

KALENDARZ INFORMATOR
POLAKA ZAGRANICĄ

1949

LUDWIK P ROZANSKI
2200 W NORTH AVE
CHICAGO 47 ILL

KALENDARZ
INFORMATOR

1949

KALENDARZ INFORMATOR
POLAKA ZAGRANICĄ

1949

POLSKI CZERWONY KRZYŻ

POD REDAKCJĄ
ALEKSANDRA WILINICZA

COPYRIGHT

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY
PRINTED IN POLAND

Państw. Pozn. Zakł. Graf. Okręg Północ — Zakł. Główny

OBSZAR

Powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej wynosi 311.730 km², z czego na Ziemię Odzyskaną przypada 102.800 km². Państwo Polskie położone jest między Bugiem i Odrą oraz między Bałtykiem i pasmem górskim Sudecko-Karpackim i obejmuje dorzecze dwu wielkich rzek wpadających do Bałtyku: Wisły i Odry. Obie te spławne rzeki są w nowych granicach państwa niezmiernie ważnym połączeniem zasobnego w bogactwa naturalne i uprzemysłowionego południa Polski z jej szerokim morskim oknem na świat.

W wyniku wojny Polska odzyskała stare plastowskie ziemie po Odrę i Nysę Łużycką. Wróciło do Polski Pomorze Zachodnie, Ziemia Lubuska, Dolny Śląsk i reszta Górnego Śląska wraz z Opolszczyzną oraz Ziemia Warmijsko-Mazurska.

Ziemie te, związane z narodem polskim zarówno historycznie jak i etnicznie, wchodziły w granice państwa Mieszka i Chrobrego. Liczne świadectwa i pomniki kultury polskiej oraz ponad milion Polaków autochtonów stanowią dowód ich niezatartej — mimo wielowiekowej germanizacji — polskości.

GRANICE POLSKI

Ogólna długość granic Polski wynosi 3 566 km

Długość poszczególnych granic:	1938		1948	
	w km	w %	w km	w %
lądowe	5389	97,5	3069	86,0
morskie	140	2,5	497	14,0
granice z sąsiadami:				
z Czechosłowacją	984	17,8	1292	36,2
z Niemcami	1912	34,5	456	12,8
z ZSRR	1412	25,5	1321	37,0
z innymi państwami	1081	19,7	—	—
długość linii brzegowej	140		581	
na 1000 km ² pow. przypada:				
granic ogółem	14,2		11,4	
granic morskich	0,4		1,6	

Północna granica morska jest blisko 4-krotnie dłuższa niż przed wojną. Biegnie ona wybrzeżem Bałtyku od Zalewu Szczecińskiego, poprzez Zatokę Gdańską, wzdłuż Mierzei Wiślanej do Suwalszczyzny, gdzie łączy się z granicą ZSRR. Stało się to możliwe dzięki zniszczeniu pruskiego bastionu skierowanego przeciwko słowiańszczyźnie — Prus Wschodnich. Nowa północna granica państwa przyniosła Polsce dwa wielkie porty morskie: Gdańsk i Szczecin oraz 9 portów mniejszych.

Zachodnia granica z Niemcami jest czterokrotnie krótsza od przedwojennej granicy z Rzeszą. Biegnie ona od wyspy Uznam poprzez Szczecin, wspinając się Odrą i jej dopływem — Nysą Łużycką do górskiego pasma Sudeków.

Granica ta wyznaczona została uchwałą trzech mocarstw: ZSRR, St. Zjednoczonych A. P. i Anglii na konferencji w Poczdamie dnia 3 sierpnia 1945 r. Na mocy uchwały poczdamskiej ziemie, leżące na wschód od tej granicy, oddane zostały pod administrację Polski. O nieodwołalności i ostateczności granicy polsko-niemieckiej świadczy postanowienie tejże konferencji w Poczdamie, upoważniające Polskę do wysiedlenia z tych ziem Niemców i przesiedlenia na nie ludności polskiej.

Południowa granica z Czechosłowacją ciągnie się od Nysy wzdłuż pasma Sudeckiego i Karpat, pokrywając się tu z granicą polsko-czechosłowacką sprzed maja 1938 r.

Wschodnia granica z ZSRR pokrywa się z historyczno-etniczną granicą zasługą plemion polskich na wschodzie i granicą państwa Piastów. Z rejonu Jeziora Wysztyńskiego prowadzi ona do Puszczy Białowieskiej, której zachodnią część należy do Polski. Stąd biegnie w kierunku południowo-zachodnim do Bugu i dalej wzdłuż Bugu do jego górnego biegu.

Granica ta, mimo iż Polska, spychana przez Niemców z ziem zachodnich, po unii z Litwą rozszerzyła swe wpływy daleko na wschód, pozostała przez cały ciąg naszych dziejów etniczną granicą narodu polskiego. Poza nią osiedlała się wprawdzie szlachta polska, bądź też spolonizowana szlachta ruska, jednak podstawowa grupa ludności — chłopci ukraińscy i białoruscy utrzymywali językową i narodową odrębność. W późniejszym okresie jedynie większe miasta: Lwów na południu i Wilno na północy, stały się większymi skupieniami polskimi na terytoriach, gdzie przeważała ludność niepolska.

Toteż w czasie dyskusji nad wschodnią granicą Polski w roku 1919 W. Brytania zaproponowała granicę etniczną, tzw. linię Curzona. Linia ta po drugiej wojnie światowej została przyjęta jako podstawa w czasie pertraktacji między rządami polskim i radzieckim o ustalenie granicy między obu państwami, przy czym rząd ZSRR zgodził się na szereg poprawek w linii Curzona na korzyść Polski. Długość granicy ze Związkiem Radzieckim zmniejszyła się w stosunku do przedwojennej o blisko 100 km.

Na mocy umowy z dnia 16 sierpnia 1945 roku ziemie leżące na wschód od obecnej granicy, o łącznej powierzchni 178 tys. km², zamieszkałe przez większość autochtonicznej ludności ukraińskiej i białoruskiej, weszły w skład Związku Radzieckiego.

Na ogólną liczbę 11,5 miliona ludności zamieszkującej te ziemie było ok. 5 milionów Ukraińców, ok. 2 milionów Białorusinów, oraz blisko milion mieszkańców innych nie polskich narodowości (Litwinów, Rosjan i innych).

Ziemie te, posiadające wyłącznie rolniczy charakter, stanowiły obszar o najniższej kulturze rolnej i najniższej stopie życiowej. Jedynym określiem przemysłowym było Borystawskie Zagłębie Naftowe.

LUDNOSC

Ludność Polski wynosi około 24 miliony (ósme miejsce w Europie), z czego około 16,3 mil. przypada na wieś i około 7,6 mil. na miasta. Gęstość zaludnienia Polski wynosi 77 mieszkańców na 1 km². Przed wojną Polska liczyła ok. 35 milionów ludności przy gęstości zaludnienia 90 mieszkańców na 1 km².

Zmniejszenie się ludności Państwa Polskiego ma swe główne źródło w wymordowaniu przez Niemców około 6 milionów obywateli, w zahamowaniu w czasie wojny przyrostu naturalnego i przecuciu się państwa ze wschodu na zachód. Polska odzyskała zniszczony i opustoszały wskutek ucieczki Niemców Ziemię Zachodnią, z których — w wyniku uchwały poczdamskiej — wysiedlono pozostałe tam jeszcze 2 miliony przebywających Niemców.

Obecnie Polska stała się państwem jednorodnym. Przed wojną 14% ludności stanowili Ukraińcy, około 4% Białorusini, 2,3% Niemcy i około 10% Żydzi.

Ten niejednolity narodowościowo skład ludności Polski stanowił jedno ze źródeł naszej słabości. Ludność ukraińska i białoruska dążyła do wyzwolenia narodowego, ludność niemiecka zaś była zawsze „płatą kolumną“ zaburzeń polityki pruskiej.

Pod względem wyznaniowym rzymsko-katolicy stanowią w Państwie Polskim obrzydliwą większość. Jedyne na Śląsku i w Olsztyńskim spotykamy w większych skupieniach Polaków-ewangelików, którzy poza tym są rozproszeni w małych ilościach po różnych częściach kraju. Na wschodzie spotykamy większe skupienia ludności wyznania greckokatolickiego i prawosławnego. Na skutek wymordowania przez okupanta ludności żydowskiej, w Polsce mieszka obecnie około 88 000 Żydów. Pewną część ogółu ludności stanowią bezwyznaniowci.

GEOGRAFIA GOSPODARCZA

Przesunięcie granic Polski na zachód spowodowało doniosłe przeobrażenie podstaw gospodarczych kraju. Powrót na Baltyk dał Polsce możliwość rozwinięcia szerokiego stosunków handlowych ze światem.

Wskutek zmiany granic odeszły od Polski obszary pozabawione przemysłu i o niskiej kulturze rolnej; państwo odzyskało natomiast ziemie wysoce uprzemysłowione i stojące na wysokim poziomie gospodarki rolnej, dzięki

czemu wydajność rolna Ziemi Zachodnich może dorównać wydajności odstąpionych ziem na wschodzie. Charakterystyczne jest porównanie wartości wszystkich inwestycji na odstąpionych ziemiach wschodnich i na odzyskanych ziemiach zachodnich. Wartość inwestycji tych na wschodzie (przemysł, rolnictwo, transport) wynosiła około 3,5 miliarda zł przedwojennych, podczas gdy wartość tychże inwestycji na Ziemiach Zachodnich wynosiła około 9 miliardów

Zniszczenia wojenne, znacznie wyższe niż na pozostałym obszarze Polski, spowodowały konieczność dokonania wielkich wysiłków przy odbudowie Ziemi Zachodnich.

Odzyskanie przez Polskę Ziemi Zachodnich zwiększyło rolę produkcji przemysłowej w ogólnym dochodzie społecznym. Z kraju rolniczo-przemysłowego Polska staje się krajem przemysłowo-rolniczym. W szybkim tempie odrabia Polska swe zacofanie gospodarcze, zbliżając się swą strukturą do przodujących krajów Europy.

Można przytoczyć dwa charakterystyczne dla tych przeobrażeń wskaźniki. Już w roku 1946 roczne spożycie węgla na głowę ludności — w porównaniu z rokiem 1939 — podniosło się z 736 kg do 1300 kg. Produkcja energii elektrycznej na głowę ludności wzrosła w porównaniu z rokiem 1938 więcej niż dwukrotnie (z 116 do 258 KWh).

Przeobrażenia te wyraziły się też w stosunkowym wzroście liczby ludności miejskiej, trudniącej się zawodami nierolniczymi. Według spisu z roku 1931, miasta zamieszkiwało 27,2%, wieś zaś — 72,8% ogółu ludności. W roku 1947 natomiast odsetek ten wynosił dla miast około 32% dla wsi — 68%. To przesunięcie, które dokonało się mimo większych stosunkowo strat ludności miejskiej w okresie wojny i mimo zniszczenia miast, jest charakterystyczne dla kierunku rozwoju Polski.

O MĘSTWIE TEUTONÓW

*Nigdy nam z męstwa straszne nie były
Teutony.*

*Szerząc się przez chyłność, przez kupo
i żony.*

*Z tych jedni byli nasi holdownicy
wczora.*

*Drugieśmy spod pogan wydarli topora.
Kiedyśmy przed ich bronią na kolana
padli.*

Upili nas przyjaźnią i śpiących okradli.

Stanisław Trembecki

Węgiel. Zasoby węgla kamiennego Polski określone są na 75 miliardów ton. W nowych granicach państwa przypada na każdego obywatela dwa razy więcej węgla kamiennego niż przed wojną. Odzyskaliśmy złoża, które łącznie z dawnymi stawiają Polskę na drugim miejscu w Europie. Węgiel brunatny rozslany jest zarówno w pobliżu kopalń węgla kamiennego jak w Wielkopolsce, na Dolnym Śląsku, Ziemi Lubuskiej i na Pomorzu.

Ruda żelazna. Ilość rudy żelaznej oblicza się w Polsce na około 165 milionów ton. Złoża rud występują głównie na następujących trzech obszarach: 1. Śląsko-Olkuskim, 2. Zawierciańsko-Częstochowsko-Wieluńskim i 3. Kielecko-Radomskim. Ogromne bogactwo ilościowe i jakościowe rud i kruszców wnoszą odzyskane obszary śląskie. Kopalnia magnetytu Krzyżatka (Dolny Śląsk) wydobywa rocznie ponad 30 tys. ton wysokowartościowej rudy żelaznej.

Rudy cynkowo-olowiane. Pod względem produkcji rudy cynku i ołowiu Polska zajmuje jedno z czołowych miejsc na świecie. Produkcja rud tych wzrosła do 124 tys. ton rocznie w porównaniu z 492 tys. ton w 1937 tj. o 147%. Rudy cynkowo-olowiane występują szczególnie na Śląsku (Kopalnia Szarłej Białej). Kopalnie rud arsenu oraz zakłady przetworów arsenowych w Złotym Stoku dostarczają rocznie około 2.000 ton związków i metalicznego arsenu oraz około 60 kg złota. Produkcja barytu w okolicach Wałbrzycha wynosi około 6.000 ton rocznie, co zaspakaja wewnętrzne zapotrzebowanie kraju. Kopalnia magnezytu w okolicach Ząbkowice Śląskich dostarcza ilości trzykrotnie przewyższające zapotrzebowanie. Bogactwa odzyskanego Śląska pozwalają dwukrotnie zwiększyć wydobycie kruszców cynkowo-olowianych, zawierających srebro, kadm i tal oraz poważnie podnieść produkcję miedzi. Ponadto dostarczają one przemysłowi niezbędnych surowców, których w dawnych granicach Polska nie posiadała (arsen, baryt, magnez, łupek ogniotrwały i inne).

Sól. Złoża soli oceniane są w Polsce na blisko 6 miliardów ton. Pień soli w Inowrocławiu mierzy np. 4 km w obwodzie i sięga na 1 km w głąb ziemi. Pokłady soli stanowią bogactwo dające się eksploatować w ciągu setek lat.

Przemysł polski koncentruje się w południowo-zachodniej części kraju, zwłaszcza na Śląsku. Górny Śląsk stanowi podstawowy ośrodek naszego ciężkiego przemysłu (górnictwo, hutnictwo), co z kolei sprzyja rozwojowi w pobliżu przemysłu metalowego, chemicznego, energetycznego i innych.

Rzeczny gospodarz państwa w nowych granicach ilustruje fakt, że w roku 1938 w przemyśle i górnictwie pracowało ogółem 806,4 tys. robotników, gdy już w r. 1946 — 1267,4 tys. robotników.

Górnictwo najsilniej reprezentowane jest na G. Śląsku: pracuje tam 76,1% ogółu zatrudnionych w tej dziedzinie. Woj. wrocławskie zatrudnia już tylko 11,8%, a krakowskie — 8,7%. W roku 1947 przemysł hutniczy zatrudniał 119 tys. robotników.

Przemysł metalowy zatrudniał w roku 1947 ponad 111 tys. robotników.

Przemysł elektrotechniczny — 22 400 robotników i rozłożony jest mniej więcej równomiernie po całym kraju, z tym, że 23% jego przypada na Śląsk.

Przemysł optyczno-precyzyjny — 6,7 tys robotników. z czego około 30% — woj. wrocławskie.

Przemysł chemiczny — 47,4 tys. robotników. Wytwórnice chemiczne obejmują bardzo szeroki zakres działalności, a na podkreślenie zasługuje szybki wzrost produkcji nawozów sztucznych umożliwiający podniesienie naszej gospodarki rolnej. W trakcie budowy znajduje się wielki kombinat chemiczny w Dworach koło Oświęcimia, którego uruchomienie zwiększy blisko dwukrotnie naszą produkcję chemiczną, oraz fabryka „Rokita” w Brzegu na Dolnym Śląsku.

Przemysł włókienniczy osiągnął w początku 1948 stan zatrudnienia około 300 tys. ludzi. Na czołowe miejsce wysuwa się tu Łódź i woj. łódzkie z 54,8% ogółu zatrudnionych. Silnemu zniszczeniu uległ w czasie wojny białoostocki przemysł włókienniczy. Produkcja włókiennicza na Ziemiach Zachodnich odgrywa w prod. całej Polski dużą rolę, dając 22% tkanin bawełnianych, 10% wełnianych, 30% lękowych, 43% sztuczno-jedwabnych, 60% lnianych.

Przemysł odzieżowy zatrudniał w 1946 r. 96,8 tys. robotników, a przemysł skórzany — 11,9 tys.

W przemyśle drzewnym pracuje ponad 100 tys. robotników, z czego przodujące miejsce zajmuje woj. śląskie

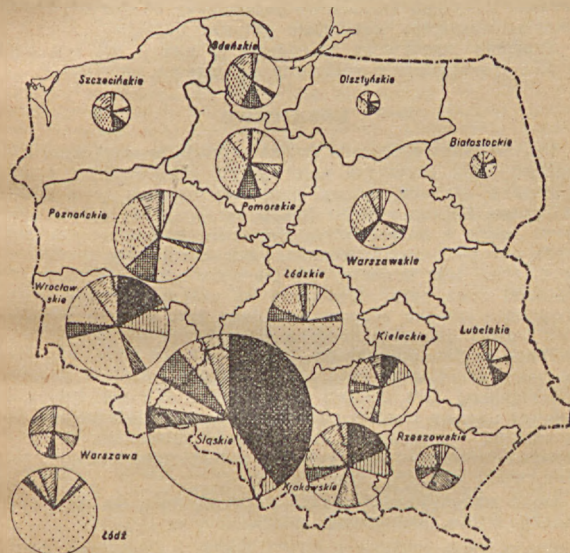

ROZMIESZCZENIE BOGACTW MINERALNYCH

- Objętnienia zaszków:**
węgiel kamienny	rudy żelaza	ropa naftowa
brunatny	miedzi	sól kuchenna
rudy żelaza	cyny	sól potasowa
cynku i ołowiu	arsenu	halita

ROZMIESZCZENIE OŚRODKÓW PRZEMYSŁOWYCH

Górnictwo	Przemysł metalowy	Przemysł spożywczy
Przemysł mineralny	" chemiczny	" drzewny
	Inne przemysły	

(28%) i poznańskie (14,9%). Na terenie reszty kraju rozkłada się on dość równomiernie, co wynika z rozmieszczenia zasadniczego surowca — lasów.

Od zasobów surowca leśnego uzależniony jest także **przemysł papierniczy**, który najlepiej rozwinał się w woj. śląskim i woj. wrocławskim. Ziemie Zachodnie dały w roku 1947 28% produkcji papieru i 57% produkcji tektury całej Polski. Przemysł celulozowo-papierniczy Śląska produkuje niemal wszystkie ważniejsze gatunki papieru.

Przemysł spożywczy zatrudniał w 1946 r. 204 tys. osób i jest równomiernie rozłożony na terenie państwa.

ROLNICTWO

Prawie połowę obszaru Polski zajmują grunty orne. Rolnictwo oraz przetwórczy bezpośrednio z nim związany stanowi ważną podstawę naszego życia gospodarczego. Klimat i gleba Polski sprzyjają na ogół rozwojowi roślin o największym znaczeniu gospodarczym. Jak: żyto, pszenica, owies, jęczmień, burak cukrowy, ziemniaki, koniuczyna, len, konopie. Na pierwsze miejsce wysuwa się spośród zbóż żyto, uprawiane na całym obszarze kraju. Podobnie szeroko rozpowszechniona jest uprawa jęczmienia i owsa. Pszenicę spotyka się głównie na urodzajnych glebach w Sandomierskim, Lubelskim, na Kujawach oraz w pasie wrocławsko-świdnickim. Bardzo ważna w produkcji rolniczej jest uprawa ziemniaków. Wielkie znaczenie ma też uprawa buraka cukrowego w woj. pomorskim, poznańskim, wrocławskim, lubelskim i kieleckim. Z roślin przemysłowych — wymienić też należy: len, konopie, rzepak, mak, cykorie, chmiel itp.

Obok wspomnianych wyżej roślin uprawia się też groch, fasolę, grykę, kukurydzę, proso.

Bronić nową ideę, słać ją, to prawo jedynie naszego bytu. Inaczej ani my, ani Polska nikomu na nic się nie przyda.

Adam Mickiewicz

MORZE

oniósłm czynnikiem w życiu gospodarczym kraju stało się morze. Po powrocie na Bałtyk, Polska jest jednym z największych państw na tym morzu. Przed wojną obrót trzech obecnie polskich portów: Gdyni, Gdanska i Szczecina wynosił około 25 milionów ton tzn. więcej niż dziewięciu pozostałych dużych portów bałtyckich (oprócz Leningradu).

Zmiana gospodarki polskiej w kierunku uprzemysłowienia kraju otwiera niezwykle szerokie perspektywy dla rozwoju wybrzeża i transportu morskiego. Oprócz wymienionych trzech wielkich portów Polska posiada porty tzw. II klasy jak: Swinoujście, Ustka, Kołobrzeg, historyczny Elbląg, Derlowo, Łeba oraz szereg portów rybackich. Wokół większych portów grupuje się przemysł ściśle związany z wybrzeżem, jak stocznie, przemysł konserwowy i pewne rodzaje przemysłu przetwórczego. W rejonie wybrzeża możemy odróżnić 3 większe ośrodki przemysłowe: Gdańsk-Gdynia, Elbląg i Szczecin.

Przed wojną polska flota handlowa rozwijała się niezwykle powoli. W r. 1939 osiągnęła ona tonaż 120 006 BRT. Podczas wojny około 30% polskiego tonażu spoczęło na dnie morza

Mimo pewnych uzupełnień i zakupów 1. X. 1946 r. sama tylko pełnomorska flota handlowa składała się z 23 statków o łącznym tonażu 90.200 BRT.

Decydujące znaczenie dla powiększenia stanu posiadania polskiej floty handlowej miało przejęcie od ZSRR statków portlemieckich, przyznanych Polsce tytułem udziału w reparacjach wojennych.

To wraz z zakupem nowych statków zwiększyło z końcem 1947 r. liczbę jednostek polskiej floty handlowej do 420, o tonażu 160 000 BRT. Program budownictwa okrętowego samych tylko stoczni polskich przewiduje do 1955 r. budowę dalszych 74 jednostek pełnomorskich

Stan posiadania i tempo rozwoju polskiej floty handlowej nabiera szczególnego znaczenia jeśli się zważy, że uzyskanie skromnego tonażu z 1939 r. wymagało kilkunastu lat wysiłku.

Doniosłe znaczenie posiada też dla gospodarki państwa rybołówstwo morskie. Przed wojną połowy morskie nie odgrywały większej roli (wartość rocznych połowów wynosiła ok. 7 milionów zł). W roku 1947 rybołówstwo rozwinęło się tak, że po raz pierwszy wśród eksportowanych przez Polskę artykułów były również ryby.

42/10/10m

USTRÓJ POLITYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

olska jest państwem, w którym władza zwierzchnia należy do narodu. Sprawuje on ją za pośrednictwem sejmu wybranego w powszechnym, tajnym, proporcjonalnym, równym i bezpośrednim tzw. „pięcioprzymiotnikowym głosowaniu“.

Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego odrzucił narzuconą przez sanację narodowi polskiemu fałszywą „konstytucję“ z r. 1935 i oparł się na zasadach legalnie uchwalonej konstytucji z dnia 17 marca 1921 r.

Konstytucja Marcowa bowiem, jakkolwiek nie we wszystkich swych przepisach odpowiada nowym powojennym warunkom — posiada jednak cechy konstytucji demokratycznej. Budując zręby nowego ustroju Polski obóz demokratyczny wziął z przeszłości wszystko co było słuszne i co posiada wartość w nowych, zmierzonych warunkach. Ostateczna decyzja co do podstawowych problemów ustrojowych państwa pozostawiona została Sejmowi Ustawodawczemu.

Przed dokonaniem wyborów do Sejmu Ustawodawczego, Rząd przedstawił narodowi do rozstrzygnięcia w drodze referendum następujące kwestie: jakie oblicze ma mieć parlament Rzeczypospolitej, czy winien się on składać z 2 izb tj. sejmu i senatu czy też ma być jednolitościowy; czy naród polski aprobuje podstawowe reformy społeczne tj. reformę rolną i przejęcie przez państwo wielkiego i średniego przemysłu oraz czy aprobuje granice Państwa Polskiego na Bałtyku, Odrze i Nysie

Głosowanie ludowe (referendum) odbyło się 30 czerwca 1946 r. Przeważająca większość narodu zaaprobowala politykę rządu i przeprowadzone reformy. Za podstawowymi reformami społecznymi wypowiedziało się 77,3% głosujących, za powrotem Polski na Ziemie Odzyskane oddano 94,2% głosów, 68,2% głosujących wypowiedziało się za jednolitym parlamentem.

Wybory do Sejmu odbyły się dnia 17 stycznia 1947 roku. Ordynacja wyborcza oparta została o pięcioprzymiotnikowe prawo wyborcze. W wyniku wyborów układ sił na terenie Sejmu przedstawiał się następująco: obie partie robotnicze: Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna uzyskały po 119 mandatów, Stronnictwo Ludowe — 103 mandaty, Stronnictwo Demokratyczne — 43 mandaty, PSL — 28 mandatów, Stronnictwo Pracy — 16 mandatów, grupa chłopska PSL „Nowe Wyzwolenie“ (która odebrała się od PSL) — 11 mandatów, Klub Katolicko-Społeczny — 3 mandaty.

Wybory do Sejmu Ustawodawczego zakończyły stan tymczasowości, zamknęły pierwszy etap w dziejach odrodzonego państwa.

Zwołany na dzień 4 lutego 1947 r. Sejm dokonał wyboru Prezydenta. Na Prezydenta Rzeczypospolitej wybrany został Bolesław Bierut, zasłużony bojownik i działacz niepodległościowy, organizator walki o wyzwolenie, jeden z głównych twórców Krajowej Rady Narodowej i jej przewodniczący od dnia pierwszego posiedzenia w konspiracji.

Na ręce nowoobranego Prezydenta złożył dymisję Rząd Jedności Narodowej. Misję utworzenia rządu Prezydent powierzył Józefowi Cyrankiewiczowi, Sekretarzowi Generalnemu PPS. Sejm udzielił wotum zaufania nowoutworzonemu Rządowi.

Obok wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej — do najważniejszych aktów ustawodawczych pierwszego Sejmu w odrodzonym państwie, należy uchwalenie:

1. **USTAWY KONSTYTUCYJNEJ O USTROJU I ZAKRESIE DZIAŁANIA NAJWYŻSZYCH ORGANÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** z dnia 19 lutego 1947 r. czyli tzw. „małej konstytucji“.
2. **DEKLARACJI W PRZEDMIOCIE REALIZACJI PRAW I WOLNOŚCI OBYWATELSKICH** z dnia 22 lutego 1947 r. — jako wytycznej dla prac nad konstytucją.
3. **USTAWY O AMNESTII** z dnia 22 lutego 1947 r.

Uchwalona przez Sejm amnestia była wyrazem siły demokracji, była aktem przebaczenia dla tych, którzy błędził i za podszeptem wrogich narodowi i państwu polskiemu czynników występował przeciwko własnej ojczyźnie.

Na mocy ustawy amnestyjnej uwolnione zostały od odpowiedzialności wszystkie osoby, które zadeklarowały swoje zerwanie z podziemnym ruchem antypaństwowym, darowana została kara skazanym przez sądy do 5 lat więzienia oraz zlagodzące kary wyższe.

WAŻNIEJSZE PRZEPISY TZW. „MALEJ KONSTYTUCJI“

Art. 2

Najwyższymi organami Rzeczypospolitej Polskiej są: w zakresie ustawodawstwa — Sejm Ustawodawczy, w zakresie władzy wykonawczej — Prezydent Rzeczypospolitej, Rada Państwa i Rząd Rzeczypospolitej, w zakresie wymiaru sprawiedliwości — niezawisłe sądy.

Art. 12

Sejm wybiera Prezydenta Rzeczypospolitej na lat siedem bezwzględna większością głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ustawowej liczby posłów.

Art. 15

1. Do Rady Państwa wchodzi: Prezydent Rzeczypospolitej jako przewodniczący; Marszałek i Wicemarszałek wie Sejmu Ustawodawczego; Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

2. W czasie wojny do Rady Państwa wchodzi również Naczelny Dowódca Wojska Polskiego.

3. Na jednowymślny wniosek Rady Państwa Sejm może uzupełnić je, składowi przez powołanie dalszych członków Rady Państwa w liczbie co najwyżej trzech.

Art. 17

Na czele Rządu stoi Prezes Rady Ministrów, pod którego przewodnictwem ministrowie tworzą Radę Ministrów.

Art. 20

1. Najwyższa Izba Kontroli bada pod względem finansowym i gospodarczym działalność władz, instytucji i przedsiębiorstw państwowych.

Art. 24

1. Wymiar sprawiedliwości w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej należy do sądów.

2. Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli i podlegają tylko ustawom.

3. Sądy nie mają prawa badania ważności ustaw i dekretów z mocą ustawy należycie ogłoszonych.

DEKLARACJA SEJMU USTAWODAWCZEGO W PRZEDMIOCIE REALIZACJI PRAW I WOLNOŚCI OBYWATELSKICH

uchwalona dnia 22 lutego 1947 r.

Sejm Ustawodawczy, jako organ władzy zwierzchniej Narodu Polskiego, deklaruje uroczystie, iż w swych prawach konstytucyjnych ustawodawczych oraz przy wykonywaniu kontroli nad działalnością Rządu i ustalaniu zasadniczego kierunku polityki Państwa — będzie kontynuować realizację podstawowych praw i wolności obywatelskich, jak:

- a) równość wobec prawa bez względu na narodowość, rasę, religię, płeć, pochodzenie, stanowisko lub wykształcenie,
  - b) nietykalność osobistą, ochronę życia i mienia obywateli,
  - c) wolność sumienia i wolność wyznania,
  - d) wolność badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz wolność twórczości artystycznej,
  - e) wolność prasy, słowa, stowarzyszeń, zebrań, zgromadzeń publicznych i manifestacji,
  - f) prawo wybierania i wybieralności do organów władzy państwowej,
  - g) nienaruszalność mieszkania,
  - h) tajemnicę korespondencji oraz innych środków porozumienia,
  - i) prawo wnoszenia skarg, petycji i podań do właściwych organów władzy państwowej,
  - j) prawo do pracy i wypoczynku,
  - k) prawo do zabezpieczenia w przypadku niemożności zarobkowania,
  - l) prawo do nauki,
  - l) opiece nad rodziną oraz nad matką i dzieckiem,
  - m) ochronę zdrowia i zdolności do pracy.
- Równocześnie Sejm stwierdza, iż wyzyskiwaniu praw i wolności obywatelskich do walki z demokratycznym ustrojem Rzeczypospolitej Polskiej winny zapobiegać ustawy.

USTRÓJ GOSPODARCZY POLSKI

Gospodarka Polski Ludowej opiera się na istnieniu trzech sektorów: a) uspołecznionego (państwowego i spółdzielczego), b) kapitalistycznego i c) drobnotowarowego.

Sektor uspołeczniony obejmuje wielki i średni przemysł oraz handel i wytwórca około 85% całej produkcji przemysłowej i rzemieślniczej kraju a ponadto ogarnia około 60–70% całości obrotów w handlu hurtowym i około 30% w handlu detalicznym.

Poszczególne gałęzie przemysłu państwowego zorganizowane są w Centralnych Zarządach branżowych, a w ramach każdego Centralnego Zarządu mieszczą się Zjednoczenia Przemysłowe, skupiające jednolicie kierowany zespół jednorodnych lub uzupełniających się fabryk i zakładów produkcyjnych.

Państwowy handel hurtowy koncentruje się w branżowych Centralach Handlowych, a handel detaliczny głównie w Państwowych Domach Towarowych.

W posiadaniu sektora kapitalistycznego znajdują się niewielkie przedsiębiorstwa wytwórcze, budowlane, transportowe, przedsiębiorstwa handlowe oraz większe gospodarstwa rolne, zatrudniające najemną siłę roboczą.

Najliczniejszy jest sektor drobnotowarowy. Obejmuje on poza 150 tys. samodzielnych warsztatów rzemieślniczych w miastach, wszystkie gospodarstwa wiejskie za wyjątkiem kapitalistycznych oraz stancji wyciecznych własność publiczną. Te ostatnie zajmują ok. 10% ogólnej powierzchni ziemi ornej.

Właściciele drobnych i średnich gospodarstw wiejskich, liczących bez mała 90% ziemi ornej, organizują się w dobrowolnych spółdzielniach pracy, zbytu i zaopatrzenia.

Szybki wzrost produkcji maszyn i narzędzi rolniczych oraz nawozów sztucznych ma na celu przyspieszenie rozwoju spółdzielczości wiejskiej, a co za tym idzie — podniesienie produkcji, dobrobytu i poziomu kulturalnego wsi polskiej.

Państwo Ludowe okazuje pomoc biednemu i średniemu chłopstwu w postaci kredytów bankowych, ulg podatkowych, obniżki cen na artykuły przemysłowe oraz ulgowych opłat za używanie maszyn rolniczych.

Wszystko to chroni biednego i średniego chłopca przed wyzyskiem bogaczy wiejskich.

Rozwój struktury gospodarczej Polski idzie po linii dalszego, zdecydowanego wzrostu siły i wagi sektora uspołecznionego i jednoczesnego zmniejszenia zasięgu sektora kapitalistycznego, co stanowi podstawę do ewolucji Polski Ludowej ku socjalizmowi.

ZYCIE SPOŁECZNE

Głęboka demokratyzacja Rzeczypospolitej Ludowej wyraża się ogromnym umasowieniem i ożywieniem organizacji związków i stowarzyszeń politycznych, zawodowych i społecznych.

Z wyjątkiem faszystowskich organizacji, prowadzących działalność przeciw państwu ludowemu i związanych często z dywersją zagraniczną, w Polsce panuje pełna wolność zrzeszania się. Wyrazem tego jest istnienie masowych partii politycznych (PPR, PPS, Stronnictwo Ludowe, PSL, Stronnictwo Demokratyczne, Stronnictwo Pracy itd.). Liczba członków obu samych tylko partii robotniczych (PPR i PPS) przed połączeniem wynosi ok. 1 1/2 mil członków.

Do Związków Zawodowych należy w Polsce 3.226.767 członków, zorganizowanych w 36 scentralizowanych związkach i 13 związków twórczych i otwórczych. Cyfra ta jaskrawo uwiidacznia wzrost organizacji zawodowych, jeśli porówna się ją z liczbą członków Zw. Zawodowych w r. 1937, która wg Małego Rocznika Statystycznego wynosiła 941 tys. osób (płacących składki — tylko 660 tys.).

Dzięki liczebności Zw. Zawodowych i nowemu ustosunkowaniu się władz państwowych do potrzeb świata pracy możliwe były olbrzymie zdobycze na odcinku ubezpieczeń i ogólne poproszenie warunków pracy jakie osiągnęła klasa robotnicza w Polsce powojennej.

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 12 czerwca 1945 roku powierzono akcję zorganizowania czasów pracowniczych Centralnej Komisji Związków Zawodowych. Od 1948 r. całą administrację czasów przejęła Naczelna Dyrekcja Funduszu Czasów Pracowniczych. Na rok 1949 opłaty skalkulowane są na 450 zł, w tym: od pracodawcy zł 160,— czyli 35,5%; od pracownika zł 80,— czyli 17,8%; od Funduszu Wcz. Prac. zł 210,— czyli 46,7% co pozwoli na wywyższenie o wartości 4.100 kalorii dziennie na osobę.

O rozwoju akcji czasów świadczy wzrost ilości osób korzystających z nich: 1946 r. — 99,302, 1947 r. — 178.018, 1948 r. — ok. 400.000, wg planu na rok 1949 wczasy mają objąć 500.000 osób, tj. 16% ogółu pracujących.

Wedle planu na rok 1955 w polskich uzdrowiskach i stacjach klimatycznych w pięknych okolicach Karpat, Pienin, Sudetów i nad Bałtykiem — 1.250.000 ludzi pracy spędzi swoje urlopy wypoczynkowe w warunkach kulturalnych, z dobrym odżywieniem i z dala od zgiełku miast i dymów fabryk.

Gminne Spółdzielnie „Samopomocy Chłopskiej” zrzeszały w połowie 1948 r. 1.388 tys. członków, zorganizowanych w 3.088 kooperatywach i prowadziły 11.249 sklepów, 1459 zakładów przemysłu spożywczego, 106 warsztatów, ponad 500 innych wytwórni, 253 ośrodki maszyn rolniczych oraz ok. 3 000 gospodarstw i resztówek.

Zjednoczona organizacja młodzieży Związek Młodzieży Polskiej, w skład której weszli członkowie do niedawna oddzielnych organizacji: Związku Walki Młodych, Organizacji Młodzieży TUR, Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici” i Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej, liczyła w chwili powstania w lipcu 1948 — 700.000 członków.

Organizacja „Służba Polsce” wciąga młode pokolenie w proces odbudowy i budownictwa. Jest to świetna szkoła wychowania społecznego i państwowego ogółu młodzieży.

Równie masowy napływ członków obserwuje się w wielkich organizacjach społecznych, jak: Liga Kobiet, Polski Czerwony Krzyż, Towarzystwo Przyjaciół Żołnierza, Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Chłopskie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci itd.

Wszystkie te organizacje znakomicie przyczyniają się do dzieła odbudowy kraju oraz wychowania społeczeństwa w duchu demokratycznym i obywatelskim.

Wszystko dla ludu przez lud; oto najogólniejsza zasada demokracji, cel i formę obejmująca. Wszystko dla ludzi, dla wszystkich, jest celem, wszystko przez lud, przez wszystkich, jest formą.

Manifest

Towarzystwa Demokratycznego 1863 r.

Zuchwałym i daremnym zomachem byłaby chęć zmniejszenia wartości i siły tego potężnego prądu, który wypłynął z teorii Marksa.

Aleksander Świętochowski

ODRODZONE WOJSKO POLSKIE

Zarodkiem Odrodzonego Wojska Polskiego były dwie formacje: Dywizja im. Tadeusza Kościuszki i Gwardia Ludowa. Obie one wyrosły z walki wyzwolenczej z faszystem niemieckim.

Dwa były główne nurty tej walki. W kraju toczyła się ona w konspiracji, w szeregu organizacji podziemnych, w walkach oddziałów partyzanckich; za granicą u boku wyzwolicieli Polski — Armii Radzieckiej. Na czele walki w kraju stanęła Gwardia Ludowa, a później Armia Ludowa. W Związku Radzieckim po raz pierwszy u boku Armii Radzieckiej stanął żołnierz I Dywizji a później I Armii. Obie te formacje — Armia Ludowa i I Armia Polska w ZSRR — były stworzone przez ten sam kierunek polityczny; przez rewolucyjny odłam ruchu robotniczego z Polską Partią Robotniczą na czele. Choć powstały z dala od siebie, choć walczyły początkowo o tysiące kilometrów jedna od drugiej — walczyły o jeden i ten sam cel: o niepodległość i wyzwolenie społeczne. Hasła, które prowadziły do boju Armię Ludową i I Armię Polską w ZSRR, głosiły konieczność sojuszu ze Zw. Radzieckim i budowanie Nowej Polski, Polski, w której pełną władzę będą miały masy ludowe, Polski bez wyzysku człowieka przez człowieka.

Gwardia Ludowa i Armia Ludowa osiągnęły wielkie sukcesy w walce partyzanckiej. W wyniku licznych akcji bojowych wysadzono w powietrze setki niemieckich pociągów wojskowych, zburzone dziesiątki stacji kolejowych, zdobyto przejściowo szereg miast i miasteczek, zabito tysiące niemieckich żołnierzy i gestapowców.

Armia Polska w ZSRR po chrzcie bojowym I Dywizji im. T. Kościuszki pod Lenino (12—13. X. 1943) walczyła przy boku Armii Radzieckiej i wraz z nią przekroczyła latem 1944 r. Bug — granicę Polski. Po odzyskaniu pierwszego skrawka ziemi polskiej przez Armię Radziecką, Armia Polska w ZSRR została połączona z Armią Ludową w Odrodzone Wojsko Polskie. Wkrótce potem zostały sformowane II Armia i Korpus Pancerny.

Jesienią 1944 r. I Armia W. P. walczy na przedpolach Warszawy. Szczególne znaczenie mają jej ciężkie boje na przyczółku pod Warką, skąd w styczniu 1945 r. wyjdzie uderzenie Armii Radzieckiej, decydujące o uwolnieniu Warszawy.

W wielkiej ofensywie zimowej 1945 r. Odrodzone Wojsko Polskie, walcząc u boku Armii Radzieckiej, wyzwala stolicę Polski — Warszawę, a następnie, posuwając się wśród walk na zachód, oswabada spod niemieckiego jarzma dziesiątki polskich miast, tysiące wsi i miasteczek. Za starą granicą polsko-niemiecką oddziały polskie napotykają na od dawna przygotowaną, silnie umocnioną linię obronną nieprzyjaciela, tzw. Wał Poinorski. Po tygodniu zaciekłych walk linia umocnień niemieckich została przełamana, dywizje polskie, ścigając rozbite oddziały niemieckie, doszły do brzegu Bałtyku, po kilku dniach szturmie zdobyły twierdzę i port w Kołobrzegu i doszły do brzegu Odry. W tym samym czasie I Brygada Pancerna zdobyła Gdynię i Gdańsk.

W kwietniu i maju 1945 r. Wojsko Polskie bierze udział w forsowaniu Odry i Nysy, wkracza na ziemię niemiecką i uczestniczy w ostatnim etapie wojny — rozgromieniu hitlerowskich armii na ich własnej ziemi.

II Armia po sforsowaniu Nysy u boku Armii Radzieckiej w ramach I Ukraińskiego Frontu zdobyła miasto Rottenburg, podeszła do Budziszyna i Drezna, a Korpus Pancerny wdarł się na terytorium Czechosłowacji, śpiesząc na oswobodzenie stolicy bratniego czeskiego narodu — Pragi.

I Armia sforsowała Odrę i wzięła udział w gigantycznej operacji, która doprowadziła do okrążenia Berlina. Następnie zaś kilka jej dywizji doszło do Łaby, a I Dywizja im. Tadeusza Kościuszki wzięła udział w ostatecznym szturmie Berlina, kończąc zwycięski szlak bojowy swój i całego Odrodzonego Wojska Polskiego wzniesieniem polskich sztandarów obok radzieckich nad dymiącymi ruinami stolicy Trzeciej Rzeszy.

Wszystkie te walki stoczyły oddziały Odrodzonego Wojska Polskiego u boku zwycięskiej Armii Radzieckiej, która rozbiła główne siły wojsk niemieckich, wyzwoliła

ziemię polską z hitlerowskiej niewoli i uwolniła cały świat od śmiertelnego niebezpieczeństwa faszystowskiego.

Żołnierz polski bił się również na Zachodzie, biorąc udział w działaniach wojennych przeciwko Niemcom. Po zakończeniu wojny część żołnierzy wróciła do kraju, część zaś została przez reakcyjne dowództwo i rząd brytyjski skazana na tułaczkę i poniewierkę.

Wojsko Polskie i polskie masy pracujące dumne są z tego, że miały swój wkład w dzieło rozgromienia faszystwu przez Armię Radziecką.

Po zwycięskim zakończeniu wojny Odrodzone Wojsko Polskie brało czynny udział w wykonaniu wszystkich ważnych zadań, stojących przed narodem polskim. Pomogło ono i pomaga stale w odbudowie zniszczonego kraju, pomogło w zapewnieniu naszym masom pracującym spokoju i bezpieczeństwa. Równocześnie Wojsko Polskie jest dla żołnierzy szkołą uświadomienia obywatelskiego, umiłowania demokracji i jedności z ludem pracującym i jego czołowym oddziałem — klasą robotniczą w pierwszym rzędzie. W Odrodzonym Wojsku Polskim synowie robotników i chłopów są oficerami i wszystkie najwyższe funkcje stoją przed nimi otworem. Po raz pierwszy w historii Polski ziszcilo się hasło „Lud z wojskiem — wojsko z ludem”.

Wojsko Polskie jest złączone tradycjami wspólnej walki z Armią Radziecką. Narody Polski i Radzieckiej łączą nie tylko zbieżność interesów państwowych, lecz przede wszystkim więzy ideologiczne — solidarność mas pracujących, budujących w obu krajach nowe życie. Również sojusz Odrodzonego Wojska Polskiego z Armią Radziecką opiera się na głębokiej więzi ideologicznej — obronie interesów ludu pracującego. Dla tego też sojusz ten jest trwały i nierozzerwalny.

Odrodzone Wojsko Polskie, będące spadkobiercą tradycji walk o wolność i wyzwolenie społeczne — tradycji walk demokracji polskiej w czasie Wiosny Ludów, Komunij Paryskiej, Rewolucji 1905 r., Rewolucji Październikowej, walk o wolność Hiszpanii, walk o nową Ludową Polskę w czasie ubiegłej wojny światowej — tradycji Jarosława Dąbrowskiego, Feliksa Dzierżyńskiego i Karola Świerczewskiego — stoi na straży dotychczasowych zdobyczy demokratycznego ludu polskiego i jego walki o nowy ustrój społeczny.

Polska jest wszędzie, gdzie bronią wolności.

Józef Sułkowski

WIERSE I PIOSENKI ŻOŁNIERSKIE

Leon Pasternak

Warszawskoje szosse

Idźcie, idźcie to bractwo, pozbierane tulactwo,
tylko broń w słońcu z dala się iskrzy,
garść sucharów i pakul, para onuc w plecaku
jak buława spoczywa w fornistrze.

Kurz zaciemnia niebiosa. Niezwyczajna to szosa,
nie zdeptane prowadzą nas szlaki,
przez wertepy, przez lasy, idzie wojsko — Polacy,
tak nazwani tu — bracia Palaki!

Idą chłopcy i pany, idą razem zbrajane,
idą z lagrów, z posiołków z zesłania,
idą śląskie pieruny, oswiłałe leguny,
wspólnej drogi już nie przesłania.

U nas wszyscy koledzy, idzie więźleń z Berczy,
były glina i hrabia chorąży,
idzie cieśla spod Omska, idzie ślusarz z Radomska,
helm bojowy jednak o im ciąży.

Wraca syn odzyskany, traktorzysta z Fergany,
góral z Tater i wnuk Sybraka,
zakurzona i szara, różna u nas jest wiara,
ale wiara to nie byle jaka.

Cóż, że rodak porucznik od saperów, czy rusznik
mowę ojców gdzieś w tajgach zatracił?
Na biwaku gwiaździstym polonista — asystent
leczy mowę, jak rany swych braci.

Podsłakuje laweta, maszeruje poeta,
bo jak nigdy, jest o czym pomarzyć,
idzie malarz i panna, partyzancka sutanna,
pręgi potu i pyłu na twarzy.

O nic cię nikt nie pyta. Jesteś? Dobrze i kwita.
Nikt na ciebie nie spojrzy z ukosa,
bierz karabin na Niemca, hasło: Walka i zemsta!
Ba, niezwykła, niezwykła to szosa...

Włecz idźciemy w tę drogą, a historia pod nogę
bije z nami obcasem jak żywa
i co będzie, to będzie, jedno wiemy: my wszędzie,
gdzie się wolność bagнетem zdobywał

ROZKAZ ZDOBYCIA BERLINA

WOJSKO POLSKIE

SZTAB ARTYLERJI I DP

IM. T. KOSCIUSZKI

ORD. CZEMW. SZTANDARDO

Nr. w. ych. 0696

M. p. 30. 04. 46 r.

Godz. 1.00

Mapa E0000-34 r.

Ważne

D-21a na ze zadanie wziąć udział w walkach o ostateczne zdobycie BERLINA.

Na podstawie ustnego Rozkazu D-cy D-21i. D-ca Artylerji D-21i

R O Z K A Z A T :

1. D-cy I PAL-u wydzielilo do dyspozycji D-cy 3 PP 13 samochodów ciężarowych dla przewiezienia I-go batalionu 3 PP.

Kolumna tycha samochodów pod D-tem dozwadzconego ofiatera skierowac na Kod. 4.00 dnia 30.04.46 r do D-cy 3 PP

2. 3 PPAL-u o godz. 4.00 dnia 30.04.46 r wyrusza w pełnym skrzadzie bojowym za I 3PP w kierunku na BERLIN i koncentruje się w północnej dzielnicy Berlina. REINKENSDORF.

p.o. Szefca Sztabu Artylerji I DP

Oddito w 3 ER3

ER. Nr. 1 B/u

ER. Nr. 2 I PAL

ER. Nr. 3 I Oddział D-21i

Kasz. N. N. R

30.04.46 r

Łajno

ER. Nr. 4.

ROZPORZĄDZENIE B010WE Nr. 028

Serce w tornistrze

Muzyka i słowa — M. Zieliński

Z młodej pierś się wyrwało
W wielkim bólu i rozterce,
I za wojskiem poleciało
Zakocłane czyjeś serce.
Żołnierz drogą maszerował
Naę serduszkłem się uzalił,
Więc je do plecaka schował
I pomaszerował dalej.
Tę piosenkę, tę jedyną,
Śpiewam dla Ciebie, dziewczyno,
Może także jest w rozterce
Zakochane Twoje serce.
Może potajemnie kochasz,
I po nocach tęskniesz, szlochasz,
Tę piosenkę, tę jedyną
Śpiewam dla Ciebie, dziewczyno.

Poszedł żołnierz na wojenkę
Poprzez góry, lasy, pola
I ze śmiercią szedł pod rękę;
Taka jest żołnierska dola,
I choć go straszyl wiece
Kule, gdy szedł do ataku,
Żołnierz śmiał się, bo w plecaku
Miał w zapasie drugie serce.
Tę piosenkę, tę jedyną,
Śpiewam dla Ciebie, dziewczyno,
Może także jest w rozterce
Zakochane Twoje serce.
Może potajemnie kochasz,
I po nocach tęskniesz, szlochasz,
Tę piosenkę, tę jedyną,
Śpiewam dla Ciebie, dziewczyno.

Oka

I.

Szumi dokoła las,
Ach szumi,
Czy to jawa, czy sen,
Czy to sen,
Co ci przypomina, co ci przypomina
Widok znajomy ten,
Widok ten.

II.

Zóity wiślany piach,
Włoski słomiany dach.
Plynie, plynie Oka,
Jak Wisła szeroka,
Jak Wisła głęboka

III.

Był już niejeden las,
Wiele przeszliśmy rzek,
Ale najpiękniejszy,
Ale najpiękniejszy,
Jest naszej Wisły brzeg.

IV.

Piękny jest Wisły brzeg,
Pięknv jest Oki brzeg,
Jak szarża ulańska
Do Wisły, do Gdańska pójdziemy, dojdziemy!

*Życzylbym, aby żadnego nie używać
generala do obrony wolności, który do
niej przywiązany nie jest, nie spuszczam
się na wierność. Ta cnota jest wspólna
niewolnikom i służalcom.*

Tadeusz Kościuszko

Pieśń o Monte Cassino

Czy widzisz te gruzy na szczycie?
Tam wróg twój się kryje jak szczur.
Musicie, musicie, musicie
Za kark wziąć i stracić go z gór.
I poszli szaleni, zazarci,
I poszli zabijać i mścić,
I poszli jak zawsze uparci,
Jak zawsze za honor się bić.
Czerwone maki na Monte Cassino
Zamiast rosy piły polską krew.
Po tych makach szedł żołnierz i ginał,
Lecz od śmierci — silniejszy był gniew,
Przejdą lata i wieki przemina,
I wszystkie maki na Monte Cassino
Czerwien sze będą, bo z polskiej wzrosną krwi.
Runęli przez ogień straceńcy —
Niejeden z nich dostał i padł,
Jak ci z Samosterry szalency
Jak ci spod Raclawic sprzed lat,
Runęli impetem szalonym,
I doszli. I udał się szturm,
I sztandar swój biało-czerwony
Zatknęli na gruzach wśród chmur.
Czy widzisz ten rząd białych krzyży?
To Polak z honorem brał ślub,
Idź naprzód — im dalej, im wyżej,
Tym więcej ich znajdziesz u stóp.
Ta ziemia do Polski należy,
Choć Polska daleko jest stąd;
Bo wolność krzyżami się mierzy,
Historia ten jeden ma błąd...

*Sfan wojskowy jest najszanowniejszy,
kiedy żołnierz przelewa krew swą za
ojczyznę, tenże żołnierz staje się najem-
nikiem, skoro nim inne powodują widoki.*

Gen Karol Kniaziewicz

Rozszumiały się wierzby...

Pieśń partyzancka, ułożył Marian Sujkowski

Rozszumiały się wierzby płaczące,
Rozpłakała się dziewczyna w głos.
Od też oczy podniosła błyszczące } bis.
Na żołnierski, na twardego życia los }
Nie śliście, wierzby, nam żalu, co serce rwie.
Nie płacz, dziewczyno ma, bo w partyzantce nie jest źle.
Do tańca grają nam granaty, wisów szcęk.
Śmierć kosi niby lan, lecz my nie wiemy, co to lęk.

Czy to deszcz, czy słoneczna spiekota,
Wszędzie słycać miarowy równy krok.
To na bóg idzie leśna piechota,
Śmiech na ustach, spokojna twarz i wzrok } bis.
Nie śliście, wierzby, nam żalu, co serce rwie.

*Nie może być ten kraj wolnym, gdzie
człowiek jest niewolnikiem. Żadne więc
prawodawstwo nie powinno przemilczać
praw człowieka. Żadna społeczność nie
może robić ofiary z ludzi dla ludzi.*

Hugo Kollątaj

STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE RZECZYPOSPOLITEJ

Polska potrzebuje pokoju. Ta podstawowa zasada określa kierunek i drogi polskiej polityki zagranicznej. Najgroźniejszym — jak świadczą o tym całe dzieje narodu polskiego — niebezpieczeństwem dla niezawisłości narodowej i państwowej Polaków jest niemiecka ekspansja na wschód, niemiecki imperializm.

Obecnie, po drugiej wojnie światowej obóz imperializmu popiera siły rewanżu w Niemczech i buduje nowe plany wojenne na odrodzeniu rewizjonizmu niemieckiego.

Dlatego najlepszym gwarantem niepodległego bytu państwowego Polski, której Niemcy zadali tak dotkliwe straty, jest jej udział w zespole państw walczących o trwałą pokój ze Związkiem Radzieckim na czele.

Fundamentem bezpieczeństwa Odrodzonej Rzeczypospolitej są sojusze i umowy z państwami, z którymi łączy naród polski wspólne dążenie do ugruntowania pokoju oraz politycznej, ekonomicznej i kulturalnej współpracy narodów.

Stosunek swój do innych państw naród polski mierzy miarą poszanowania jego podstawowych interesów życiowych: nienaruszalności i integralności granic państwa polskiego oraz politycznej i gospodarczej suwerenności narodu.

Państwo Polskie bierze udział we wszystkich tych organizacjach międzynarodowych oraz umowach wielostronnych i dwustronnych, których celem jest pokojowa współpraca narodów.

Głębokie przemiany, które zaszły w Polsce i w większości państw Europy Środkowo-Wschodniej, stały się podstawą ożywionej i przyjaznej współpracy Polski ze wszystkimi milującymi pokój narodami.

Przedwojenna polityka zagraniczna Polski nie była w stanie zapewnić krajowi bezpieczeństwa. Polityka ówczesnego rządu polskiego nie dążyła ani do ustanowienia przyjaznych stosunków z pokojowymi sąsiadami ani do zabezpieczenia Polski przed groźbą najazdu ze strony hitlerowskich Niemiec.

Polityka zagraniczna obecnego demokratycznego rządu polskiego opiera się na sojuszach i ścisłej współpracy ze wszystkimi pokojowymi państwami, a przede wszystkim ze Związkiem Radzieckim. Dzięki temu zabezpieczone są całkowicie północne, wschodnie i południowe granice Polski. Zachodnia granica Polski z Niemcami, uznana przez wszystkie demokratyczne narody jako niezachwiana granica pokoju — jest granicą nienaruszalną, za którą stoi nie tylko siła obronna Polski, ale również wszystkich jej sojuszników ze Związkiem Radzieckim na czele.

Międzynarodowy handel Polski przekracza — mimo zmniejszeń gospodarczych kraju — przedwojenne obroty.

Plan handlu zagranicznego na rok 1948 przewidywał obroty towarowe w wysokości 527.900.000 dolarów po stronie importu i 518.600.000 dolarów po stronie eksportu (liczby te nie obejmują dostaw z tytułu niemobilu i reparacji wojennych).

Wg prognozowanych danych za pierwsze sześć miesięcy 1948 r. zdołano wykonać około 50% planu, realizując dostawy na sumę 259.700.000 dol. w imporcie i 222.000.000 dol. w eksporcie.

W porównaniu z przeciętną obrotu zagranicznego handlu polskiego z lat 1936-37 (ok. 422 mil. dol.) i po uwzględnieniu spadku siły nabywczej dolara — można stwierdzić, iż w handlu zagranicznym Polska przekroczyła poziom przedwojenny.

Rozumny i sumienny patriotyzm nie powinien ulegać terrorowi mocarstwowej fanfaronady, która prędzej lub później sprowadza bolesne rozczarowania w katastrofie.

Aleksander Świętochowski

HANDEL POLSKI Z WAŻNIEJSZYMI KRAJAMI

Przywóz

Kraje	wartość w tys. dolarów			w odsetkach		
	1945	1946	1947	1945	1946	1947
ZSRR	30 691	100 921	79 2 0	90,6	70,4	26,5
USA	—	1 565	40 234	—	1,1	16,0
Anglia	—	904	27 128	—	8,1	8,6
Francja	—	—	12 483	—	—	4,0
Szwecja	2 061	21 022	26 976	6,1	14,5	9,0
Czechosłowacja	—	2 293	5 464	—	1,5	2,0
Dania	891	3 446	30 738	2,6	2,5	9,7
Brazylia	—	—	15 159	—	—	4,8
Norwegia	222	924	8 240	0,7	0,7	2,6
Węgry	11	1 169	3 728	0,0	0,8	1,2

Wywóz

Kraje	wartość w tys. dolarów			w odsetkach		
	1945	1946	1947	1945	1946	1947
ZSRR	35 293	58 552	70 528	93,4	49,4	28,6
USA	—	403	815	—	0,3	0,3
Anglia	—	1 615	13 462	—	1,8	5,4
Francja	—	6 267	7 127	—	4,7	2,9
Szwecja	1 965	24 622	21 177	5,2	18,4	16,6
Czechosłowacja	—	4 083	14 624	—	3,1	6,0
Dania	114	7 617	14 128	0,3	5,6	5,7
Brazylia	—	295	1 724	—	0,3	0,7
Norwegia	56	2 907	7 980	0,2	2,7	3,2
Węgry	197	1 830	3 505	0,6	1,8	1,4

PRZYWÓZ DO POLSKI WAŻNIEJSZYCH TOWARÓW W 1947 R. W TONACH

Rudy żelazne	1 200 336
Surowce włókiennicze i wyroby z nich	113 779
Maszyny i aparaty sprzęt elektrotechniczny	25 171
Środki transportowe	76 037
Bawełna surowa	68 546

WYWÓZ Z POLSKI WAŻNIEJSZYCH TOWARÓW W 1947 R. W TONACH

Węgiel kamienny	17 892 495
Węgiel brunatny	1 642 550
Koka	1 445 920
Metale nieszlachetne i wyroby z nich (żelazo, stal)	145 947
Cukier	100 485
Sól kuchenna	29 421
Jaja	2 482
Cement	414 699

STRATY WOJENNE POLSKI

Ze wszystkich bodaj krajów, które padły ofiarą napaści niemieckiej — Polska poniosła straty najcięższe.

Wróg bestialsko wytracił ponad 6 mil. obywateli polskich, tj. 22% ludności, (z czego wskutek bezpośrednich działań wojennych zginęło tylko około 650 tys.). Ogrom tej cyfry uwidacznia się w porównaniu ze stratami innych krajów, np. Francji, której straty w ludność wyniosły 1,5%, Anglii 0,8% lub nawet bohatersko walczącej z okupantem Jugosławii, która straciła 10,8% ludności

W ruinach legły bezcenne zabytki, stare kościoły, pałace, muzea, teatry; po całych dzielnicach, a nawet miastach pozostały bezkształtne zwaliny gruzów.

Kultura polska poniosła straty niezwykle bolesne Zginęło z rąk niemieckich lub zmarło w nędzy i poniewierce ponad 5000 nauczycieli, ponad 3500 duchownych 700 profesorów i naukowców, około 200 artystów-plastyków, przeszło 60 pisarzy.

Straty Polski w majątku narodowym dosięgły zawrotnej sumy 88 miliardów przedwojennych złotych, tj. ok. 40% całego majątku narodowego Państwa przed wojną.

Z sumy tej 22,5 miliarda przypada na straty w przemyśle, 10,5 miliarda — w transporcie, 13 miliardów w zabudowaniach mieszkalnych i ponad 11 miliardów — w rolnictwie.

Tyle wynoszą straty **bezpośrednie** w zniszczonych i zdevastowanych fabrykach i zakładach produkcyjnych, wrywanych torach, wysadzonych mostach i spalonych wagonach, spustoszonych polach i zburzonych magazynach.

Wobec jakiego spustoszenia stanął po wojnie naród polski, mówi porównanie powyższej sumy 88 miliardów przedwojennych złotych z wartością całkowitej rocznej przedwojennej produkcji Polski w przemyśle i rolnictwie (dochód społeczny), która wynosiła 19 miliardów.

Do tych strat bezpośrednich dodać należy straty pośrednie tj. będące następstwem dokonanych zniszczeń, które szacuje się na 170 miliardów złotych. Tak więc straty wojenne łącznie wynoszą ponad 10.000 zł przedwojennych na głowę ludności, gdy dochód społeczny przed wojną wynosił ok. 600 zł rocznie na głowę.

Aby straty te pokryć w przedwojennych warunkach produkcji i w przedwojennych granicach państwa — naród polski zmuszony byłby w ciągu ponad 15 lat tylko produkować, niczego nie konsumując: nie żywić się i nie odziewając.

Toteż jedyną drogą ratunku wobec ran zadanych Polsce przez Niemcy stało się szukanie możliwości gwałtownego podniesienia produkcji i odbudowy kraju. Obok przywrócenia Polsce Ziemi Zachodnich — podstawowe reformy: reforma rolna i upaństwowienie wielkiego i średniego przemysłu, a wreszcie oparcie gospodarki polskiej na zasadach planowości — okazały się jedyną drogą wiodącą do tego celu.

Są czasy jedne różne od drugich, dla odmiany ludzkich obyczajów, odmieniać się też prawa ludzkie mają, aby miasto pożytku, szkody wielkiej nie czyniły.

Piotr Skarga

PODSTAWOWE REFORMY — DŹWIGNIA ODBUDOWY

Odbudowa zniszczonego w czasie wojny i okupacji Państwa Polskiego wspiera się na dwóch zasadniczych reformach. Są nimi: reforma rolna i przejęcie na własność państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej

Reforma rolna i odbudowa rolnictwa

Dekret o reformie rolnej, uchwalony 6 września 1944 r. miał na celu usunięcie wieloletniej krzywdy chłopów polskiego, a równocześnie ciężkiej przeszkody na drodze ekonomicznego rozwoju Państwa Polskiego unowocześnienia go i zbliżenia do poziomu gospodarczego ogółu państw europejskich.

Podczas gdy w większości krajów europejskich dawno już została usunięta średniowieczna wielka własność ziemi — w Polsce panowało pod tym względem głębokie zacofanie.

Prawie 7,5 miliona chłopów nie posiadało ziemi wcale, lub miało jej mniej niż 2 ha na rodzinę złożoną z 4—5 osób. Natomiast na rodzinę obszarniczą przypadało około 650 ha.

3.200.000 rodzin chłopskich gospodarowało na takiej samej niemal powierzchni co 19.000 rodzin obszarniczych.

Toteż przeciętna na jednego chłopów stanowiła 1 ha ziemi, gdy na jednego członka rodziny obszarniczej 145 ha.

34% ludności wiejskiej żyło na karłowatych gospodarstwach, z których dochód dzienny wynosił około 15 gr.

Chłop pozbawiony ziemi, lub gospodarujący na jej miernym skrawku musiał ograniczyć swoje potrzeby do

najniższego poziomu, co znowu powodowało, że przemysł nie mógł znaleźć w ogromnej masie ludności wiejskiej nabywcy swoich wytworów.

Ubóstwo wsi hamowało produkcję w miastach, wywoływało ostre kryzysy i bezrobocie.

Dekret o reformie rolnej miał na celu usunięcie tej potężnej zapory na drodze rozwoju Polski, a sprężyste wcielenie go w życie cel ten rzeczywiście zrealizowało.

Na podstawie dekretu przeznaczono do podziału między chłopów 2.131.000 ha na ziemiach dwanych i ponad 6.000.000 ha na Ziemiach Zachodnich (w tym 5.000.000 ha gruntów ornych).

Parcelacji uległy majątki obszarnicze i państwowe liczące powyżej 50 ha użytków rolnych z następującymi wyjątkami: w woj. poznańskim i pomorskim granicę majątków podlegających parcelacji przesunęto do 100 ha, gospodarstwa pomieścieckie zaś uległy parcelacji już od 20 ha. To wszystko pozwoliło stworzyć zdrowe średnie gospodarstwa i obdzielił nimi przybywające na Ziemię Zachodnie milionowe rzesze chłopów polskich.

Wyłączone zostały z parcelacji majątki kościelne i rolnicze ośrodki szkoleniowe.

W wyniku reformy rolnej powstało na Ziemiach Zachodnich 500.000 nowych gospodarstw chłopskich, a na ziemiach dawnych już do 1 grudnia 1946 r. obdzielono ziemią 387.000 rodzin chłopskich.

Z ziemi tej powstało nowych gospodarstw dla służby folwarcznej 97.000 (505 tys. ha), dla bezrolnych — 49.000 gospodarstw (165 tys. ha). 72.000 gospodarstw karłowatych otrzymało 113 tys. ha, 108 tys. małorolnych — 197 tys. ha i 20 tys. średniorolnych 38 tys. ha.

Przeprowadzenie reformy rolnej okazało się zbawienne dla odbudowy kraju i normalizacji życia gospodarczego.

Wieś zaczęła się szybko podnosić z ruin i spustoszenia, dostarczając żywności dla miast, a już w trzecim roku po zakończeniu wojny Polska zaczęła eksportować za granicę produkty gospodarki rolnej i hodowlanej jak: ziemniaki, jaja, bekony, cukier itd.

Rozpoczęła się wyczerpana praca nad likwidacją skutków wojny, nad zwiększeniem obszaru zasiewów (likwidacja odlogów), zwiększeniem wydajności ziemi i odbudową gospodarstwa hodowlanej.

Pierwszym warunkiem odbudowy było dostarczenie wsi sily pociągowej. Dzięki zakupom za granicą, dostawom UNRRA oraz pomocy ZSRR liczba koni znacznie się powiększyła.

Odbudowę gospodarki hodowlanej ilustrują następujące cyfry:

INWENTARZ ŻYWY W TYSIĄCACH SZTUK

Lata	Konie	Bydło rogate	Trzoda chlewna	Owce	Kozy	Drób ogółem
1938 ¹⁾	3148,5	9923,8	9683,6	1940,5	786,7	—
1945 ²⁾	1394,9	3322,8	1697,4	707,2	432,3	—
1946 ³⁾	1729,5	3910,5	2674,1	727,1	547,0	19491,2
1947 ³⁾	2016,2	4745,8	4273,5	982,8	678,2	26829,1

1) w granicach obecnych;

2) dane szacunkowe;

3) stan na 30. VI. 1947 roku.

Na Ziemiach Zachodnich liczba koni wzrosła z 89 tys. sztuk jesienią 1945 r. do 345 tys. sztuk w kwietniu 1947 r.

Znacznie większe niż przed wojną zastosowanie znalazły w rolnictwie traktory.

Ogromny wzrost produkcji maszyn i narzędzi rolniczych (w tonach) ilustruje poniższe zestawienie.

MASZYNY I NARZĘDZIA ROLNICZE W TONACH

1938 ¹⁾	1947 ¹⁾	1948 rok		
		I	II	III
1767	3062	3273	3416	3821

¹⁾ Przeliczenia miesięczna.

Powierzchnia zasiewów (w tys. ha) zwiększyła się w sposób następujący:

Rok	Pszenvica	Żyto	Ziemniaki	Buraki cukrowe
1946	700,4	3083	1655	169,6
1947	772,5	3497,5	1894,4	209,8
1948	1184,8	4934,7	2449,7	218,0

Drugim ważnym czynnikiem podniesienia wydajności ziemi jest również rozpowszechnienie nawozów sztucznych. Na ten dział produkcji zwrócono szczególną uwagę uzyskując wspaniałe wyniki.

Na 100 ha ziemi ornej wypadało w r. 1938 — 207 kg, a w r. 1946 — 431 kg nawozów sztucznych.

Gospodarstwa chłopskie, które zużywały przed wojną tylko nieznaczna ilość nawozów sztucznych, dziś stają się ich głównymi odbiorcami. Podniesienie kultury rolnej to również sprawa rozwoju uprawy roślin technicznych. Jak burak cukrowy, rośliny włókniste, oleiste itd. Wszystkie te zadania, przede wszystkim zaś mechanizacja rolnictwa, wymagają fachowego przeszkolenia rolniczego, oraz podniesienia ogólnego poziomu kulturalnego wsi.

Przed wojną elektryfikowano w Polsce 20 wsi rocznie. W roku 1946 zaopatrzono w prąd 370 wsi, a do końca 1947 r. zelektryfikowano ponad 1.500 wsi.

Wież w odrodzonej demokratycznej Polsce przestanie być siedliskiem ciemnoty i niedostatku, stanie się wsią zamożną, uczestniczącą w życiu kulturalnym narodu, a eksport nadwyżek żywnościowych stanowić będzie obok eksportu węgla źródło bogactwa narodowego.

*Powień, kto mojej Ojczyźnie szkodzi.
Z samych panów zguba Polaków.
Kto sprzedawał Polaków? Panowie.
Kto przy rozbiórce kraju
brał zagraniczne pensje? Panowie...
...Rozpustni, lekkomyślni, chciwi
i marnotrawni, dumni i podli, dzielność
praw zniszczywszy, na wszystkie namiętności
wyuzdani panowie byli w Polsce...*

Stanisław Staszyc

NACJONALIZACJA I ODBUDOWA PRZEMYSŁU

Odbudowa straszliwie zniszczonego w czasie wojny i okupacji przemysłu polskiego i otwarcie perspektyw dla przemysłowej rozbudowy Rzeczypospolitej wywołały konieczność usunięcia przeszkód, które jeszcze przed wojną, w okresie dwudziestolecia, hamowały rozwój przemysłowy Państwa, czyniąc Polskę, i pod tym względem, jednym z najbardziej zacofanych krajów w Europie.

Dla uprzytomnienia sobie przemysłowego ubóstwa Polski wystarczy porównać produkcję i spożycie podstawowych artykułów przemysłowych w Polsce i za granicą.

Spożycie żelaza i stali było w Polsce w okresie przedwojennym przeszło 7 razy mniejsze niż w Niemczech i blisko 8 razy mniejsze niż w Anglii. Spożycie węgla na 1 mieszkańca było przeszło 3 razy mniejsze niż w Niemczech i 6 razy mniejsze niż w Anglii. Produkcja energii elektrycznej na mieszkańca była u nas 7 razy mniejsza niż w Niemczech i Anglii, zużycie cementu — 6 razy mniejsze niż w Anglii i Francji itd.

Przyczyną powolnego rozwoju życia gospodarczego była zależność Polski od kapitału zagranicznego.

Niemal wszystkie podstawowe gałęzie polskiego przemysłu były opanowane przez kapitał obcy, przeważnie niemiecki. Udział kapitału zagranicznego wynosił:

W górnictwie i hutnictwie	52,5%
W przemyśle chemicznym	60,0%
W przemyśle elektrotechnicznym	66,0%
W górnictwie naftowym	87,5%
W elektrowniach i wodociągach	81,3%

Kapitał zagraniczny nie był zainteresowany w rozwoju gospodarczym Polski, gdyż stanowiłoby to konkurencję dla własnego jego przemysłu rodzimego.

Niemniej ważną przyczyną przemysłowego niedorozwoju Polski było pozostawanie wielkich zakładów przemysłowych w rękach prywatnych kapitalistów, powolnych silniejszemu kapitałowi zagranicznemu.

Przemysłowcy prywatni bezpośrednio zainteresowani byli w osiągnięciu zysków, nie zaś w przemysłowym rozwoju kraju, toteż mając do czynienia z ograniczonym wskutek biedy chłopskiej rynkiem wewnętrznym, ograniczali w drodze porozumień kartelowych produkcję, aby powstrzymać konkurencję i spadek cen. W roku 1936 istniały w Polsce 274 porozumienia kartelowe, które ogarnęły wszystkie ważniejsze dziedziny wytwórczości.

W tych warunkach odbudowa Państwa i jego modernizacja — podciągnięcie do poziomu innych państw europejskich — okazały się możliwe tylko poprzez przeprowadzenie gruntownej reformy struktury własnościowej przemysłu polskiego.

Aby Polska mogła się odbudować i rozbudować, należało wyeliminować sprzeczności zarówno pomiędzy prywatnymi właścicielami różnych zakładów przemysłowych jak i pomiędzy interesami kapitałów zagranicznych a gospodarczym interesem Polski.

Odbudowę i dalszy rozwój państwa należało oprzeć o zharmonizowany plan gospodarczy.

Przesłankę tego planu odbudowy stanowił drugi niezbędny — obok reformy rolnej — akt ustawodawczy — ustawa z dnia 3. I. 1946 r. o przejęciu na własność państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej.

Mocą tej ustawy państwo przejęło banki, kopalnie oraz wielki i średni przemysł. Do przemysłu średniego zaliczono przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 50 robotników na jedną zmianę.

Część zakładów przemysłowych zatrudniających powyżej 50 robotników pozostała w rękach spółdzielni lub właścicieli prywatnych. Odnosiło się to do zakładów słabo zmechanizowanych lub pionierskich. Ustawa ustala odszkodowanie za przejęte przez państwo zakłady (z wyjątkiem poniemieckich, które przeszły na własność państwa bez odszkodowania). Odszkodowania te są wypłacane w papierach wartościowych lub w gotówce na podstawie szacunku dokonanego przez odpowiednią komisję z udziałem osób zainteresowanych.

Równocześnie KRN przyjęła „Ustawę o zakładaniu nowych przedsiębiorstw i popieraniu inicjatywy prywatnej”.

W rękach prywatnych właścicieli pozostały przedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 50 robotników na jedną zmianę. Ustawa pozostawiła pełne możliwości zakładania oraz rozwoju nowych przedsiębiorstw prywatnych.

Słyszmy liczne głosy, wykrzykujące, że to krzywda właścicieli, ruina uboższych, pogwałcenie własności, którą wszelkie prawo zabezpiecza, a którą pewnie i prawodawstwo ludu umocuje. Tak jest ale jeżeli jest wszędzie prawo własności, niemniej jest w naturze prawo wywłaszczenia.

Joachim Lelewel

Przemysł węglowy

Decydującą rolę w uruchomieniu polskiego przemysłu odegrał fakt, iż Polska posiadała węgiel, że mimo zniszczenia transportu, mimo braku wagonów i lokomotyw — potrafiono dostarczyć go fabrykom i elektrowniom.

Wydobycie węgla rosło imponująco. W kwietniu 1945 r. wydobyto 933 tysiące ton węgla, w grudniu tegoż roku już 2919 tysięcy ton. W początkach roku 1946 przekroczone stan wydobywania przedwojennego. Każdy miesiąc przynosił zwiększenie wydobywania węgla, które w czerwcu 1948 roku osiągnęło 5.777 tysięcy ton. W stosunku rocznym stanowi to ponad 66 milionów ton, podczas gdy w roku 1938 wydobyte węgla wynosiło 38,1 mil. t. Jedną trzecią ilości wydobytego węgla przypada na Ziemię Odzyskaną, które dostarczają wysoko koksujących odmian węgla z kopalń w rejonie Wałbrzycha.

Węgiel nie tylko umożliwił uruchomienie przemysłu. Stanowi on także podstawowy artykuł eksportu. Dzięki niemu nasz zniszczony kraj wszedł jako dostawca na rynek światowy. Przed wojną Polska prawie nie wydobywała węgla brunatnego. Obecnie rozpoczyna się na szerszą skalę wydobywanie tego węgla, mającego znaczenie dla przemysłu. W roku 1946 wydobyte węgla brunatnego wynosiło 1,5 mil ton, a w 1947 roku 4,8 mil. ton. Projektuje się budowę elektrowni, które będą przetwarzać węgiel brunatny na energię elektryczną.

Przemysł energetyczny

W końcu 1945 r. rozporządzała moc polskich elektrowni wskutek ogromnego zniszczenia dokonanego przez okupantów hitlerowskich wynosiła przy maksymalnym wysiłku około 1 miliona KW.

W okresie 1945-1948 dokonano znacznych inwestycji w polskim przemyśle energetycznym. M. in. odbudowano elektrownie w Warszawie, Pruszkowie, Elblągu, Gdyni, Białymstoku, Kalszu, linie wysokiego napięcia Rożnow—Warszawa i Śląsk Dolny — Śląsk Górny. Zbudowano nową linię Śląsk—Łódź i inne.

Produkcja energii elektrycznej w Polsce wynosiła w r. 1946 — 5,7 miliardów, a w r. 1947 — 6,6 miliardów KW, co oznacza przekroczenie produkcji z r. 1938 (w przedwojennych granicach państwa) o 66%. W porównaniu zaś z przedwojennym poziomem produkcji energii elektrycznej w Polsce przy obecnych granicach (tj. wraz z Ziemią Odzyskaną) produkcja polska osiągnęła już w r. 1947 90% poziomu przedwojennego, a w r. 1948 poziom ten przekroczyła.

Hutnictwo i przemysł metalowy

Produkcja stali, która w kwietniu 1945 roku wynosiła 17 tysięcy ton, w roku 1946 osiągnęła 100 tysięcy ton miesięcznie, a w roku 1947 przekroczyła produkcję przedwojenną, osiągając w maju 1948 roku 148 tysięcy ton (przeciętna miesięczna w roku 1938 — 120 tysięcy ton). Rozwój produkcji hutniczej umożliwiła odbudowę silnie zniszczonego przemysłu metalowego, co jednak nie uwalnia Polski od konieczności przywozu wysokoprocentowych rud zagranicznych (szwedzkich i radzieckich).

W szeregu gałęzi przemysłu wzrost produkcji przybrał wręcz imponujące rozmiary. Lokomotyw wyprodukowano w Polsce w roku 1946 — 154 (w roku 1938 — 28). Miesięczna produkcja lokomotyw wyniosła w maju 1948 r. 23 sztuki.

Jeszcze siniejszy wzrost nastąpił w produkcji wagonów. W maju 1948 roku wyprodukowaliśmy 1257 wagonów wszelkiego typu, to jest przeszło dwa razy więcej w jednym miesiącu, aniżeli przez cały rok 1933, kiedy w Polsce wyprodukowano jedynie 579 wagonów.

Do wielkich osiągnięć na froncie odbudowy należy odbudowa Państwowej Fabryki Wagonów we Wrocławiu („Pafawag“). Zakłady te, doszczętnie zburzone przez Niemców, zostały odbudowane w rekordowo krótkim czasie. Już w końcu roku 1945 wypuszczono pierwszy wagon. W roku 1948 „Pafawag“ produkuje ponad 1000 wagonów miesięcznie, zatrudniając 12 tysięcy robotników.

Wysiłkiem robotników i inżynierów odbudowano wielkie Zakłady Ostrowieckie w Kieleckiem, doszczętnie niemal ograbione przez Niemców z maszyn. Już w grudniu 1946 r. Zakłady Ostrowieckie, zatrudniające pięć i pół tysiąca robotników, wypuściły tysiączny wyprodukowany przez siebie wagon, a w maju 1948 roku osiągnęły miesięczną produkcję 229 wagonów. Uruchomione zostały zakłady w Chranzowie i Poznaniu (Zakłady Cegielskiego). Produkcja maszyn rolniczych znacznie przekroczyła przedwojenną. Odbudowana fabryka ciągników w Ursusie pod Warszawą produkuje traktory.

Rozwój produkcji obrabiarek ilustruje wysiłek polskiego robotnika i inżyniera-konstruktora: w styczniu 1946 roku wyprodukowano 90 obrabiarek, w styczniu 1947 roku — już 251, w maju tego roku 319. Po zakończeniu montażu nowobudowanych fabryk (m. in. Cegielskiego w Poznaniu) produkcja obrabiarek będzie wzrastała w jeszcze szybszym tempie.

Przemysł włókienniczy

Przemysł włókienniczy po wojnie znajdował się w stanie silnego zdewastowania. Na terenie samych tylko ziem dawnych straty w tym przemyśle wynosiły olbrzymią sumę 850 milionów złotych przedwojennych. Zupełnemu zniszczeniu uległo 28% wrzecion bawełnianych, 29% wrzecion wełnianych, 33% krosien dla wełny.

Bezpośrednio po wyzwoleniu kraju robotnicy przystąpili do odbudowy fabryk, których szybkie uruchomienie było możliwe dzięki dostarczeniu nam przez Związek Radziecki 17 tysięcy ton bawełny, jeszcze w czasie trwania działań wojennych, kiedy cały transport służył potrzebom wojny i kiedy dostawy z żadnego innego kraju nie były możliwe.

Rozwój tej gałęzi naszego przemysłu ilustrują dane dotyczące produkcji przędzy bawełnianej, która wynosiła w kwietniu 1945 roku — 508 ton w grudniu — 1515 ton, w marcu 1946 roku — 4050 ton, a w kwietniu 1948 r. — 7290 ton.

W pierwszym półroczu 1948 roku wyprodukowano ponad 160 milionów metrów tkanin bawełnianych i ponad 20 milionów metrów tkanin wełnianych.

Przemysł chemiczny

Polski przemysł chemiczny jest obecnie znacznie bardziej różnicowany niż przed wojną. Szczególne znaczenie ma produkcja tworzyw sztucznych, czyli syntetycznych. Produkowany już jest własny syntetyczny kauczuk, trwałe włókna, zwane stilonem („polski nylon”) oraz ponad 80 dotąd nie wytwarzanych artykułów chemicznych.

Podkreślić trzeba wielkie osiągnięcia w produkcji nawozów sztucznych, która znacznie przekroczyła poziom przedwojenny. Ma to ogromne znaczenie dla wsi, ponieważ umożliwia podniesienie tak bardzo obniżonej w okresie wojny wydajności gleby.

Globalna wartość przemysłu chemicznego wzrosła w roku 1947 o 47% w stosunku do roku 1946.

Wydajność pracy przekroczyła w tym przemyśle poziom przedwojenny, osiągając miesięczną wartość produkcji na jednego pracownika 1.453 złotych przedwojennych.

Omówiliśmy odbudowę i rozwój produkcji kilku ważniejszych dziedzin przemysłu. Jest ich znacznie więcej i w każdej z nich zanotować można poważne osiągnięcia. Np. tak ważna dla życia kulturalnego produkcja papieru przekroczyła już w roku 1947 cyfrę przedwojenną.

Na podkreślenie zasługuje też szybki wzrost produkcji w przemyśle cukrowniczym. Już w roku 1946 produkcja

cukru wyniosła 383,4 tysięcy ton, podczas gdy po pierwszej wojnie światowej upłynęło 5 lat, zanim produkcja cukru doszła do 300 tysięcy ton. W 1947 r. produkcja cukru wynosiła 497 tysięcy ton.

Rozwój gospodarczy Polski od pierwszych dni niepodległości do początków roku 1948, a więc na przestrzeni 3 lat, ilustruje następująca tabela uwzględniająca produkcję podstawowych artykułów przemysłowych:

Wytwórczość przemysłowa

Artykuł	Jednostka miary	1938	1946	1947	I-sze półrocze 1948
Węgiel	w mil. ton	38,1	47,3	59,1	33,4
Energia elektryczna	w miliar. kWh	3,9	5,7	6,6	—*)
Surówka żelaza	w mil. ton	0,88	0,73	0,87	0,55
Tkaniny wełniane	w mil. metrów	40,0	21,7	32,5	20,7
Tkaniny bawełniane	w mil. metrów	400,0	205,7	257,3	160,4
Papier	w tys. ton	205,0	147,0	205,9	117,8
Cukier	w tys. ton	505,9	383,4	497 (**)	—*)

*) Brak danych. **) Dane dotyczą kampanii 1947/48.

Transport

Na czoło zagadnień odbudowy wysunęła się sprawa transportu. Do końca 1947 r. odbudowano już ok. 8486 km torów i 62,8 tys. metrów bieżących mostów kolejowych. Nieustająca troska i wysiłki spowodowały, że transport w pełni nadąża za ogólnym rozwojem gospodarczym kraju.

Dane za pierwsze półrocze 1948 roku tak obrazują prace polskich kolei:

przewóz towarów (w tys. ton)	50.148
(w milionach ton/km)	12.327
przewóz osób (w mil.)	177,6
(w mil. osobokm)	9.149,6

Dla porównania podać należy, iż przewóz towarów w tys. ton w roku 1938 wyniósł 75.400, to znaczy o 25% mniej niż w roku 1948.

Podobnie przedstawiają się liczby przewozu pasażerów. W ciągu całego roku 1938 przewieziono w Polsce 226 mil. osób, czyli w stosunku półrocznym o 1/3 mniej niż w r. 1948.

Dodać należy, iż półroczna liczba osobokilometrów jest o wiele wyższa od ogólnej liczby osobokilometrów za cały rok 1938, gdyż wynosiła ona wówczas 7.469 milionów.

Ogromny wysiłek został też włożony w odbudowę portów, które zwłaszcza w pierwszych dniach po wojnie musiały odegrać decydującą rolę w dostarczeniu Polsce pomocy żywnościowej i surowcowej (np. pomoc UNRRA) oraz w wywozie za granicę węgla. Jak wielkie musiały być wysiłki, aby dokonać załadunku i wyładunku o tym świadczą może fakt, że np. z 270 tys m² powierzchni magazynów portowych w Gdańsku ocalało zaledwie 20 tys. m².

Rzeczony transport samochodowy, który znacznie przekroczył poziom przedwojenny przyczynił się również do wygrania „wojny z przestrzenią”, jaką stoczyła powstająca z ruin gospodarka narodowa.

TRZYLETNI PLAN ODBUDOWY GOSPODARCZEJ I PIERWSZE JEGO WYNIKI

Podstawowym celem planu trzyletniego jest podniesienie stopy życiowej społeczeństwa zubożonego wskutek zniszczeń wojennych. Do celu tego prowadzi planowa i równomierna odbudowa aparatu produkcyjnego. Od r. 1946 do r. 1949 wartość produkcji brutto przemysłu państwowego ma wzrosnąć o ok. 140%. W porównaniu zaś z rokiem 1938 wartość produkcji przemysłowej na 1 mieszkańca będzie w roku 1949 wyższa o 125%. Polski przemysł państwowy zatrudniać będzie około 1,5 miliona osób.

Poniższe dane ilustrują planowany wzrost produkcji podstawowych artykułów przemysłowych i rolniczych.

Wartość produkcji w miliardach zł przy poziomie cen z 1937 r. netto.

Wytórczość	1938	1947	1948	1949
przemysł	5,7	5,0	6,9	8,5
rolnictwo	6,9	3,7	4,7	5,2
ogółem	12,6	8,7	11,6	13,7

Należy pamiętać, że wskutek zmniejszenia się ludności Polski spożycie na głowę ludności znacznie się podniosło, co uwidacznia następująca tabela (w złotych z 1937 r. na osobę rocznie).

Wytórczość na jednego mieszkańca	1938	1947	1948	1949
przemysł	163	218	300	368
rolnictwo	197	162	204	225
razem	360	380	504	593

Do odbudowy przemysłu przyczynić się ma zarówno dział uspołeczniony jak i prywatny. Ilustruje to poniższe zestawienie:

Wartość produkcji w miliardach złotych według cen z 1937 r. brutto.

Rodzaj przemysłu	1947	1948	1949
przemysł uspołeczniony	10,4	13,2	16,0
przemysł prywatny i rzemiosło	2,1	2,4	2,8
razem	12,5	15,6	18,8

Udział Ziemi Zachodnich w gospodarce narodowej będzie wynosił: w produkcji węgla 34%, w przemyśle metalowym — 28%, w produkcji wagonów 85%, w materiałach budowlanych 48%, w przemyśle bawełnianym 50%.

Wzrost produkcji przemysłowej i rolnej umożliwił wzmocnienie konsumpcji na osobę zarówno artykułów żywnościowych jak i przemysłowych.

Artykuły żywnościowe

Wyszczególnienie	Jednostka miary	1938	1947	1948	1949
Mąka pszenna	kg rocznie	32	25	27	30
Cukier	„ „	12	12	19	22
Warzywa owoce	„ „	70	59	85	113
Mięso	„ „	23	16	25	32
Ryby	„ „	1	3	3	4
Tłuszcze	„ „	8	6	8	10
Mleko	litr „	120	111	131	154
Ziemiaki	kg „	275	240	220	200

Artykuły przemysłowe

Wyszczególnienie	Jedn. miary	1938	1947	1948	1949
Tkanin bawełnianych	m	10,8	8,8	10,8	12,8
Tkanin wełnianych	m	1,1	1,2	1,6	2,0
Skóra twarda	kg	0,7	0,4	0,4	0,6
Skóra miękka	dm	10	8	15	15
Węgiel opałowy	kg	86	349	365	393
Papierosy	szt.	268	517	649	736

Wartość pokarmów spożywanych dziennie przez jednego obywatela wynosiła w r. 1946 — 2100 kalorii, w końcowym zaś roku planu tj. w r. 1949 wynosić ma 3950 kalorii, czyli przekroczy o 250 kalorii poziom z r. 1938.

Dla polskiej gospodarki narodowej Ziemia Zachodnie posiadają tak trwałe i podstawowe znaczenie, iż bez nich realizacja planu trzyletniego nie byłaby możliwa.

Związek ten z jednej strony polega na wkładzie, jaki w wykonanie planu wnoszą bogactwa naturalne Ziemi Zachodnich, a z drugiej strony na wysiłku narodu polskiego przy odbudowie zrujnowanego na ich terenie przemysłu.

Toteż jednym z naczelnych zadań planu jest pełne zagospodarowanie Ziemi Zachodnich: zakończenie akcji osadniczej, zakończenie reformy rolnej, likwidacja odłogów.

Realizacja planu trzyletniego wpływa pod znakiem wzmoczonego wysiłku całego społeczeństwa nad podniesieniem produkcji we wszystkich dziedzinach.

Następujące zestawienie uwidacznia osiągnięcia roku 1947 i I półroczia r. 1948 w podstawowych działach przemysłu:

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Plan 1947	Wykonanie planu	%	Wykonanie planu I półroczia 1948
Węgiel kamienny	mil ton	57,5	59,1	102,8	33,4
Stal surowa	tys. ton	1423	1579	110,9	926,6
Parowozy	szt.	200	202	101	1275
Wagony towarowe	tys. szt.	12,0	11,4	95	7539
Maszyny i narzędzia rolnicze	tys. ton	27,3	36,4	132,9	19,2
Papier	tys. ton	200,0	205,9	102,9	117,8

Rok 1947 i 1948 zaznaczył się też szeregiem poważnych osiągnięć w budowie i odbudowie. Wymienić tu należy połączenie Łodzi ze Śląskiem linią wysokiego napięcia (220 tys. V.), odbudowę elektrowni wodnej w Roznowie o mocy 50 tys. KW, uruchomienie przed wyznaczonym terminem fabryki chemicznej w Mościcach i wiele innych poważnych inwestycji zwiększających wydatnie zdolność produkcyjną kraju. Podkreślić trzeba, iż lata te przyniosły również ogromne wzmoczenie tempa odbudowy Warszawy i duże osiągnięcia w odbudowie innych miast.

ODBUDOWA KULTURALNA

Szkolnictwo

la odbudowy kulturalnej Rzeczypospolitej znacznie podstawowe posiada odbudowa i przebudowa szkolnictwa.

Przedwojenne zacofanie gospodarcze i społeczne państwa miało swoje odbicie oczywiście i w tej dziedzinie.

Wystarczy stwierdzić, że ilość zakładów szkolnych, uczniów i nauczycieli stale zmniejszała się przy ciągłym wzroście ludności. Liczba uczniów szkół średnich ogólnokształcących spadła z 227 tys. w r. 1922 do 164 tys. w r. 1934, aby w r. 1939 osiągnąć zaledwie cyfrę z r. 1922.

Liczba dzieci w przedszkolach ze 101 tys. w roku 1930 spadła do 74,8 tys. w roku 1938.

W zakładach kształcących nauczycieli w r. 1928 było 38,2 tys. uczniów, w roku 1930 — 2900, a w roku 1936 37 już tylko 600.

Olbrymia większość dzieci przerywała naukę w 3 i 4 roku szkoły powszechnej i zaledwie 35% dochodziło do klasy VII.

W rolniczej Polsce były zaledwie 152 szkoły rolnicze z 5800 uczniów!

Okres okupacji przyniósł zupełną ruinę szkolnictwa. Po wyzwoleniu kraju trzeba było budować je od nowa.

Toteż zadania, jakie stanęły w tej dziedzinie przed odrodzonym państwem, były olbrzymie.

Wystarczy stwierdzić, że budynków szkolnych zniszczonych było ogółem 7821, w tym budynków szkół powszechnych 6042, szkół średnich ogólnokształcących 263, szkół zawodowych 294, zakładów kształcenia nauczycieli 80, przedszkoli 337.

Poniższe cyfry dają odpowiedź na pytanie, co zostało zrobione w dziedzinie odbudowy gmachów szkolnych.

Ilość czynnych budynków szkolnych

Lata szkolne	Przed-szkola	Pow-szechnie	Średnie ogół. kszt.	Zawo-dowe	Zawo-dowe dokszt.	Wyż-sze
1937/38	1659	28 778	777	1489	628	28
1944/45	853	14 992	536	835	228	12
1945/46	2287	18 397	705	1928	345	30
1946/47	3755	20137	758	—	652	34

Jaskrawym dowodem troski o szkolnictwo jest fakt, iż 27,8% sumy całego budżetu Polski czyli 40 miliardów złotych, tj. najwyższa pozycja w budżecie państwowym przeznaczona jest na szkolnictwo.

W ciągu 3 lat rozwój szkolnictwa w Polsce Odrodzonej przejawiał nieznany w naszych dziejach rozmach. Mimo zmniejszonej liczby ludności wszystkie działy nauczania oprócz szkół powszechnych, (gdzie wzrost uwarunkowany jest ogólną liczbą dzieci) — przekroczyły znacznie cyfry przedwojenne.

Liczba kształcącej się młodzieży

Lata szkolne	Przed-szkola	Pow-szechnie	Średnie	Zawo-dowe	Wyż-sze
1938/39	74 794	4952 994	234 182	218 263	48 018
1946/47	201 528	3283 333	225 443	249 494	84 680
1947/48	223 920	3396 895	200 324	363 736	91 884

Charakterystyczny dla uprzemysłowienia państwa rozmach wykazuje szkolnictwo zawodowe.

Niemielem jednak nawet w szkolnictwie powszechnym i średnim spadek absolutnej cyfry kształcących się nie oznacza spadku rzeczywistego. Bowiem gdy w roku szk. 1937/38 na 1000 ludności uczyło się w szk. powsz. 140,2 dzieci, a w szk. średnich — 6,5 ucznia, to w r. szk. 1947/48 na 1000 ludzi w Polsce przypada na szkoły powszechne 139,8 uczniów, a na szkoły średnie — 8,1 uczniów.

Najsilniejszy rozwój dokonał się na odcinku szkolnictwa wyższego. Liczba szkół wyższych wzrosła z 28 w roku 1938 39 do 39 w roku 1947/48. Powstały nowe wielkie ośrodki życia naukowego, jak Łódź dotychczas w ogóle pozbawiona szkoły wyższej, a dziś posiadająca uniwersytet, politechnikę, wyższą szkołę handlową i szkołę gospodarstwa wiejskiego.

Poważnym ośrodkiem naukowym stał się Wrocław. Zamiaszt dwóch politechnik przedwojennych jest w Polsce obecnie pięć (Warszawa, Łódź, Gdańsk, Wrocław, Gliwice), a ponadto akademie górnicze (w Krakowie i Poznaniu). Rozwój wyższego szkolnictwa technicznego (tak samo jak zawodowego) jest odzwierciedleniem wielkiego rozmachu w odbudowie Polski i planowego rozwoju gospodarczego. Ogólna liczba studentów w szkołach wyższych osiągnęła w roku 1947 48 — 91.884 (wobec 48.018 w roku 1938/39), profesorów i wykładowców — 2.534, pomocniczych sił naukowych — 4.343, co stanowi dwukrotny bez mała wzrost w porównaniu z rokiem 1935/36. Liczba katedr w szkołach akademickich wzrosła również prawie dwukrotnie.

Wzrost szkolnictwa okaże się jeszcze większy, jeśli uwzględnimy zmniejszoną liczbę ludności.

Wyższe uczelnie polskie zostały szeroko otwarte dla dzieci robotniczych, chłopskich i urzędniczych. Według danych urzędowych przed wojną studiowało na wyższych uczelniach 5% dzieci robotniczych, 9% dzieci chłopów biednych i średnich oraz 7% dzieci pracowników wołnych zawodów. W roku akademickim 1946/47 natomiast na ogólną ilość studentów przypadło dzieci robotniczych — 29%, dzieci chłopskich — 25%, dzieci rodziców pracujących w wołnych zawodach — 14%.

Sytuacja taka mogła powstać jedynie dzięki intensywnej pomocy materialnej tak państwa, jak i społeczeństwa w postaci stypendiów, burs itp.

Samo tylko Towarzystwo Burs i Stypendiów, do chwili obecnej uruchomiło 45 burs, mogących pomieścić 5.000 uczniów szkół średnich. W rozchodzie stypendialnym Towarzystwo to zamyka swój miesięczny budżet cyfrą około 10,5 milionów zł.

*Gdzie rozum stanąć może w obronie
prawdy, tam kuglarstwa fałszywej nauki
i kłamstwa namiętności, ani góry braci,
ani długo przewodzić nie potrafią.*

Jan Śniadecki

Ruch wydawniczy

Szkoła, która nie miała podręczników ani biblioteki, otrzymała już do 1947/48 roku szk. ok. 50 milionów egzemplarzy podręczników. Wzmógł się ruch wydawniczy pozwolił odbudować zniszczoną w czasie wojny książkę. Wydano dotąd setki tytułów klasyków polskiej i obcej literatury, tysiące książek z dziedziny nauki i literatury współczesnej. Nieporównanie szerzej niż przed wojną rozwinięto się czasopiśmiennictwo literackie i naukowe.

Nakład jednego tylko czasopisma literackiego przekracza dziś w Polsce sumę nakładów wszystkich przedwojennych czasopism tego typu („Odrodzenie” — 40 000 egz.). Nakłady innych czasopism również wzrosły. Nakład katowickiej gazety codziennej „Trybuna Robotnicza” sięga 500.000. Nakład pisma kobiecego „Przyjaciółka” przekroczył 700.000.

Podobnie jest z nakładami książek. Gdy przed wojną nakład książki wahał się 1000—2000 egz., to dzisiejszy nakład 10.000 nie jest niczym wyjątkowym. Książki klubów czytelniczych dochodzą do dziesiątek tysięcy nakładu. Jednym z rekordów wydawniczych jest osiągnięty przez Państwowy Instytut Wydawniczy nakład „W pustyni i w puszczy” Sienkiewicza. (W przeciągu pół roku 110.000 egz.).

Blizszy rozwój owojennego ruchu wydawniczego ilustruje poniższa tabela:

Produkcja książek według treści

Dział	1946		1947	
	tytułów	%	tytułów	%
Dzieła treści ogólnej	170	5,2	119	2,5
Filozofia	44	1,3	69	1,5
Religia teologia	235	7,2	488	10,3
Nauki społeczne i prawne	708	21,7	815	17,2
Językoznawstwo	29	0,8	91	2,8
Nauki matem.-przyrodnicze	83	2,5	188	4
Nauki stosowane	444	14	874	18,4
Sztuki piękne, gry, sporty	164	5	272	5,7
Literatura piękna, teksty i oprac.	600	18,3	659	13
Książki dla dzieci i młodzieży	330	10	480	10,1
Historia, geografia	320	10	407	8,6
Podręczniki szkolne	121	4	281	5,9
ogółem	3248	100	4743	100

Przedrukowując dzieła znakomitych pisarzy i co cenniejsze prace naukowe, nie mielibyśmy jeszcze kultury żywej, gdyby od pierwszych dni wyzwolenia nie stworzono warunków najbardziej sprzyjających pracy literatów polskich.

Pisarze otrzymali najpiękniejsze z uratowanych domów w Łodzi, Krakowie i na Ziemiach Zachodnich. W Warszawie buduje się „Dom Pisarzy Polskiego“. Władze państwowe przyznały literatom domy przeznaczone dla pracy i wypoczynku w dawnych majątkach ziemskich oraz stajkach klimatycznych. Nakłady i honoraria wzrosły tak, iż w dalekiej przeszłości pozostał typowy przed wojną wizerunek „literata bez butów“.

Faszyzm hitlerowski zdołał wymordować wielu wybitnych pisarzy polskich, zdołał zniszczyć wiele rękopisów przygotowanych do druku podczas okupacji. Lecz obawy, iż może zabraknąć dzieł godnych wyróżnienia, okazały się płonne. Do twórców pracy literackiej stanęli znani przed wojną pisarze jak: Boguszewska, Broniewski, Dąbrowska, Iwaszkiewicz, Kowalski, Kruczkowski, Nalkowska, Parandowski, Staff, Szelburg-Zarembina, Tuwim, obok innych utalentowanych pisarzy jak: Andrzejewski, Breza, Flukowski, Gałęziński, Grabski, Hertz, Jastrun, Kott, Kubacki, Miłosz, Otwinowski, Płetak, Pollak, Pruszyński, Przyboś, Putrament, Rudnicki, Rusinek, Stawar, Świniński, Świrszczyńska, Ważyk, Wyka, Zagórski, Zawieyski itd., oraz interesujących debiutantów powojennej literatury polskiej jak: Bienkowski, Borowski, Brandys, Brańny, Broszkiewicz, Dygat, Gońbiew, Kisielewski, Mach, L. Rudnicki, Sandauer, Sowiński, Szmagłewska, Żukrowski, M. Żuławski.

Dojrzenie twórczości artystycznej w Polsce Ludowej odbywa się w obliczu nieodwracalnych procesów rozwoju społecznego. Nie tylko w okresie odbudowy zniszczonego kraju, ale także w okresie budowy nowego ustroju społecznego wśród kominów, rusztowań i wagonów załadowanych produkcją polskich hut i fabryk. Kto przejeżdża ulicami Warszawy, korzystając z coraz to sprawniejszej komunikacji, ten patrzy na rosnące budownictwo. To spojrzenie obrazuje atmosferę i żywotność całego kraju. I to jest atmosfera twórczości artystycznej w Polsce. Pisarze mają świadomość, że piszą dla całej ludności, dla narodu żyjącego w ustroju awansu społecznego. Stąd poczucie odpowiedzialności za słowo, które musi jasno wyrażać myśl i towarzyszyć twórczej pracy milionów ludzi. Stąd wzajemne oddziaływanie na siebie mas i pisarzy. Stąd coraz bardziej zasadniczy i ideowy charakter naszej literatury.

Teatr

Znaczenie szerszy zasięg oddziaływania niż przed wojną posiada dziś teatr. Liczba teatrów stałych w połowie roku 1948 dosięgła 77, gdy przed wojną teatrów stałych było 47. Teatrów dramatycznych jest w Polsce 42 (z czego 11 na Ziemiach Odzyskanych) wobec 39 przed wojną. Resztę teatrów stałych stanowią teatry dla dzieci, teatry lalek sceny operowej i muzyczno-rewiowe.

Frekwencja w teatrach stałych w r. 1948 przewyższała trykrotnie frekwencje przedwojenną.

Oprócz stałych teatrów sztukę upowszechnia wiele teatrów objazdowych, ponad 100 zespołów amatorskich oraz 2762 teatry ludowe (z czego 674 w miastach).

O bogactwie repertuaru świadczą, iż na scenach polskich wystawiono po wojnie dzieła najznakomitszych dramaturgów polskich i obcych: Mickiewicz, Słowacki, Norwid, Wyspiański, Fredro, Bałucki, Bliziński, Korzeniowski, Zabłocki, Bogusławski, Zapolska, Zeromski, Molière, Corneille, Beaumarchais, Gogol, Czechow, Ostrowski, Dickens, Sheridan, Lope de Vega, Calderon, Sofokles, Aj-schylos obok plejady najznakomitszych współczesnych pisarzy polskich i obcych jak: Iwaszkiewicz, Nalkowska, Szanławska, Grzymała-Siedlecki, Morstin, Kruczkowski, Zawieyski, Świrszczyńska, Shaw, Priestley, Anouilh, Giraudoux, Sartre, Salacrou, Simonow, Marszak i wielu innych dotierają do milionów widzów teatralnych.

W festiwalu ku czci Szekspira w r. 1947, w którym udział wzięło 20 teatrów, współzawodniczyli ze sobą najwybitniejsi aktorzy i inscenizatorzy polscy: Ludwik Solski, Aleksander Zelwerowicz, Józef Węgrzyn, Wojciech Brydziński, Karol Adwentowicz, Seweryna Broniszówna, Maria Dulęba, Jerzy Leszczyński, Jacek Woszczerowicz, Jan Kurnakowicz, Elżbieta Barszczewska, Leon Schiller, Wilm Horzyca, Arnold Szyfman, Iwo Gall, Bronisław Dąbrowski, Karol Frycz, Andrzej Pronaszko, Władysław Paszewski, Tadjana Wysocka i inni.

W odbudowie i rozwoju polskiego teatru wybitny udział bierze cały polski świat teatralny: Edmund Wierciński, Emil Chaberski, Władysław Krasnowiecki, Ewa Bandrowska-Turska, Janusz Warnecki, Janina Romanówna, Nina Andrycz, Zofia Lindorówna, Karolina Lubieńska, Irena Eichlerówna, Dobiesław Damięcki, Jan Kreczmar, Marjan Wyrzykowski i wielu innych aktorów, reżyserów, inscenizatorów, dekoratorów i pedagogów.

Teatr w Polsce szeroko otworzył podwoje dla nowej dramaturgii polskiej, dając po wojnie ok. 70 prapremier sztuk autorów polskich: Szaniawskiego, Zawieyskiego, Kruczkowskiego, Brandstettera, Morozowicz-Szczepkowskiej, Swirszczynskiej, Dobrowolskiego i wielu innych.

Niemniej bogato rozwinęło się szkolnictwo teatralne, choreograficzne i muzyczne, znacznie przekraczając poziom przedwojenny.

Radio

Bujnie rozwinęła się też zniszczona silnie w czasie wojny radiofonia polska. W latach powojennych zbudowano 11 radiostacji i odbudowano 10 rozgłośni oraz 348 radiowęzłów.

Polskie Radio przekroczyło liczbę miliona abonentów. W tym około: 240.000 głośnikowych, 10.000 detektorowych, 470.000 aparatów lampowych.

Przy pomocy głośników zradiofonizowano około 2.200 szkół, 2.300 świetlic, 650 zakł. przem., 320 szpitali, 3.000 wsi oraz osiedli robotniczych.

*Lecz ja hym główniey myśl artysty badał
i czy dosłownie naród on spowiadał.
Czy się nie wstydził prawdy i nie tłumil,
Mogąc łatwiejszy poklask zyskać sobie.*

Cyprian Norwid

ODBUDOWA WARSZAWY

W czasie drugiej wojny światowej Warszawa dwukrotnie stawiała zbrojny opór potędze hitlerowskich Niemiec — przez 21 dni w roku 1939 i przez 63 dni walk powstańczych w roku 1944. a przez całą, trwającą ponad 5 lat okupację była największym w całej Europie ośrodkiem zaciętej działalności podziemnej o niespotykanej sile i niezłomności

Za swą bohaterką walkę z Niemcami zapłaciła Warszawa najwyższą cenę spośród wszystkich stolic świata: śmiercią blisko 800 tysięcy mieszkańców, zniszczeniem 2/3 budynków mieszkalnych, ruiną niemal wszystkich urządzeń użyteczności publicznej (szpitale, szkoły, elektrownia, gazownia, wodociągi i kanalizacja tramwaje, telefony, mosty), zniszczeniem 90% zabytków historycznych i dóbr kulturalnych (muzea, biblioteki, zbiory artystyczne, pracownie naukowe).

Zadne cyfry nie są w stanie w pełni scharakteryzować ogromu zniszczeń Warszawy, dokonanych przez hitlerowców planowo, na zimno, z jasno postawionym celem unicestwienia na zawsze podźwignięcia się stolicy Polski.

Spośród istniejących w Warszawie przed wojną 25.498 budynków, pozostało wprawdzie mało uszkodzonych i wymagających niewielkiej naprawy 10.390 (40,8%) budynków, lecz były to przeważnie mniejsze domy na przedmieściach, zwłaszcza na Pradze, leżącej na prawym brzegu Wisły i oswojonej wcześniej przez Armię Radziecką i Wojsko Polskie, dzięki czemu Niemcy nie zdążyli zniszczyć jej w tym stopniu, co lewobrzeżną część Warszawy.

Ogólna kubatura istniejących w Warszawie przed wojną budynków, wynosiła 103 miliony m³, z czego zniszczeniu uległo 73,7 milionów m³.

Gdyby kubaturę zniszczeń Warszawy w budynkach przedstawić w postaci domów przeciętnej dla Warszawy wielkości, tj. 3 piętrowych — otrzymalibyśmy ze zburzonych domów zwarcie zabudowaną po obu stronach ulicę długości 210 km!!

Wartość tego 210-kilometrowego dwuszeregu zniszczonych budynków warszawskich i to bez ich wewnętrznego wyposażenia (instalacje, meble, urządzenia itp.) i bez uwzględnienia ich wartości zabytkowej, czy artystycznej — wyraża się kwotą 5—6 miliardów przedwojennych złotych.

Stoień zniszczeń urządzeń użyteczności publicznej Warszawy był następujący: mosty przez Wisłę — 100%, telefony — 80%, szpitale i kliniki — 80%, gazownia — 70%, elektrownia — 50%, wodociągi i kanalizacja — 40%, zadrzewienie — 50%, chodniki — 46%, jezdnie — 30%. Powyższe odsetki odnosią się do całej Warszawy, łącznie z Pragą. Dla Warszawy lewobrzeżnej stan zniszczeń był znacznie wyższy.

Zniszczenia w dziedzinie dóbr i urządzeń kulturalnych były następujące:

	było	w gruzach	do rem.	ocalało
Budowle zabyt.	937	782	179	64
Świątynie	82	25	34	23
Muzea	23	12	4	7
Archiwa	14	7	7	1
Biblioteki	36	20	7	9
Teatry	28	20	3	5
Gmachy szkół wyższych	82	23	17	42
Budynki szkół średnich	102	69	12	21
Budynki szkół zawodowych	119	54	18	47

Spółród 2.800 zakładów przemysłowych padło pastwa ognia i materiałów wybuchowych 2.520, w pozostałych wszelkie cenniejsze urządzenia i maszyny zostały zniszczone, bądź wywiezione do Niemiec.

Ogólna wartość zniszczeń Warszawy dokonanych przez Niemców w budynkach, urządzeniach zakładów użyteczności publicznej i fabryk, zakładów naukowych, zbło-

rach i mieniu mieszkańców — wyraża się kwotą około 15 miliardów przedwojennych złotych.

Odbudowa Warszawy rozpoczęła się natychmiast po wyzwoleniu miasta. Mimo nieprawdopodobnych zniszczeń i trudności ich usunięcia, Rząd Tymczasowy postanowił, by Warszawa pozostała nadal stolicą Polski. Wymagało to bezprzykładnego wysiłku, który jednomyślnie podjął cały naród.

Osiągnięty w ciągu trzech i pół lat w najtrudniejszych warunkach powojennych dorobek w dziedzinie podźwignięcia Warszawy z ruin jest najwymowniejszym dowodem zarówno niezwykłego zapału i ofiarności, jak i zdolności organizacyjnych Polaków.

Odbudowa Warszawy łączy kult dla zabytków przeszłości historycznej z wymaganiami współczesnego życia i troską o człowieka pracy, nie jest samą tylko przywracaniem miasta do stanu sprzed zniszczenia, lecz planowo dokonanyą przebudową i unowocześnieniem stolicy państwa.

Dotychczasowy dorobek w odbudowie Warszawy wyraża się nie tylko w cyfrach budownictwa mieszkaniowego i publicznego, w uruchomieniu wszystkich najważniejszych urządzeń użyteczności publicznej, lecz również w podjęciu i intensywnym wykonywaniu wielkich inwestycji, mających na celu usunięcie błędów dawnej zabudowy miasta i stworzenie wszelkich warunków dla jego rozwoju, jako stolicy państwa.

*O miasto moje! o, Warszawo święta,
Skrzoń niżam kornie do Twoich kamieni.
Bo w każdym glazie czyjaś iza zaklęta
I krew się czyjaś na każdym czerwieniu
A gdy myśleli, że Cię złożą w trumnie,
Że padniesz ziemią przysypana krwawą,
To ty z uśmiechem tak hardo, tak dumnie,
Męczeński krzyż swój dźwignęłaś. Warszawo!*

Artur Oppmar. (Or-04)

Do takich inwestycji należy przede wszystkim budowa dwu wielkich arterii miejskich: trasy Wschód-Zachód, łączącej Pragę z Wolą i obejmującej budowę na filarach zniszczonego mostu Kierbedzia most Śląsko-Dąbrowski, a także tunel pod placem Zamkowym i Krakowskim Przedmieściem, oraz trasy Południe—Północ, łączącej Mokotów z Żoliborzem, przedłużonej i poszerzonej Marszałkowskiej, jak również oobudowa średnicowej linii kolejowej z poszerzonym dwukrotnie tunelem i mostem oraz nowym Dworcem Głównym, osobnym dla komunikacji dalekobieżnej i podmiejskiej.

Równoległe z budową szeregu monumentalnych gmachów państwowych idzie odbudowa zabytków na historycznym szlaku od Rynku Starego Miasta do Belwederu, zabudowa istniejących i budowa nowych osiedli mieszkaniowych na Żoliborzu, Mokotowie i Kole, oobudowa urzędów miejskich i zakładów przemysłowych.

W okresie lat 1945—1948 osiągnięto następujące wyniki: Liczba ludności Warszawy wzrosła ze 162.000 (głównie na Pragę) w dniu wyzwolenia 17. I. 1945 r. do 600.000 w lipcu 1948 r. Stało się to możliwe dzięki wyremontowaniu, oobudowaniu lub wybudowaniu od fundamentów przeszło 40 milionów m² budynków, a więc ponad 10.000 domów o około 260 000 izbach mieszkalnych.

Z przeszło 20 milionów m³ gruzu, zalegającego w Warszawie, wywieziono około 100.000 wagonów gruzu na wysypiska, wysortowując kilkadziesiąt milionów sztuk cegieł, cziesiątki tysięcy ton żelaza i innych cennych materiałów budowlanych, użytych następnie do oobudowy. Obecnie z gruzu wyrabia się pustaki i płyty gruzobetonowe.

Wyremontowano 556,5 km sieci wodociągowej i 357 km sieci kanalizacyjnej. Odbudowano elektrownię i gazownię, komunikację tramwajową i autobusową, wprowadzono nie istniejącą przed wojną komunikację trolejbusową, odbudowano warszawski węzeł w komunikacji dalekobieżnej i podmiejskiej.

Odbudowano 382 gmachy szkół wszystkich typów, 38 bibliotek, 4 muzea, 14 teatrów, 6 kinoteatrów, wyposażono i uruchomiono 20 szpitali, 82 placówki opieki społecznej.

Odbudowano i uruchomiono ponad 6.000 zakładów przemysłowych i rzemieślniczych oraz około 9.000 zakładów handlowych.

Dotychczasowe koszty odbudowy Warszawy wyniosły około 40 miliardów złotych z funduszy publicznych (państwowych, komunalnych i spółdzielczych) oraz prywatnych. W budżetach publicznych (państwo, samorząd, spółdzielczość) na r. 1948 przeznaczono na odbudowę Warszawy około 18 miliardów złotych.

Ofiarność społeczeństwa na odbudowę Warszawy objęła wszystkie warstwy kraju oraz szereg skupisk polskich za granicą i przyniosła dotychczas kwotę ponad 2 miliardy złotych, które umożliwiły sfinansowanie odbudowy mostu Poniatowskiego, Uniwersytetu, Politechniki, Pałacu Staszycza, siedziby centrali Związków Zawodowych oraz finansowanie największej inwestycji tego typu nie tylko w Polsce, lecz i w całej powojennej Europie — budowy trasy Wschód-Zachód.

Obecnie w całym kraju przeprowadzana jest akcja, mająca na celu uzyskanie powszechności i stałości świadczeń na odbudowę Warszawy, by każdy Polak brał udział w tym wielkim dziele.

Warszawa, która stała się symbolem niepodległości i nieugiętej walki narodu polskiego o wolność, odbudowywana jest ofiarnym wysiłkiem wszystkich Polaków

---

Ci, co chcieli ojczyznę budować, zamiast zukiwania i budzenia sił własnych na miejscu, szli włączyć się za legiami obcymi, wojownikom i moczarnom służebnymi.

Joachim Lelewel

Trzeba brać udział w czymś, co żyje, co się udaje, nie zaś grzęznąć w rzeczach, które gniją i rozsypują się.

Józef Weyssenhoff

Słowa: Artur Bartels (1818—1885)

Niedowiarki, czcze umysły
 Pletą nam rozprawy,
 Ze na lewym brzegu Wisły }
 Nie ma już Warszawy. } bis
 Ze zdziczała, jak nieswoja,
 Wszędy chwast i trawy,
 Ze „nec locus ubi Troia“
 Z tej dawnej Warszawy,
 Ze o los biednego miasta
 Pełni są obawy,
 Ze pleśnią i mchem porasta
 Każdy gmach Warszawy,
 Ale byłem sam, widziałem,
 Choć tęskniejsza, łzawa,
 Choć nie taka, jak ją znałem, } bis
 Ale jest Warszawa, }

Czy w powszedni dzień, czy w święta,
 Na ulicach wrzawa,
 I choć biedna choć ściśnięta, } bis
 Zawsze to Warszawa, }
 Krzepkiej młodzi grono liczne
 Na każdej zabawie,
 A kobiety takie śliczne
 Jak zawsze w Warszawie.
 Nieraz słyszeć się zdarzyło:
 Plotkarska, ciekawa,
 Lecz gdyby plotek nie było,
 Byłażby Warszawa?
 Jednak z pewnych nieba znaków
 Sto za jeden stawię:
 Za sześć wieków mniej próżniaków } bis
 Będzie już w Warszawie, }

W teatrze stary Żółkowski
 Wywołuje brawa,
 U nóg ślicznej Modrzejewskiej } bis
 Calotka Warszawa, }

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bolesław Bierut

Marszałek Sejmu
Władysław Kowalski

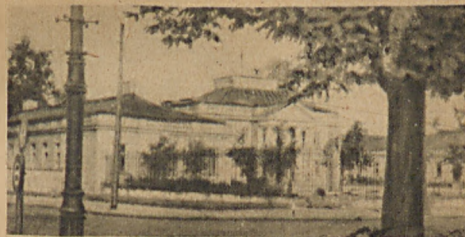

Prezes Rady Ministrów
Józef Cyrankiewicz

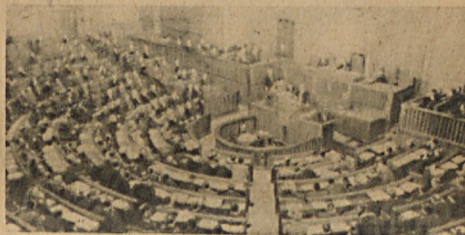

Min. Obrony Narodowej,
Marszałek Polski
Michał Żymierski

PODNIESIONE Z RUIN

Belweder — siedziba Prezydenta Rzeczypospolitej

Sala obrad Sejmu

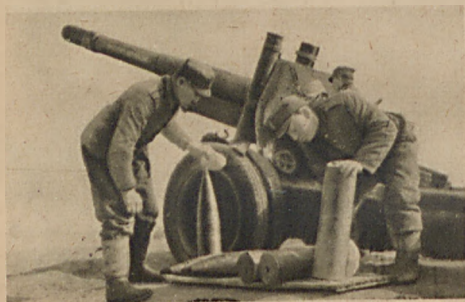

Dawny pałac Radziwiłłowski — Prezydium Rady Ministrów

Na wierność Rzeczypospolitej

„Za polski Gdańsk” — ognia!

Ciężkie czołgi polskie na straży Rzeczypospolitej

Wystawa Ziem Odzyskanych — Wrocław 1948

Madonna z ołtarza
księcia św. Elżbiety
we Wrocławiu
(około r. 1470)

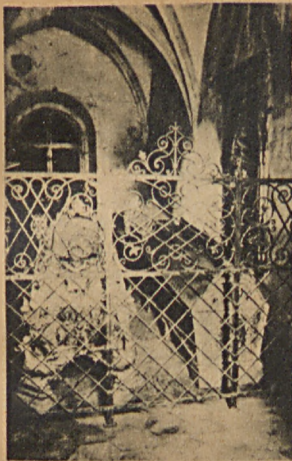
Bóg-Ojciec z ołtarza
Mariackiego
dluta Wita Stwosza

Matka Boska
i św. Jan (Dolny
Śląsk, około
1500 r.)

Architektura polska świadectwem polskości Dolnego Śląska

Groby Piastów i orły
polskie na Ziemiach
Odzyskanych

Wrocław — Ratusz

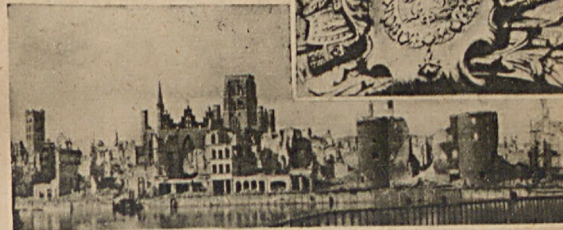
Rynek w Bolesławu
(Dolny Śląsk)

Rynek w Łęgnicy

Gdańsk — Basen węglowy
i zabytkowy Orzeł polski

Panorama zniszczonego Gdańska

Port w Szczecinie pracuje

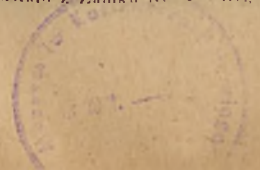
Warszawa 1945

Morze zniszczenia pozostawione przez Niemców na miejscu gdzie istniała stolica Polski.

Oto co zostało z Zamku Królewskiego w Warszawie

Katedra św. Jana
w Warszawie

Kościół św. Aleksandra

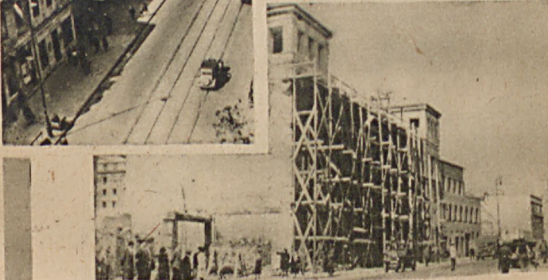

Dźwignięte
z gruzów
nowe mury
Świętojańskiej
Katedry

Przeniesienie
cudownej figury
Chrystusa z ruin
katedry św. Jana

Warszawa 1946-48

NOWA
WAR-
SZAWA
ROŚNIE

Nowy gmach Komisji Centralnej Związków Zawodowych
przy ul. Koszykowa

Nowo-wybudowane domy mieszkalne
przy placu Unii Lubelskiej

Kongres intelektualistów w obronie
pokoju Wrocław, sierpień 1948

DZIESIĄTA ROCZNICA WYBUCHU DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

Rozpoczęło się nad ranem pierwszego września 1939 roku

Wojska niemieckie od zachodu, północy i południa przekroczyły granice Polski rozpoczynając działania wojenne. W ten sposób ludzkość wkroczyła w okres ciężkich zmagają, które trwać miały niemal sześć lat. Winowajcami tych zbrodni był faszyzm i imperializm.

Druga wojna światowa nie rozpoczęła się nagle. Poprzedziło ją szereg wojen lokalnych, stanowiących przygotowanie do generalnego ataku na pokój świata i wolność narodów. Ataki Japonii na Chiny, podbój Abisynii, dokonany przez Włochy Mussoliniego, wojna domowa w Hiszpanii, zniesienie przez Niemcy demilitaryzacji Zagłębia Ruhry, wcielenie do Niemiec Zagłębia Saary, wojny Anschluss Austrii, oderwanie Sudetów od Czechosłowacji i przyłączenie ich do Niemiec, podbój Czechosłowacji przez Niemcy, aneksja Kłajpedy, okupacja Albanii przez Mussoliniego — wszystko to były etapy, przygotowujące drugą wojnę światową.

Zadanie Hitlera przyłączenia Gdańska do Rzeszy, plebisytu na Pomorzu i przeprowadzenia autostrady przez tzw. korytarz, napotykały na nieugiętą postawę narodu polskiego. Reżim sanacyjny, kroczący dotąd w polityce zagranicznej i wewnętrznej za wzorami niemieckimi, zmuszony został choć zbyt późno zmienić swe postępowanie. Sojusz z Wielką Brytanią nie przyniósł już jednak żadnego pożytku. Po odrzuceniu przez Becka i Rydza Śmigłego propozycji sojuszu ze Związkiem Radzieckim, Polska została całkowicie osamotniona w walce z nacierającymi i przeważającymi armiami Hitlera.

Bohaterstwo żołnierzy i ludności cywilnej, bohaterstwo Warszawy, Kutna, Westerplatte i Helu nie mogło zdecydować o rezultatach bitwy o Polskę. Po miesiącu bitwa była dla Niemiec wygrana, ale był to dopiero początek wielkich krwawych zmagają...

PIĄTA ROCZNICA UTWORZENIA KRAJOWEJ RADY NARODOWEJ

Noc Sylwestrowa z 31 grudnia 1943 r. na 1 stycznia 1944 r. była w Warszawie świadkiem wielkiego zdarzenia historycznego. Dokonało się ono w tajemnicy, w podziemiach konspiracji, miało jednak zawazić decydująco na losach kraju.

Nocy tej w jednym z robotniczych mieszań przy ulicy Twardej utworzona została Krajowa Rada Narodowa.

Akt ten był jednym z zasadniczych etapów walki o polityczne i społeczne oblicze mającego się odrodzić Państwa Polskiego.

We wrześniu 1939 r. rząd sanacyjny pozornie tylko legł w gruzach. Rząd emigracyjny, urzędujący początkowo we Francji, a następnie w Londynie, oparł swe istnienie na konstytucji, narzuconej krajowi w roku 1935.

Co prawda czołowi działacze sanacyjni odsunęli zostali w cieniu wpływu w administracji rządowej, a zwłaszcza w wojsku wcale się nie zmniejszyli. Próbujący prowadzić nową realistyczną politykę generał Sikorski napotykał ustawicznie na sabotaż ze strony działaczy sanacyjnych i ONR-owskich.

Podobnie rzecz miała się w kraju, gdzie Delegatura Rządu i Dowództwo Związku Walki Zbrojnej, przekształconego następnie w Armię Krajową, opanowane były przez sanacyjnych działaczy i sanacyjnych oficerów. Wszelkie, wychodzące od ugrupowań demokratycznych próby i propozycje, zmierzające do utworzenia jednolitego podziemnego kierownictwa Polskiego Ruchu Oporu, były niweczone w zarodku i odrzucane. Polityka Delegatury i dowództwa AK polegała na dalszym osamotnieniu, izolacji Polski, na dalszym skłóceniu jej ze Związkiem Radzieckim, a przede wszystkim na zapobieżeniu ewentualności przeprowadzenia w Polsce zasadniczych i koniecznych zmian społecznych.

To kierownictwo londyńskich ekspozytur w kraju miało więc na celu interes drobnych grup społecznych, utrwalenie wielkiej własności rolnej przeciw dążeniom chłopstwa, panowanie kapitału, przede wszystkim obcego, przynoszącego Polsce w rezultacie tylko nędzę i zacofanie gospodarcze.

Kiedy okazało się, że w tym swoim dążeniu reakcyjne czynniki wojskowe i polityczne gotowe są nie dopuścić do utworzenia tak potrzebnej krajowi jedności narodowej, szereg organizacji demokratycznych podjęło próbę ratowania sytuacji przez utworzenie tymczasowego krajowego parlamentu, którym stała się Krajowa Rada Narodowa.

Na przewodniczącego KRN wybrany został wybitny działacz niepodległościowy i organizator walki wyzwolitej Bolesław Bierut.

KRN od początku stanęła na jedynie legalnym gruncie demokratycznej konstytucji z marca 1921 roku. Pół roku KRN działała w podziemiu, jednocząc i skupiając wokół siebie wszystkie zdrowe i demokratyczne siły narodu. Z chwilą wyzwolenia przez Armię Czerwoną pierwszego skrawka ziemi polskiej, powołała ona 21 lipca 1944 r. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, spełniający rolę prowizorycznego rządu polskiego.

Z imieniem KRN wiąże się jak najściślej pierwszy etap odbudowy Państwa Polskiego, zarówno w ogniu toczącej się jeszcze wojny, jak i w okresie, który bezpośrednio po wojnie nastąpił. Działaniem KRN jest powołanie do życia odrodzonego Wojska Polskiego, będącego połączeniem Armii Polskiej, powstałej na terenie Związku Radzieckiego, z krajowymi oddziałami Armii Ludowej, Batalionów Chłopskich i innymi grupami partyzantów.

KRN dała Polsce nową politykę zagraniczną, opartą na sojuszu i przyjaźni ze Związkiem Radzieckim i z innymi narocami siołwianskimi, której celem jest trwałe zabezpieczenie pokoju przed groźbą niemieckiej agresji. KRN dała Polsce rząd, przekształcając PKWN w Rząd Tymczasowy, a następnie w Rząd Jedności Narodowej, KRN wywalczyła Polsce przy poparciu Związku Radzieckiego w Poczdamie sędznie i sprawiedliwe granice na Odrze, Nysie Łużyckiej i Bałtyku, KRN przeprowadziła nie tylko w ustawach ale i w rzeczywistości zasadnicze reformy społeczne: reformę rolną i nacjonalizację wielkiego przemysłu, banków i komunikacji, likwidując w ten sposób raz na zawsze rolę Polski jako kolonii obcego kapitału.

Działalność KRN umożliwiła szybką stabilizację powojennych stosunków wewnętrznych w kraju i szybkie tempo jej odbudowy, dając krajowi trzyletni plan odbudowy gospodarczej.

27 stycznia 1947 r. naród polski w wyborach powszechnych powołał Sejm Ustawodawczy. W ręce tego Sejmu Krajowa Rada Narodowa złożyła najwyższą władzę w Rzeczypospolitej. Sejm uchwalił, iż „Krajowa Rada Narodowa dobrze zastąpiła się Ojczyznę”.

PIĘCIOLECIE MANIFESTU POLSKIEGO KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO

11 lipca 1944 r. Krajowa Rada Narodowa — tymczasowy parlament Rzeczypospolitej — powołała jako pierwszy rząd Odrodzonej Polski, Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego

Już dnia następnego PKWN wydał w Chelmie Manifest do Narodu Polskiego, wzywający do prowadzenia dalszej nieustępliwej walki z niemieckim okupantem!

„Rodacy! Wybiła godzina wyzwolenia. Armia Polska obok Armii Czerwonej przekroczyła Bug. Żołnierz polski bije się na naszej ziemi ojczystej. Nad umęczoną Polską znów biało-czerwone sztandary...”

„Pójdą (żołnierze polscy) poprzez Polskę całą po pomstę nad Niemcami, aż polskie sztandary zalopocą na ulicach stolicy butnego prusactwa, na ulicach Berlina”.

Równocześnie w swoim Manifestie PKWN wytyczył zadaniowe linie rozwojowe polskiej polityki zagranicznej i wewnętrznej.

„Historia — czytamy w tym historycznym dokumencie — i doświadczenia obecnej wojny dowodzą, że przed naporem germańskiego imperializmu ochronić może tylko zbudowanie wielkiej słowiańskiej tamy, której podstavą będzie porozumienie polsko-sowiecko-czechosłowackie.. Przyjaźń i bojowa współpraca zapoczątkowana przez braterstwo broni Wojska Polskiego i Armii Czerwonej, winna się przekształcić w trwały sojusz i sąsiedzkie współdziałanie po wojnie”.

„Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego — czytamy dalej — przystępuje do odbudowy państwowości polskiej, deklaruje uroczystie przywrócenie wszystkich swobód demokratycznych, równość wszystkich obywateli bez różnicy rasy, wyznania i narodowości, wolności organizacji politycznych, zawodowych, prasy, sumienia. Demokratyczne swobody nie mogą jednak służyć wrogom demokracji. Organizacje faszystowskie jako antynarodowe tęplone będą z całą surowością prawa”.

I dalej mówił Manifest PKWN:

„Kraj wyniszczony i wygłodzony czeka na wielki wysiłek twórczy całego narodu. Krzywdy zadane przez okupantów musza być jak najprędzej naprawione. Własność, zrabowana przez Niemców poszczególnym obywatelom, kupcom, rzemieślnikom, drobnym i średnim przemysłowcom, instytucjom i Kościołowi — będzie zwrócona prawowitym właścicielom. Majątki niemieckie zostaną skonfiskowane”.

W zakresie odbudowy i przebudowy gospodarczej Manifest zapowiadał:

„Aby przyspieszyć odbudowę kraju i zaspokoić odwieczny pęd chłopstwa polskiego do ziemi, Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego przystąpi natychmiast do urzeczywistnienia na terenach wyzwolonych szerokiej reformy rolnej”.

„Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego stawia przed sobą jako bezpośrednie zadanie natychmiastową poprawę bytu szerokich rzesz narodu”.

Zapowiadając szereg dalszych reform w dziedzinie społecznej i kulturalnej PKWN zwracał się do rodaków przebywających również za granicą:

„Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego dążyć będzie do najszybszego powrotu emigracji do kraju i podejmie kroki dla zorganizowania tego powrotu. Jedynie dla agentów hitlerowskich i dla tych, którzy zdradzili Polskę we wrześniu 1939 r. granice Rzeczypospolitej będą zamknięte”.

To stanowisko potwierdzone zostało kilkakrotnie wezwaniami i uchwałami Krajowej Rady Narodowej i Sejmu Ustawodawczego.

PKWN w swoim Manifestie głosił wielką prawdę o nowej Polsce i wzywał wszystkich Polaków, gdziekolwiekby się oni znajdowali, do pracy dla dobra Polski. Odbudowa kraju dowodził, że wezwanie jego było wysłuchane, a droga przezeń wskazana — słuszna.

Każdy człowiek ma prawo szukać własnego szczęścia, wszystkie potrzeby fizyczne, umysłowe i moralne zaspokajając; wszystkie władze rozwijając i doskonaląc, a w miarę pracy i zdolności we wszystkich korzyściach życia społecznego równy mieć udział.

Manifest
Towarzystwa Demokratycznego 1836 r

PIĄTA ROCZNICA POWSTANIA WARSZAWSKIEGO

Winy zadane stolicy Polski w walkach Powstania Warszawskiego zablizniają się coraz bardziej. Dzięki wielkiemu wysiłkowi całego narodu straszliwe zniszczenia są likwidowane, a Warszawa podnosi się coraz bardziej i odzyskuje swoje piękno i swoje znaczenie.

Zryw powstańczy był wyrazem nienawiści całego narodu polskiego do niemieckiego okupanta, wyrazem głębokiej tęsknoty do wolności i niepodległego bytu państwowego, wykorzystanym z ogromną perfidią przez najbardziej reakcyjnych działaczy. Pięć lat straszliwego ucisku, pięć lat hitlerowskiego terroru złożyły się na tę wielką siłę, z która wybuchło Powstanie i która dała mu możność przetrwania przez 63 dni, by zakończyć się jednak straszną klęską.

Tragizm Powstania Warszawskiego, stającego się źródłem wielu nieszczęść narodowych i osobistych, polega na tym, że było ono zbędną ofiarą narodową, wówczas gdy w sytuacji międzynarodowej były wszystkie elementy, dające Polsce możliwość zwycięstwa.

Tego dnia, pierwszego sierpnia 1944 roku, sytuacja na frontach była inna niż we wrześniu roku 1939. Wówczas istotnie Polska stała samotnie w obliczu całej potęgi niemieckiej. Ta samotność zresztą nie była przypadkowa, ale spowodowana fałszywą i zbrodniczą polityką Becka i całej sanacji.

Inny obraz przedstawiała Europa w sierpniu 1944 roku. Czas zwycięstwa Hitlera dawno już się skończył. Jego armie, pędzone przez Armię Radziecką spod Moskwy i spod Stalingradu, szły ku nieuchronnej klęsce. Na Zachodzie odzyskiwały alianckie wyzwały Francję, przynosząc wolność Paryżowi.

W tej sytuacji było rzeczą jasną, że należało przed rozpoczęciem walki w Warszawie nawiązać łączność wojskową z Armią Radziecką i polityczną ze Związkiem Radzieckim. Bez tego Powstanie Warszawskie skazane było z góry na niepowodzenie. Przywódcy powstania nie nawiązali łączności z Armią Radziecką ani z Wojskiem Polskim zbliżającym się wówczas do granic stolicy.

Konieczność tego porozumienia dla wspólnej walki rozumiła dobrze ludność Warszawy i żołnierze Armii Krajowej. Dowodem tego było użycie podstępnie przez komendę AK, która szerzyła świadome kłamstwa o rzekomym terminie lądowania na lotnisku warszawskim skoczków sowieckich 1 sierpnia o godzinie 5 po południu.

To osamotnienie Powstania, zamierzone i przygotowane przez jego dowódców, stało się przyczyną jego klęski. Winowajcy jej — w tym, co piszą za granicą, starają się rozmiary tej klęski pomniejszyć wobec tych, którzy nie przeszli przez piekło walk powstańczych, obozu pruszkowskiego i obozów koncentracyjnych, wobec tych, którzy nie widzieli bezmiarów zniszczenia jednej z największych stolic Europy.

Prawda jest, że w czasie Powstania zginęło ponad dwieście tysięcy ludzi. Żadna statystyka nie potrafi ująć, ilu ludzi zmarło z chorób, ran i wycieńczenia, ilu pochłonęły piece krematoryjne Oświęcimia, Ravensbrück i Buchenwaldu, ilu zaginęło bez wieści. Zniszczenia materialne były tak wielkie i tak bezprzykładne, że wielu cudzoziemców, którzy uirzeli Warszawę po wyzwoleniu w styczniu 1945 roku, stwierdziło, że jest niemożliwa odbudowa tego miasta, liczącego przedtem półtora miliona ludności, a zamienionego przez Niemców w gruzy i pustynie. Jest wielkim triumfem narodu polskiego, że te bezprzykładną śmierć miasta zamienił w życie, że zamieszkał Warszawę w najcięższych warunkach. Ludzie pozbawieni wody, światła i najprymitywniejszych urządzeń odbudowywali miasto i techneli w nie nowe życie.

Legenda Warszawy jest jedną z najwyższych legend odrodzonej Polski. Sprawa odbudowy stolicy pasjonuje cały naród, nie szczędzący na to swoich wysiłków. Dowodzi to olbrzymiej żywotności naszego narodu, umięgającego zdobyć się na największy wysiłek. Rocznicę Powstania święcone są w Warszawie niezwykle uroczyste, są one dniami żałoby po poległych, których groby ozdabiane są kwiatami, a wojsko składa hołd pamięci towarzyszy broni. Nowa Polska tak oceniła Powstanie Warszawskie: było ono zbrodniczym błędem politycznym sanacyjno-endeckich bankrutów politycznych — a równocześnie wielkim wspaniałym porwysem Polaków w walce o wolność z niemieckim najazdem.

BEKANNTMACHUNG OBWIESZCZENIE

Trotz wiederholter Warnungen sind in der Zeit vom 1.—11.3.1944 wiederum 12 heimtückische Überfälle auf Deutsche und in deutschen Diensten stehende Personen in der Stadt Warschau ausgeführt worden. Hierbei wurden 4 Deutsche getötet, 9 Deutsche schwer verwundet und zum Teil beraubt und 2 in deutschen Diensten stehende Polen schwer verwundet und beraubt. In allen Fällen wurde die Tat in hinterhältiger und heimtückischer Weise begangen. Es sind daraufhin am 21.3.44 von den durch das Standgericht der Sicherheitspolizei zum Tode verurteilten Personen, die zunächst für einen Gnadenbeweis in Aussicht genommen waren.

140 polnische Verbrecher,

die als Angehörige des PZP. und der PPR im Solde Englands und Moskaus standen, öffentlich hingerichtet worden.

Die Bevölkerung Warschaus sowie die Kreishauptmannschaft Warschau-Land wird erneut aufgefordert, alles zu tun, um weitere Überfälle auf Deutsche oder in deutschen Diensten stehende Polen zu verhindern oder zur Ergreifung der Täter mitzuwirken, damit weitere Hinrichtungen unterbleiben und die weiterhin zum Tode verurteilten Personen zur Begnadigung vorgeschlagen werden können.

Warschau, den 21. März 1944

DER KOMMANDEUR DER SICHERHEITSPOLIZEI
UND DES SD FÜR DEN DISTRIKT WARSCHAU

Mimo kilkakrotnych upomnień dokonano w czasie od 1 do 11.3.1944 r. w mieście Warszawie znowuż 12 nieuczynnych napa-
dów na Niemców i osoby, stojące w służbie niemieckiej. Przy
czym 4 Niemców zostało zabitych, 9 Niemców ciężko ranionych
i częściowo obrabowanych i 2 Polaków, stojących w służbie
niemieckiej, ciężko poranionych i obrabowanych. We wszystkich
wypadkach czyn wykonano w sposób nieuczynny i podstępny.
Wobec powyższego poleciłem z pośród osób, skazanych przez
Sąd Doraźny Policji Bezpieczeństwa na karę śmierci a przewidzia-
nych tymczasem do ułaskawienia, w dniu 21.3.1944 r.

140 polskich przestępców,

którzy jako członkowie PZP i PPR byli na żołdzie Anglii i Moskwy,
publicznie stracić.

Wzywa się niniejszym poraż wtóry mieszkańców Warszawy
i obwodu starostwa powiatowego Warszawa-Wieś by czynili
wszystko i niedopuszcili do dalszych napadów na Niemców lub
Polaków, stojących w służbie niemieckiej, oraz współdziałali przy
ujęciu sprawców i tym samym zapobiegli dalszym straceniom,
a reszta osób, skazanych na karę śmierci, mogła być przedsta-
wiona do ułaskawienia.

Warszawa, dnia 21 marca 1944 r.

DOWÓDCA POLICJI BEZPIECZENSTWA
I SD NA DYSTRYKT WARSZAWSKI

W HISTORII SZUKAMY ZAWSZE WYTŁUMACZENIA DNIA DZISIEJSZEGO. TO, CO DAŁO POCZĄTEK CIĄGŁOŚCI POLITYCZNEJ, KULTURALNEJ, TRWAJĄCEJ PO DZIEŃ DZISIEJSZY, NALEŻAŁO PRZYPOMNIEĆ, TO, CO NIE ZACHOWAŁO TREŚCI ŻYWIOTNEJ, CHOĆBY NAWET WBRĘW NAWYKOM — ODRZUCIĆ. DLATEGO POMINIĘTO OFIARNE WALKI Z JADZWIŃGAMI, TATARAMI I WYSEŁKI, KTÓRE OKAZAŁY SIĘ BEZPŁODNE. JAK WYPRAWY NA KIJÓW, PSKÓW, CZY BUKOWINĘ, A ZWROCONO UWAGĘ NA PRZESZŁOŚĆ DECYDUJĄCĄ O ŻYCIU NARODU I OSTRZEGAJĄCĄ ZAWSZE AKTUALNYM MEMENTO.

- 963 — Najdawniejsza data z dziełw Polski. Jest to data agresji niemieckiej, podjętej przez margrabiego Gerona i grafa Wichmana.
- 966 — Chrzest Polski.
- 990 — Włączenie Śląska do Polski.
- 999 — Włączenie Chrobacji z Krakowem.
- 1000 — Cesarz Otton III odwiedza grób św. Wojciecha. W czasie wizyty gnieźnieńskiej u Bolesława Chrobrego utworzona zostaje polska prowincja kościelna, niezależna od Niemiec. Założenie metropolitalnego arcybiskupstwa w Gnieźnie z podległymi mu biskupstwami w Krakowie, Wrocławiu i Kolobrzegu.
- 1002 — Bolesław Chrobry wbiła w rzece Sali graniczne żelazne słupy.
- 1025 — Koronacja pierwszego króla polskiego, Bolesława Chrobrego.
- 1076 — Koronacja Bolesława Śmiałego w odpowiedzi na „pozbawiający go tronu wyrok“ cesarza Henryka IV.
- 1109 — Agresja cesarza Henryka V na Polskę. Bohaterska obrona Głogowa, który nie poddał się, chociaż Niemcy do machin obelżniczych poprzywłazywali dzieł obrońców miasta. Zwycięstwo Polski na Psim Polu. Głógów i Psie Pole — to symbol walk polsko-niemieckich.

- 1119 — Wcieleńie Pomorza Gdańskiego. Pomorze Zachodnie lennem polskim.
- 1121 — Wcieleńie Ziemi Zaodrzańskich.
- 1308 — Opanowanie Gdańska przez Krzyżaków (sprowadzonych do Polski w 1226) i rzeź 10.000 ludności polskiej.
- 1331 — Zwycięstwo Władysława Łokietka pod Płowcami w I wojnie polskiej z Zakonem Krzyżackim.
- 1347 — Pierwszy zbiór praw: Statut Wiślicki.
- 1364 — Założenie Akademii w Krakowie
- 1385 — Akt w Krewle. Pierwsza unia Polski z Litwą.
- 1386 — Chrzest Litwy
- 1397 — Kanonicy regularni z klasztoru Mons Mariae szykują podarunek dla królowej Jadwigi — psalterz, tzw. floriański. Jest to pierwsza książka polska. Napisano ją w Kłodzku na Dolnym Śląsku.
- 1400 — Wskreszenie Akademii Krakowskiej.
- 1401 — Unia Wileńska. Akt Radomski z Litwą
- 1404 — Początki sejmików na Zjeździe w Nowym Korczynie.
- 1410 — (15. VII.) Wojska polsko-litewskie z pomocą sił ruskich i czeskich odnoszą pod Grunwaldem wspólnie zwycięstwo nad Krzyżakami.
- 1413 — Unia Polski z Litwą w Horodle.
- 1415 — (6. VII.) Z racji sporu z Krzyżakami Paweł Włodkowic na sejmie w Konstancji wygłasza traktat „O władzy papieża i cesarza w stosunku do niewiernych“. Głosi śmiała zasadę, że także poganie mają prawo do życia we własnej ziemi i pod własną władzą państwową. Wojna przeciwko niewiernym odpowiadać musi warunkom słusznej wojny. Do przyjęcia wiary nie wolno zmuszać orężem, czy uciskiem. Są to pierwsze postulaty tolerancji religijnej i wolności sumienia.

NAPIS NA KUFLU

Niemcy nam chcieli ukraść Kopernika:
Ze złodziejskiego odarto ich blasku,
Chcieli nam dowieść, że piwo wynika
z ich wynalazku.

Ale w Dylmarze pismach zostawiona
Pamiętka stara, kronikarska, żywa:
Bolesław Wielki przyjmował Ottona
kufelkiem piwa!

Władysław Syrokomla

- 1433 — „Neminem captivabimus nisi iure victum“ — pierwsze prawo wolności osobistej zapewnia nie-tykalność szlachcie.
- 1454 — Statuty nieszwawskie. — Ustawy muszą być zatwierdzone przez sejmiki — początek samorządu polskiego.
- 1454 — Związek Pruski w powstaniu zbrojnym przeciw Zakonowi zajmuje Gdańsk, Grudziądz, Elbląg i Królewiec. Poselstwo Związku wysłane do Krakowa ofiarowuje Polsce władzę nad Prusami. Rada Królewska przyjmuje prośbę i wypowiada wojnę Zakonowi. Kazimierz Jagiellończyk wydaje dokument inkorporacyjny, zrównywiający prawa mieszkańców z Polakami.
- 1466 — Wojna trzynastoletnia z Krzyżakami kończy się Ich Kłeską. Pokój Toruński — Polska zatrzymuje Pomorze z Gdańskiem pod nazwą Prus Królewskich; Pomorze Wschodnie staje się lennem polskim.
- 1475 — Najstarszy druk polski wykonano we Wrocławiu. Są to modlitwy: Ojciec Nasz, Zdrowaś Maria i Wierzę w Boga.
- 1493 — Piotrków. Pierwszy Sejm Walny.
- 1496 — Przywileje piotrkowskie uwalniają szlachtę od ceł na towary zagraniczne. Stąd zahamowanie polskiego rzemiosła i handlu i uniemożliwienie rozwoju gospodarczego Polski. Umocnienie przewagi gospodarczej i politycznej szlachty.
- 1501 — Przywilej mieleński zapewnia przewagę możnowładztwa nad szlachtą.
- 1505 — „Nihil novi“ — nic nowego bez zgody sejmów i senatu. Możliwość szlachty ogranicza rozwój władzy królewskiej w kierunku oświeconego absolutyzmu.
- 1520 — Wojska polskie zajmują Prusy Wschodnie, uchylające się od złożenia hołdu.
- 1525 — (8 IV.) — Hołd pruski na rynku krakowskim. Państwo zakonne przeobraża się w lenno świeckie.

Straszniejszego nieprzyjaciela nad Niemca, nawet gdy przyjacielem był, nie mieliśmy. Drugim chyba mu równym byliśmy my sobie sami.

J. I. Kraszewski

- 1528 — „Ordunek Górny“ — o 70 artykułach — pierwsza w świecie ustawa górnicza.
- 1543 — „De revolutionibus orbium coelestium“ — Rewolucyjne dzieło Kopernika. Przewrót kopernikański jest przewrotem w astronomii i w stosunku człowieka do świata.
- 1551 — Andrzej Frycz-Modrzewski jest najdawniejszym w Polsce na wielką miarę działaczem społeczno-politycznym. Przywódca Reformacji, wybitny humanista, jest znakomitym pisarzem. Walczy o postęp i naprawę Rzeczypospolitej w dziele: „De Republica emendanda“.
- 1558 — Mikołaja Reja „Wizerunek własny człowieka pocziwego“ — jest pierwszą znakomitą książką w języku polskim, który outąd zwycięsko zaczyna wypierać łacinę z naszego piśmiennictwa. Stąd też Reja słusznie nazywamy ojcem literatury polskiej. W tymże roku ukazują się pierwsze polskie wiersze wielkiego narodowego poety, Jana Kochanowskiego.
- 1563 — Po raz pierwszy w dokumencie królewskim użyto słów: „Dominium maris Baltici“ — początek polityki morskiej Polski.
- 1569 — Pierwszy polski okręt wojenny — „Smok“. Unia Polski z Litwą w Lublinie.
- 1573 — Pierwsza wolna elekcja króla Polski.
- 1588 — Hetman Zamoyski w bitwie pod Byczyną bierze austriackiego arcyksięcia Maksymiliana do niewoli. Koniec habsburskich marzeń o koronie polskiej.

Każdemu mile jest wspomnienie znikłej przeszłości, kiedy się o przyszłość dobijamy; ale czcąc wspomnienia narodowe, które podnoszą uczucia, zapalają serce i umysł do dzielności, chcemy widzieć nową i odmlodnioną Polskę i jej towarzyski porządek w postępie na lepsze przestoczymy.

Joachim Lelewel

- 1605 — Zwycięstwo Chodkiewicza nad Szwedami pod Kircholnem.
- 1620 — Żólkiewski poległ w bitwie z Turkami pod Ceorą dając na długie wieki przykład śmierci na polu chwały. „Dulce et decorum est pro patria mori“ (jak słodko i zaszczytnie jest umrzeć za Ojczyznę) — napis na grobowcu Żólkiewskiego.
- 1628 — Budowa na Helu twierdz Władystawowa i Kazimierzowa.
- 1658 — „Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze
Dla Ojczyzny ratowania
Rzucił się przez morze...“ — zwycięska wyprawa Czarnieckiego na Pomorze i do Danii sprowadza klęskę Szwedów.
- 1683 — Jan III Sobieski pod Wiedniem na czele wojsk koalicyjnych odnosi jedno z największych zwycięstw w historii wojen. Odtąd groźne Cesarstwo Otomańskie chyli się do upadku. Stąd bierze się początek wyzwolenia narodowego i religijnego Słowian południowych spod jarzma tureckiego.
- 1741 — Po reakcji jezuitkiej, nietolerancji, zmierzchu oświaty, umocnieniu się oligarchii możnowładczej i anarchii szlacheckiej, upadku gospodarczym i politycznym kraju — następują pierwsze oznaki odrodzenia przez oświatę i wychowanie. Stanisław Konarski, autor dzieła „O skutecznym rad „posobie“, zwalczającego „liberum veto“, zakłada w Warszawie konwikt szlachecki („Collegium nobilium“).
- 1768 — Założenie „Szkoły Rycerskiej“ — korpusu kadetów.
Konfederacja Barska jest pierwszym polskim ruchem niepodległościowym.

W końcu XVIII wieku były dwa szaleństwa. Wniosły francuskie, które obaliły stare państwo, i obłąkane polskie, które rozłożyło państwo.

Bolesław Prus

- 1772 — Pierwszy rozbiór Polski.
- 1773 — Założenie Komisji Edukacji Narodowej — pierwszego w świecie Ministerstwa Oświaty.
- 1791 — Konstytucja 3 Maja jest zwycięstwem stronnictwa reform, próbą wzmocnienia władzy królewskiej i klas postępowych.
- 1793 — Drugi rozbiór Polski.
- 1794 — (23. III.) W pół roku po ratyfikacji przez Sejm w Grodnie traktatów o II rozbiórze Polski wybuchła Powstanie Kościuszkowskie. Na rynku krakowskim ślubuje Kościuszko, że tym mieczem wypędzi „z Polski trzech mocarzów, albo sam na nim padnie...“
Zwycięstwo Kościuszki i jego kosynierów, pod Racławicami uczy, że walkę o niepodległość oprócz należy na uzbrojonym ludzie.
- (17. IV.) — Powstanie Warszawskie. podjęte przez „pospolstwo“, proletariat stołeczny. Bohaterem powstania jest szwec warszawki Jan Kiliński, mianowany pułkownikiem.
- (17. V.) Uniwersał Połaniecki ogłasza ulgi w pańszczyźnie, swobodę przesiedlania się chłopów i wyjęcie ich spod wyłącznej władzy dziedzica.
- 1795 — Trzeci rozbiór Polski.
- 1797 — Powstanie pierwszego wojska polskiego za granicą — Legionów gen. Henryka Dąbrowskiego we Włoszech.
- 1797 — Józef Wybicki pisze „Pieśń Legionów“ — „Jeszcze Polska nie zginęła...“

*Święta miłości kochanej ojczyzny
Czują cię tylko umysły pocziwiel
Dla ciebie zjadły smakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta nie zelżywel
Kształcisz kalectwo przez chwalebne
blizny,
Gnieździesz w umyśle rozkoszy prawdziwel
Byle cię można wspomóc, byle wspierać,
Nie żał żyć w nędzy, nie żał i umierać!
Ignacy Krasiński*

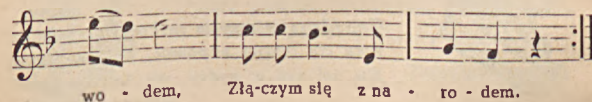
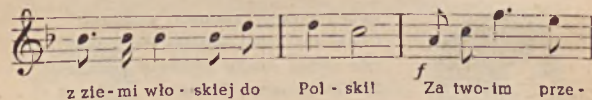
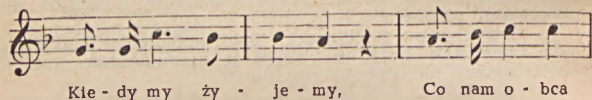
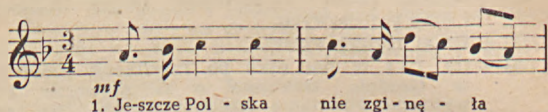

Jeszcze Polska nie zginęła

Hymn państwowy

Żywo

Autor melodii nieznaný

1800 — Po trzecim rozbiórce w Warszawie powstaje „Towarzystwo Przyjaciół Nauk“. Celem Towarzystwa jest zachowanie pamięci o narodzie polskim, szczątków jego bytu i kultury, szczególnie języka, tak jak zachowały się kultury i języki, choć zniknęły narody starożytnych Greków i Rzymian. W tym samym roku pojawia się w Warszawie broszura pt. „Czy Polacy mogą się wybić na niepodległość“. Niepodpisany autor — jest nim Kościuszko — wbrew twierdzeniom ówczesnej nauki udowodnia, że naród bez państwa może istnieć. Powołuje się na przykład Szwajcarów i Amerykanów, którzy podjęli zwycięską walkę orężną. Pierwszy formuluje ideologię powstańczą. Powstanie czerpać powinno siłę z najszerszych mas ludowych i prowadzić walkę partyzancką.

1807 — Utworzenie Księstwa Warszawskiego.

1808 — Wprowadzenie Kodeksu Napoleona.

1813 — Śmierć ks. Józefa Poniatowskiego w bitwie narodów pod Lipskiem jest przykładem honoru żołnierskiego.

1815 — Utworzenie Królestwa Polskiego tzw. Kongresowego.

1830 — (29. XI.) wybuch Powstania Listopadowego. Na ratuszu warszawskim napis: „Witaj jutrenko swobody, Nadziei za Tobą słońce“ — są to wszystkim znane słowa „Ody do młodości“ Adama Mickiewicza.

1835 — „Lud Polski“ i „Gromada Grudziądz“ głoszą idee wyzwolenia Polski na drodze rewolucji społecznej.

1836 — Manifest Towarzystwa Demokratycznego.

1844 — Chłopski spisek ks. Ściegiennego.

1846 — Powstanie Chochołowskie, Powstanie Krakowskie.

1848 — Powstanie Wielkopolskie. Utworzenie Legionu Mickiewicza we Włoszech.

1861 — „Pięciu poległych“ w czasie manifestacji patriotycznej przeciw caratowi w Warszawie.

W inną Polskę niż ta, którą lud nasz pracowitymi rękoma z grobu podźwignie, nie wierzę. Dla innej Polski, jak ta, gdzie panowanie człowieka nad człowiekiem ustąpi miejsca panowaniu wolności, rozumu i prawa, gdzie ciemnota zniknie w promieniach powszechnej oświaty, a nędza w sumiennym rozkładzie powszechnych korzyści. Dla innej Polski ani żyć, ani umierać nie mogę.

Walery Wróblewski

- 1861 — Herzen i Bakunin na czele rewolucjonistów rosyjskich stają zdecydowanie na gruncie niepodległości Polski.
- 1863 — (22, 1.) Wybuch Powstania Styczniowego.
- 1864 — (5, VIII.) Stracenie 5 członków Rządu Narodowego na stokach Cytadeli w Warszawie.
- 1870 — Zgermanizowany po upadku Wiosny Ludów Uniwersytet Jagielloński staje się znowu polski.
- 1871 — Komendantem wojskowym Komuny Paryskiej jest gen. Jarośław Dąbrowski. Wielu Polaków walczy pod jego rozkazami.
- 1872 — Walka Bismarcka z Kościołem pod nazwą Kulturkampf ugodzi swym ostrzem w Polaków.
- 1874 — Uwięzienie arcybiskupa Ledóchowskiego przez Niemców.
- 1875 — Początki ruchu ludowego w Galicji.
- 1882 — Powstanie pierwszej w Polsce rewolucyjnej partii robotniczej „Proletariat“.
- 1886 — Stracenie czterech „Proletariatyków“ na stokach Cytadeli.
- 1886 — Niemiecka ustawa o kolonizacji. Bismarck w parlamencie: „Cherchez les Polonais!“ — to znaczy, gdziekolwiek dzieje się coś nieprzyjemnego dla Prus, tam trzeba szukać Polaka! — Odpowiedź posła (Ceglarskiego: Gdziekolwiek przesładują Polaków, zawołać należy: „Cherchez le Chancelier“: — „Szukajcie Kanclerza!“
- 1894 — Powstanie Ostmarkenvereinu — sekcji do spraw ziem wschodnich w Związku Wszechniemieckim, na którego czele stoi b. kanclerz Bismarck. Towarzystwo to od nazwisk założycieli (Hanemann, Kennemann, Tiedemann) przeszło do historii pod nazwą Hłakaty.

Krzyżackiego gadu nie uglaszcie
 Niki, ni gościny, ni prośbą, ni dary!
 Małoż Prusaki i Mazowska cary
 Ziem, ludzi, złota wepchnęli mu

w paszczę?
 On wiecznie głodny! Choć pożarł tak wiele,
 Na resztę naszą rozdziera gardziele.
 Wspólna moc tylko złota nas ocalić.

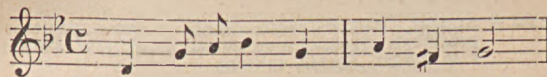
Adam Mickiewicz

Nie rzucim ziemi

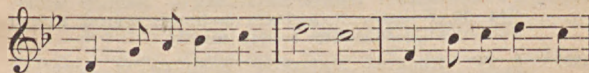
(Rota)

Z zapalem

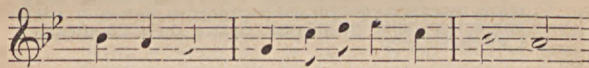
Feliks Nowowiejski

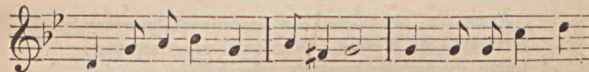
1. Nie rzu-cim zie - mi skąd nasz ród!

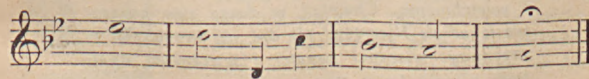
Nie da-my po-grześć mo - wy! Pol - ski my na - ród

pol - ski lud! Kró-lew-ski szczep Pia - sto - wy.

Nie da-my, by nas gnę-bił wróg, tak nam do-po-móż,

Bóg, tak nam do - po - móż Bóg!

- 1897 — Ukazują się „Krzyżacy“ Henryka Sienkiewicza, odpowiedź wielkiego pisarza w imieniu narodu polskiego.
- 1901 — Strajk szkolny dzieci polskich we Wrześni (zmuszono je biciem do modlitwy w języku niemieckim). Sąd skazuje 24 dzieci na więzienie od 2 miesięcy do 2 1/2 lat.
- 1905 — Strajki, demonstracje, akcje bojowe proletariatu polskiego przeciwko caratowi, głównie w Warszawie i w Łodzi, Strajk szkolny.
- 1908 — Wojciech Drzymala, pozbawiony przez sąd niemiecki prawa postawienia domu na własnym gruncie, zamieszkuje wraz z rodziną w wozie cyrkowym.
- 1914 — Po wybuchu I Wojny Światowej — Niemcy wchodzą do Kalisza, wypędzają ludność, wśród której dokonywują masakry i palą miasto.
- 1917 — 4. IV. Kongres Związków Sokolich w Ameryce uchwała w Pittsburgu utworzenie 100-tysięcznej armii ochotniczej.
15. XI. Deklaracja Praw Narodów Rosji, ogłoszona przez Radę Komisarzy Ludowych, znosi wszystkie traktaty, dotyczące rozbiorów Polski, i przyznaje narodowi polskiemu prawo do niepodległości i zjednoczenia.

Pamiętam, jak poeta, Jan Kasprówic, w czasie plebiscytu na Warmii i Mazurach, przemawiał do tłumu słuchaczy polskich mieszkańców Kwidzyna. Nic nie zdoła odtworzyć mocy jego słowa i nie zdoła wyrazić entuzjazmu słuchaczy, zamkniętego w oczach, w bladeści lic, w języku i westchnieniu. Chwytały w dusze swe nakazy: nie lękać się Niemców! nie dać się! bronić się! — przemocy, wiecznej napaści i wiecznemu gwałtowi przeciwstawić moc polską!

Stefan Żeromski

- 1918 — 8. I. 14 punktów pokojowych Wilsona (punkt 13 domaga się Polski niepodległej z dostępem do morza).
7. XI. Utworzenie Rządu Ludowego Republiki Polskiej pod przewodnictwem Ignacego Daszyńskiego (tzw. Rząd Lubelski).
- 1918 — 24. XI. Grupa konspiracyjnych nauczycieli na zjeździe w Krzywiniu (Wlkp.) postanawia samorzutnie wprowadzić do szkół język polski.
27. XII. Powstanie Wielkopolskie.
- 1919 — 10. II. Otwarcie Sejmu Ustawodawczego.
18. VIII. Pierwsze Powstanie Śląskie.
- 1920 — 20. VIII. Drugie Powstanie Śląskie.
- 1921 — 17. III. Uchwalenie Konstytucji.
2. V. Trzecie Powstanie Śląskie.
- 1922 — 9. XII. Wybór pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej, Gabriela Narutowicza, zamordowanego w 7 dni później przez nacjonalistę.
- 1924 — „Chłopi“ Władysława Reymonta, powieść poświęcona wsi polskiej, uzyskuje nagrodę Nobla.
- 1926 — Zamach stanu Piłsudskiego i wypowiadzenie walki ustrojowi parlamentarnemu.
- 1930 — Akty terroru wobec działaczy demokratycznych (Brześć).
- 1934 — Rząd podpisuje z Hitlerem deklarację o nieagresji na 10 lat, po czym następuje wyraźne zbliżenie polityki wewnętrznej w państwie do polityki hitlerowskiej; założenie obozu koncentracyjnego w Berezie Kartuskiej (1934). W tym samym roku Rząd Polski odrzuca przywiezioną do Warszawy przez francuskiego ministra spraw zagranicznych, Ludwika Barthou, propozycję paktu wschodniego, tzn.

Ci, co wierzą w dyplomatykę, żyją z dnia na dzień w nadziei, w oczekiwaniu. Nie wierzą w żądne społeczne wstrząśnięcia. Przeraża ich gwar ludu, zatrważa mas powstanie. Obawiają się tego jak fall wzburzonego morza.

Maurycy Mochnacki

- sojuszu francusko-polsko-radzieckiego. Przeciwdziałając się konsekwentnie współpracy międzynarodowej w ramach Ligi Narodów i systemowi bezpieczeństwa zbiorowego, minister Beck uniemożliwia wszelkie próby okrażenia dyplomatycznego Niemiec w przededniu II wojny światowej (jak wiadomo okrażenie Niemiec w przededniu I wojny przygotowało zwycięstwo koalicji).
- 1939 — 1. IX. Napaść Niemiec na Polskę rozpoczyna II Wojnę Światową.
7. IX. Kapitulacja Westerplatte.
8. IX.—27. IX. Obrona Warszawy.
17. IX. Prezydent RP., Rząd i Naczelne Dowództwo znajdują się poza granicami kraju. Armia Radziecka uniemożliwia okupowanie przez Niemców ziem zamieszkałych w większości przez ludność ukraińską i białoruską.
20. IX. — 2. X. Obrona Helu.
20. IX. Bitwa pod Kutnem.
2. X. Bitwa pod Kockiem.
14. X. Kapitulacja ostatnich oddziałów.
6. XI. Wywiezienie profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego do obozu w Sachsenhausen — rozpoczyna planowe wywożenie Polaków do obozów zniszczenia.
26. XII. Wawer — pierwsza masowa egzekucja Polaków.
- 1940 — 27. V. Zdobycie Narviku. Brygada strzelców podhalańskich okryta chwałą wojsko polskie, zorganizowane poza granicami kraju przez gen. Sikorskiego.
15. VI. Założenie przez hitlerowców obozu zagłady w Oświęcimiu (5.000.000 ofiar).
8. VIII.—5. X. Bitwa nad Anglią. Bohaterstwo polskiego lotnictwa.
VIII. Utworzenie tajnych Batalionów Chłopskich.
- 1941 — 22. VI. Wojska niemieckie napadają na ZSRR.
25. VI. Pierwszy piec krematoryjny w Oświęcimiu.

Przed każdym, kogo dotknął nowy powiew myśli, zjawia się zagadnienie osobistego życia, jego uzdrowienia, uszlachetnienia, zjawia się niezwalczony, konieczny postulat, że nowy świat społeczny wymaga nowych ludzi.

Edward Abramowski

30. VII. Gen. Sikorski podpisuje układ polsko-radziecki o współpracy, uzupełniony później umową wojskową 14. VIII. i polsko-radziecką deklaracją przyjaźni 4. XII.

20. VIII.—27. XI. Brygada karpacka w obronie Tobruku.

- 1942 — 6. V. Pierwsze boje partyzanckie w kraju.
19. V. Pierwsze rozstrzeliwanie zakładników na ulicach Warszawy.
28. XI. Porwanie dzieci Zamojszczyzny.
- 1943 — 19. IV. Powstanie na getcie warszawskim.
20. IV. Zamach na szefa SS, gen Krügera.
8. V. Utworzenie Zw. Patriotów Polskich w ZSRR.
14. V. Utworzenie I dywizji im. T. Kościuszki.
12. X. Zwycięstwo pod Lenino. Chrząst bojowy I dyw. im. T. Kościuszki.
31. XII. Utworzenie Krajowej Rady Narodowej.
- 1944 — 1. II. Zamach na szefa Gestapo gen. Kutschere.
11.—18. V. II Korpus Polski zdobywa Monte Cassino.
22. VII. Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego.
6. IX. Dekret o reformie rolnej.
1. VIII.—3. X. Powstanie Warszawskie.
31. XII. Utworzenie Rządu Tymczasowego R. P.

*Rewolucję społeczną odbyć musimy i możemy
odbyć ją bez rozlewu krwi.*

Maurycy Mochnacki

*Kto wie, czy to nie pora, w której
zaczną się sprawdzać od dawna głoszone
proroctwa zachodu o wielkiej przyszłości
słowiańskiego szczepu.*

Aleksander Świętochowski

- 1945 — 17. I. Oswobodzenie Warszawy.
 18. II. I Armia W. P. gen. Popławskiego zdobywa Kołobrzeg.
 30. III. I Armia W. P. gen. Popławskiego zdobywa Gdańsk.
 16. IV. II Armia W. P. gen. Świerczewskiego przechodził Nysę.
 21. IV. Układ o przyjaźni, wzajemnej pomocy i pokojennej współpracy między Polską i ZSRR.
 9. V. Koniec II Wojny Światowej.
 3. VIII. Układ w Poczdamie oddaje Polsce Ziemie Zachodnie po Odrę i Nysę Łużycką.
- 1946 — 30. VI. Głosowanie ludowe (referendum).
- 1947 — 9. II. Sejm ustawodawczy, wybrany dn. 17. I. 47 r. dokonywuje wyboru Prezydenta R. P. oraz uchwała Ustawę Konstytucyjną o ustroju i zakresie działania najwyższych organów R. P. tzw. „Małą Konstytucję“, „Deklarację w przedmiocie realizacji praw i wolności obywatelskiej“ oraz Ustawę Amnestyjną.
- 1948 — 23.—24. VI. Konferencja Warszawska 8 ministrów Spraw Zagranicznych (Z. S. R. R., Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Jugosławii, Polski, Rumunii, Węgier) w obronie pokoju i uchwał poczdamskich.
- 1948 — Światowy Kongres Intelktualistów w obronie pokoju. Wrocław 25.—28. VIII.

*Wszystko co było, co jest, niechaj się odbije
 w literalurze, tym ruchomym zwierciadle daw-
 niejszych i dzisiejszych pojęć, żebyśmy samych
 siebie w drugiej ujrzeni postaci. Błada ludowi,
 gdy choć na moment wyjdzie z tego rozumienia
 samego siebie.*

Maurycy Mochnacki

Bandera Wojenna

Proporzec z Krzyżem
Grunwaldu

Flaga Ministra
Obrony Narodowej

Flaga Wiceadmirała

Flaga
Generała Wojsk

Chorągiew
Prezydenta R. P.

Flaga Wojenna
Portu Lotniczego

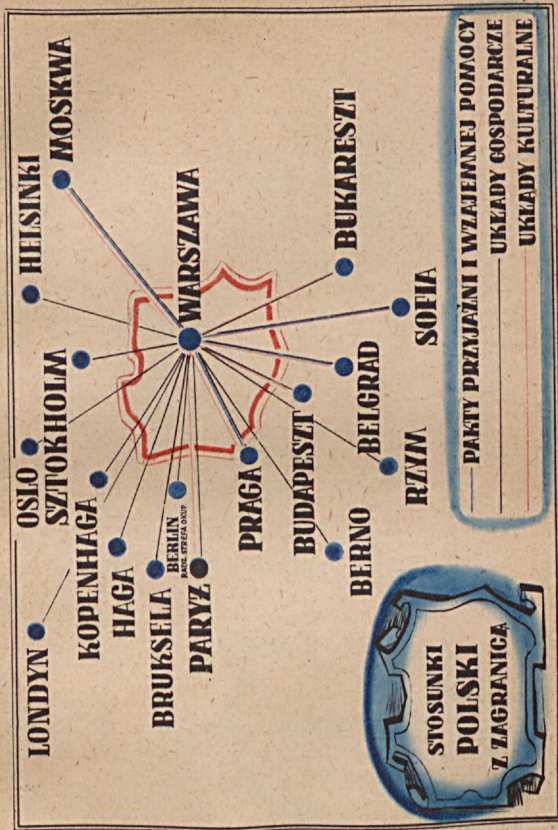
Flaga Dowódcy
Marynarki Wojennej

Flaga
Kontradmirala

Bandera Handlowa

**MAPA
ADMINISTRACYJNA
POLSKI**
MISJY
WOLEWODZKIE

- MIASTA
- PONAD 500.000 MIEZ.
  - ◐ 100-500.000 MIEZ.
  - ◑ 25-100.000 MIEZ.
  - - - GRANICE PAŃSTWA
  - - - WAZNIEJSZE KOL. ŻELAZ.
  - RZEKI
  - - - KANAŁY
  - JEZIORA

**MAPA
POLSKI**

**DZIEJE
GRANIC ZACHODNIEJ
POLSKI**

GRANICE
 1000 r.
 1494 "
 1939 "
 1945 "

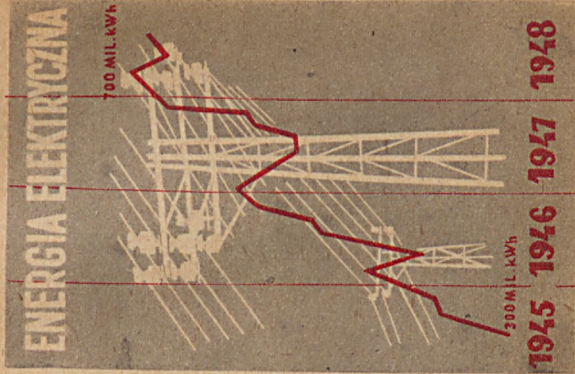
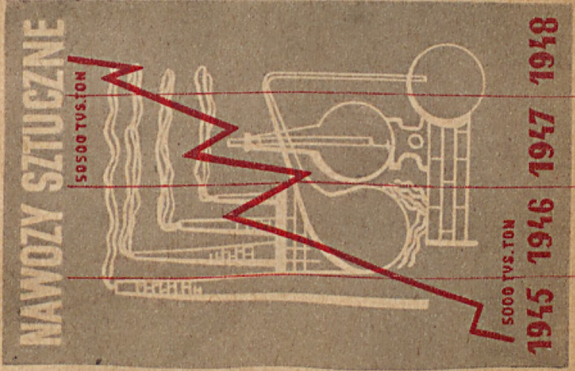
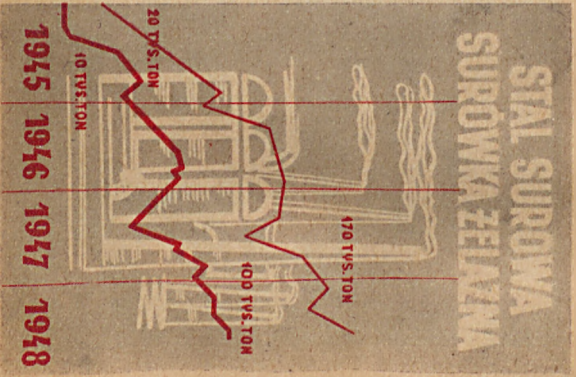
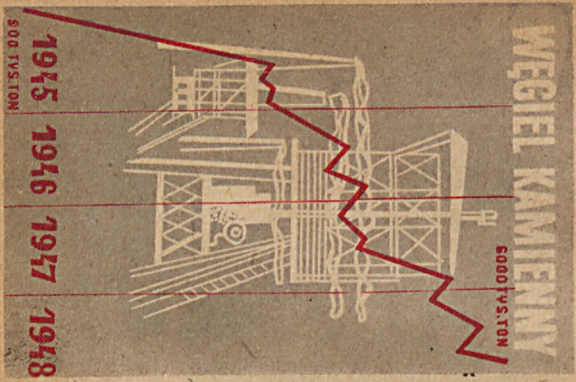
STRATY WOJENNE

POLSKI

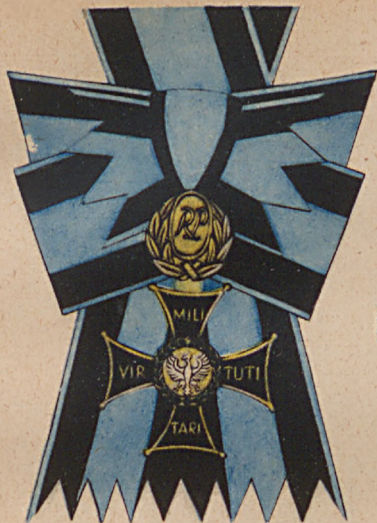
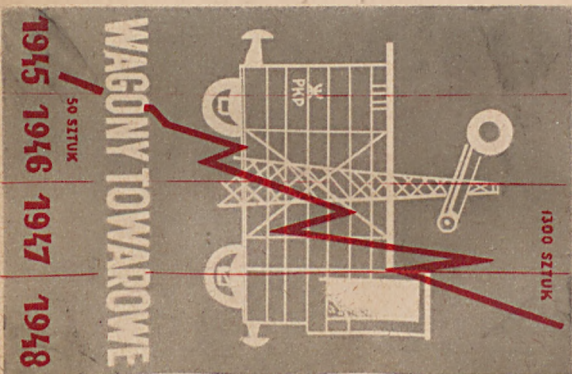
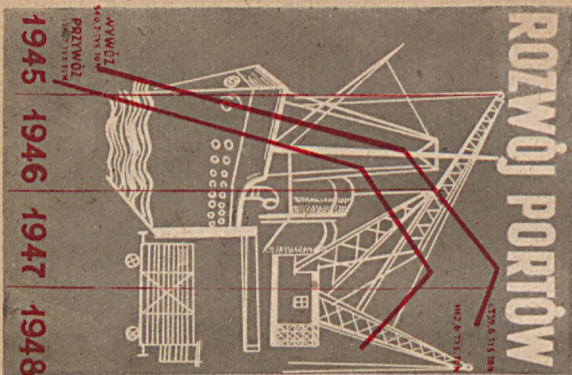

**PRZEKRACZAJĄ
100
MILIARDÓW
ZŁOTYCH
PRZEDWOJENNYCH**

Virtuti Militari I kl.

Order Odrodzenia
Polski I kl.

Krzyż Grunwaldu
I kl.

Virtuti Militari
II kl.

Gwiazda do Orderu
Odrodzenia Polski
I i II kl.

Krzyż Walczących

Krzyż Partyzancki

Krzyż Powstańczy
Śląska

Krzyż Zasługi

Medal Zasłużonym
na Polu Chwały

Medal za Warszawę

Medal za Odrę,
Nysę i Bałtyk

Medal Zwycięstwa

Odznaka
Grunwaldzka

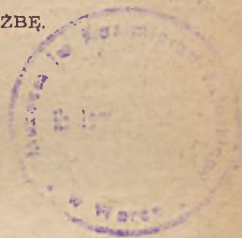
ORDERY, ODZNACZENIA, MEDALE I ODZNAKI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ODZNACZENIA POWSZECHNE

1. ORDER ORŁA BIAŁEGO,
2. ORDER ODRODZENIA POLSKI,
3. KRZYŻ ZASŁUGI,
4. MEDAL ZWYCIĘSTWA I WOLNOŚCI 1945 R.,
5. MEDAL ZA RATOWANIE GINĄCYCH,
6. MEDAL ZA DŁUGOLETNIĄ SŁUŻBĘ.

ODZNACZENIA WOJENNE

1. ORDER KRZYŻA GRUNWALDU,
2. ORDER „VIRTUTI MILITARI”,
3. KRZYŻ WALECZNYCH,
4. KRZYŻ PARTYZANCKI,
5. MEDAL ZASŁUŻONYM NA POLU CHWAŁY
POD LENINO,
6. MEDAL ZASŁUŻONYM NA POLU CHWAŁY
7. ŚLĄSKI KRZYŻ POWSTAŃCZY,
8. MEDAL ZA WARSZAWĘ,
9. MEDAL ZA ODRE, NYSE, BAŁTYK,
10. ODZNAKA GRUNWALDZKA,
11. ODZNAKA HONOROWA ZA RANY I KONTUZJE.

WŁADZE, URZĘDY I INSTYTUCJE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej — Belweder.
Rada Państwa — Belweder.
Sejm — Warszawa, Daszyńskiego 4.
Najwyższa Izba Kontroli — Warszawa, Al. I Armii W. P.
Prezydium Rady Ministrów — Warszawa, Krak. Przedmieście 46/48.
a) Centralny Urząd Planowania, W-wa, Daszyńskiego 10.
b) Biuro Komitetu Ministrów do Spraw Kultury — Warszawa, Krak. Przedmieście 46/48.
c) Główny Urząd Statystyczny — W-wa, Narbutta 33.
d) Instytut Gospodarstwa Narodowego — Warszawa, Frascati 2.
e) Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk — Warszawa, Koszykowa 31.
f) Nacz. Rada Odbudowy m. st. Warszawy — Warszawa, Chocimska 31.
- Ministerstwo Spraw Zagr. — W-wa, Al. I Armii W. P. 23.
Min. Obrony Narodowej — W-wa, Al. Ujazdowskie 1a.
Min. Administracji Publ. — W-wa, Al. Ujazdowskie 1a/3/5.
Min. Ziem Odzyskanych — W-wa, Litewska 10, Wawelska 52/54.
Min. Bezpieczeństwa Publicznego — W-wa, Koszykowa 4/6.
Min. Sprawiedliwości — Warszawa, Al. Gen. Karola Świerczewskiego 53/55.
Min. Skarbu — Warszawa, Wileńska 2/4.
Min. Przemysłu i Handlu — Warszawa, Poznańska 15.
Min. Aprowizacji — Warszawa, Chocimska 28.
Min. Komunikacji — Warszawa, Chalubińskiego 4.
Min. Rolnictwa i Reform Rolnych — W-wa, Nowogrodzka 50.
Min. Oświaty — Warszawa, Al. I Armii W. P. 25.
Min. Kultury i Sztuki — Warszawa, Rakowiecka 4a.
Min. Pracy i Opieki Społecznej — Warszawa, Jasna 26.
Min. Poczt i Telegrafów — W-wa, pl. Małachowskiego 2.
Min. Zdrowia — Warszawa, Chocimska 24.
Min. Odbudowy — Warszawa, Al. Stalina 26.
Min. Żeglugi — Warszawa, Filtrowa 57.
Min. Leśnictwa — Warszawa, Wawelska 52/54.

- Prokuratura Generalna R. P. — Warszawa, Wileńska 2/4.
Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym — W-wa, Krak. Przedmieście 25.
Gdański Urząd Morski — Gdańsk-Wrzeszcz, Morska 22.
Szczeciński Urząd Morski — Szczecin, Waly Chrobrego 1.
Morski Urząd Zdrowia — Gdynia, Al. I Armii W. P. 50.
Główna Komisja Badania Zbrodni Niemieckich — Warszawa, Al. Jerozolimska 7.
Główny Urząd Pomiarów Kraju — W-wa, Al. Stalina 24.
Gl. Urz. Planowania Przestrzennego — W-wa, A. Stalina 26.
Główny Urząd Kultury Fizycznej — W-wa, Al. Wyzwolenia 26.

CENTRALNE PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE

- Polskie Radio — Warszawa, Noakowskiego 20.
Polska Agencja Prasowa — W-wa, Mł. Jugostowiańskiej 11.
Państwowy Instytut Wydawniczy — Warszawa, Mł. Jugostowiańskiej 17.
Film Polski — Warszawa, Puławska 61.
Polskie Koleje Państwowe — Warszawa, Wileńska 2/4.
Polskie Linie Lotnicze „Lot” — Warszawa, Hoża 39.

MONOPOLE

- Polski Monopol Spirytusowy — Warszawa, Leszno 1.
Polski Monopol Solny — Warszawa, Puławska 18.
Polski Monopol Tytoniowy — Warszawa, Nowy Świat 4.
Państwowy Monopol Zapalczany — Warszawa, Kielecka 16.
Polski Monopol Loteryjny — Warszawa, Żulińskiego 10.

BANKI

- Narodowy Bank Polski — Warszawa, Fredry 8.
Państwowy Bank Rolny — Warszawa, Nowogrodzka 50.
Bank Gospodarstwa Krajowego — W-wa, Nowy Świat 11/13.
Pocztowa Kasa Oszczędności — Warszawa, Ludna 9.
Bank „Polska Kasa Opieki” — Warszawa, Sienkiewicza 12.
Bank Gospodarstwa Spółdzielczego — W-wa, Warecka 11.
Bank Handlowy w Warszawie — Warszawa, Mazowiecka 16.
Bank Zw. Spółek Zarobkowych — Poznań, Pl. Wolności 15.
Polski Bank Komunalny — Warszawa, Pl. Napoleona.
Komunalny Bank Kredytowy — Poznań.

WAŻNIEJSZE ORGANIZACJE SPOŁECZNE I ZAWODOWE

- Komisja Centralna Związków Zawodowych — Warszawa, Kopernika 35/40.
Zw. Samopomocy Chłopskiej — W-wa, Starynkiewicza 7.
Polski Czerwoncy Krzyż — Warszawa, Piłsusa XI 24.
Tow. Przyjaćiel Żołnierza — Warszawa, Targowa 63.
Tow. Uniwersytetów Robotniczych — W-wa, Daszyńskiego 18.

Tow. Uniwersytetów Ludowych — W-wa, Smulikowskiego 6/8.
Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci — Warszawa,
Słowackiego 5/13.

Chłopkie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci — Warszawa,
Śniadeckich 23.

Powszechna Organizacja „Służba Polsce” — Warszawa,
Al. Wyzwolenia 24.

Zw. Harcerstwa Polskiego — Warszawa, Łazienkowska 7.

Liga Kobiet — Warszawa, Puławska 24.

Liga Morska — Warszawa, Widok 10.

Liga Lotnicza — Warszawa, Nowogrodzka 49.

„Caritas” — Warszawa, Nowogrodzka 49.

Polska Macierz Szkolna — Warszawa, Targowa 61.

Polska Y.M.C.A. Zw. Mł. Chrześcijańskiej — Warszawa,
Konopnickiej 6.

Towarzystwo Gniazd Sierocych i Wiosek Kościuszkow-
skich — Warszawa, Al. Wojska Polskiego 20.

Tow. Burs i Stypendiów R. P. — W-wa, Smulikowskiego 6/8.

Międzynarodowa Federacja b. Więźniów Politycznych
F. I. A. P. P. — W-wa, Młodzieży Jugostowiańskiej 4.

Związek Uczestników Walki Zbrojnej o Niepodległość
i Demokrację — Warszawa, Al. Stalina 49.

Polski Związek b. Więźniów Politycznych Hitlerowskich
Więzień i Obozów Koncentracyjnych — Oddział War-
szawski, Puławska 12a.

Związek Autorów Kompozytorów i Wydawców „ZAKS”
— Warszawa, Śniadeckich 10.

Polskie Tow. Krajoznawcze — Warszawa, Widok 10.

WYKAZ WOJEWÓDZTW I POWIATÓW RZECZYSPOL- LITEJ POLSKIEJ NA DZIEŃ 1. IV. 1948 R.

powiatów

o g ó l e m	317	w tym grodzkich	46
ziemie dawne	192		30
„ odzyskane	125		16

1 M. ST. WARSZAWA

1. śródmiejsko-warszawski,
2. północno-warszawski,
3. zachodnio-warszawski,
4. południowo-warszawski,
5. prasko-warszawski-połudn.,
6. prasko-warszawski-północny.

2. WOJ. WARSZAWSKIE

1. grodzisko-mazowiecki,
2. ciechanowski,
3. działowski,
4. garwoliński,
5. gostyński,
6. grójcecki,
7. makowski,
8. miński,
9. miławski,
10. ostrołęcki,
11. ostrowski,
12. płocki,
13. płoński,
14. przasnyski,
15. puttuski,
16. radzyński,
17. sierpecki,
18. sochaczewski,
19. sokołowski,
20. warszawski,
21. węgrowski.

3. M. ŁÓDZ

1. śródmiejsko-łódzki,
2. północno-łódzki,
3. południowo-łódzki.

4. WOJ. ŁÓDZKIE

1. brzeziński,
2. konecki,
3. kutnowski,
4. łaski,
5. łęczycki,
6. łowicki,
7. łódzki,
8. opoczyński,
9. piotrkowski-grodzki,
10. piotrkowski,
11. radomsko-szańcki,
12. rawski,
13. sieradzki,
14. skierniewicki,
15. wieluński.

5. WOJ. KIELECKIE

1. buski,
2. częstochowski-grodzki,
3. częstochowski,
4. łżecki,
5. jędrzejowski,
6. kielecki-grodzki,
7. kielecki,
8. kozienicki,
9. opatowski,
10. pińczowski,
11. radomski-grodzki,
12. radomski,
13. sandomierski,
14. włoszczowski.

6. WOJ. LUBELSKIE

1. biański,
2. białogajski,
3. chełmski,
4. hrubieszowski,
5. kraśnicki,
6. krasnostawski,
7. lubartowski,
8. lubelski-grodzki,
9. lubelski,
10. łukowski,
11. puławski,
12. radzyński,
13. siedlecki,
14. tomaszowski,
15. włodawski,
16. zamojski.

7. WOJ. BIAŁOSTOCKIE

1. augustowski,
2. białostocki-grodzki,
3. białostocki,
4. bieski,
5. eicki,
6. goldapski,
7. grajewski,
8. kolneński,
9. łomżyński,
10. olecki,
11. sokółski,
12. suwalski,
13. wysoko-mazowiecki.

8. WOJ. OLSZTYŃSKIE

1. bartoszycki,
2. braniewski,
3. giżycki,
4. hawecki,
5. kętrzyński,
6. lidzbarski,
7. morąski,
8. mrągowski,
9. nidzicki,
10. olsztyński-grodzki,
11. olsztyński,
12. ostródzki,
13. pasiecki,
14. piski,
15. reszelski,
16. suski,
17. szczycieński,
18. węgorzewski.

9. WOJ. GDAŃSKIE

1. elbląski, 2. gdański grodzki, 3. gdański, 4. gdyniński grodzki, 5. kartuski, 6. kościerski, 7. kwidziński, 8. leborski, 9. malborski, 10. morski, 11. sopocki grodzki, 12. starogardzki, 13. sztumski, 14. tczewski.

10. WOJ. POMORSKIE

1. aleksandrowski, 2. brodnicki, 3. bydgoski grodzki, 4. bydgoski, 5. chełmiński, 6. chojnicki, 7. grudziądzki grodzki, 8. grudziądzki, 9. inowrocławski grodzki, 10. inowrocławski, 11. lipnowski, 12. nowomiejski, 13. rypiński, 14. sępoleński, 15. szubiński, 16. świecki, 17. toruński grodzki, 18. toruński, 19. tucholski, 20. wąbrzeski, 21. włocławski grodzki, 22. włocławski, 23. wyrzyski.

11. WOJ. SZCZECIŃSKIE

1. biaogardzki, 2. bytowski, 3. chojeński, 4. choszczeński, 5. człuchowski, 6. drawski, 7. gryficki, 8. gryfiński, 9. kamieński, 10. kołobrzeczki, 11. koszaliński, 12. łobeski, 13. mlądecki, 14. myślibórski, 15. nowogardzki, 16. pyrzycki, 17. stawieński, 18. słupski grodzki, 19. słupski, 20. starogardzki, 21. szczeciński grodzki, 22. szczeciński, 23. szczeciński, 24. walecki, 25. woliński, 26. zlotowski.

12. WOJ. POZNAŃSKIE

1. babimojski, 2. chodzieski, 3. czarnkowski, 4. gnieźnieński grodzki, 5. gnieźnieński, 6. gorzowski grodzki, 7. gorzowski, 8. gostyński, 9. gubiński, 10. jarociński, 11. kaliski grodzki, 12. kaliski, 13. keptziński, 14. kolski, 15. koniński, 16. kościański, 17. krośnieński, 18. krotoszyński, 19. leszczyński, 20. międzychodzki, 21. międzyrzecki, 22. mogileński, 23. nowotomyski, 24. obornicki, 25. ostrowski, 26. pilski grodzki, 27. pilski, 28. poznański grodzki, 29. poznański, 30. rawicki, 31. rzepiński, 32. skwierski, 33. średzki, 34. śremski, 35. strzelecki, 36. sulęciński, 37. świębodziński, 38. szamotuński, 39. turecki, 40. wągrowiecki, 41. wolsztyński, 42. wrzesiński, 43. wschowski, 44. zielonogórski, 45. zniński.

13. WOJ. WROCŁAWSKIE

1. bolesławiecki, 2. brzeski, 3. bystrzycki, 4. dzierzoniowski, 5. głogowski, 6. górowski, 7. jaworski, 8. jeleniogórski grodzki, 9. jeleniogórski, 10. kamienogórski, 11. kłodzki, 12. koźuchowski, 13. legnicki grodzki, 14. legnicki, 15. lubański, 16. lubiński, 17. lwówecki, 18. milicki, 19. namysłowski, 20. oleśnicki, 21. olawski, 22. średzki, 23. strzeleński, 24. świdnicki grodzki, 25. świdnicki, 26. sycowski, 27. szprotawski, 28. trzebnicki, 29. wałbrzyski grodzki, 30. wałbrzyski, 31. wolowski, 32. wrocławski grodzki, 33. wrocławski, 34. ząbkowicki, 35. zgorzelecki, 36. zlotoryjski, 37. żagański, 38. zarski.

14. WOJ. ŚLĄSKIE

1. będziński, 2. bielski, 3. bytomski grodzki, 4. bytomski, 5. chorzowski grodzki, 6. cieszynski, 7. dobrodziński, 8. gliwicki grodzki, 9. gliwicki, 10. głubczycki, 11. grodkowski, 12. katowicki grodzki, 13. katowicki, 14. kluczborski, 15. kozielski, 16. lublinceki, 17. niemodliński, 18. nyski grodzki, 19. nyski, 20. oleski, 21. opolski grodzki, 22. opolski, 23. prudnicki, 24. pszczyński, 25. raciborski grodzki, 26. raciborski, 27. rybnicki, 28. sosnowiecki grodzki, 29. strzelecki, 30. tarnogórski, 31. zabrzański grodzki, 32. zawierciański.

15. WOJ. KRAKOWSKIE

1. biały, 2. bocheński, 3. brzeski, 4. chrzanowski, 5. dąbrowski, 6. krakowski grodzki, 7. krakowski, 8. limanowski, 9. miechowski, 10. myślenicki, 11. nowosądecki, 12. nowotarski, 13. okuski, 14. tarnowski, 15. wadowicki, 16. żywiecki.

16. WOJ. RZESZOWSKIE

1. brzozowski, 2. dębicki, 3. gorlicki, 4. jarosławski, 5. jasielski, 6. kolbuszowski, 7. krośnieński, 8. leski, 9. lubaczowski, 10. łańcucki, 11. mielecki, 12. niżański, 13. przemyski, 14. przeworski, 15. rzeszowski, 16. sanocki, 17. tarnobrzeski.

UWAGA — Powiaty wyróżnione tłustym drukiem wchodzą w skład Ziemi Zachodnich.

MIASTA W POLSCE (WEDŁUG WIELKOSCI)
POWYŻEJ 50.000 MIESZKAŃCÓW

MORZE, PORTY

L. p.	Miasta	Pow w km ²	1931/33	1946	1947
1	Warszawa	141	1 178 914	478 755	560 510
2	Wrocław	175	625 198	170 656	22 4794
3	Łódź	212	605 460	495 929	439 043
4	Szczecin	351	270 747	72 948	112 045
5	Poznań	226	248 608	267 978	239 363
6	Gdańsk	114	240 423	117 894	154 511
7	Kraków	165	221 260	299 396	286 929
8	Zabrze	44	130 433	104 184	122 345
9	Katowice	42	127 044	128 290	163 944
10	Częstochowa	48	117 588	101 255	112 392
11	Bgdgoszcz	75	117 528	134 614	147 064
12	Lublin	30	112 539	99 400	99 913
13	Gliwice	56	111 062	95 980	100 864
14	Sosnowiec	33	109 454	77 853	72 670
15	Bytom	30	100 584	93 179	105 000
16	Zgorzelec	16	94 182	5 261	6 538
17	Białystok	39	91 335	56 759	65 000
18	Chorzów	32	80 734	110 675	126 786
19	Radom	25	78 073	69 455	76 145
20	Legnica	27	77 199	24 357	44 103
21	Ślubice	30	75 831	1 689	3 322
22	Elbląg	31	72 409	20 924	28 838
23	Wałbrzych	22	66 364	72 976	55 725
24	Kielce	38	58 397	49 960	52 913
25	Włocławek	42	56 277	48 126	51 323
26	Kalisz	24	55 125	48 092	52 113
27	Toruń	59	54 280	68 085	72 980
28	Racibórz	43	51 680	19 605	24 492
29	Przemyśl	16	51 379	36 841	35 687
30	Piotrków Tryb	35	51 294	40 141	36 201
31	Grudziądz	28	50 405	36 805	4 2913

Powierzchnia Bałtyku wynosi 412.000 km². Przeciętna głębokość — 55 m. Największa głębokość 463 m. Największa głębokość w zatoce Gdańskiej wynosi 113 m, w zatoce Puckiej — 57 m.

Wielkie porty wojenne i handlowe — Gdynia, Gdańsk, Szczecin.

Gdynia i Gdańsk mają być połączone w ramach portowej rozbudowy w jedną całość.

Gdynia — ogółem powierzchnia portu wynosi przeszło 1.400 ha. Największa głębokość portu — 14 m. Przed wojną Gdynia była największym portem bałtyckim.

Gdańsk — ogółem powierzchnia wodna obszaru portowego wynosi ok. 900 ha. Największa głębokość portu — 11 m. Stocznia gdańska zajmowała w roku 1939 — 250 ha powierzchni wód portowych, 4 km nabrzeży, 180.000 m² powierzchni budynków.

Szczecin — leży przy ujściu Odry do Zatoki Szczecińskiej. Przeciętna głębokość portu 6—10 m. Posiada szereg większych stoczni i doków. Powierzchnia portu 1326 ha, z czego 393,44 ha powierzchni wodnej. Długość nabrzeży 20.000 m.

Odbudowa Gdańska i Gdyni, doszczętnie prawie zniszczonych przez działania wojenne, odbywa się w bardzo szybkim tempie. Już w roku 1946 odbywa towarowe obrotów osiągnęły połowę obrotu przedwojennego.

Z mniejszych portów polskich należy wymienić:

Swinoujście — przy ujściu rzeki Swini, tj. środkowego ramienia Odry, przedport Szczecina. W korycie rzeki port posiada głębokość do 16 m, przy nabrzeżach do 7 m, jest więc dostępny nawet dla statków oceanicznych. Lotnisko morskie.

Kołobrzeg — wielki port rybacki, kąpielisko, przy ujściu Prośnicy. Port tworzy dwa wysunięte w morze mola, przy czym molo wschodnie jest o 50 m dłuższe od zachodniego, głębokość przeszło 5 m. Głębokość toru wodnego i basenów wynosi, wskutek zamulenia w okresie wojny, tylko około 4,5 m lecz ma być wkrótce powiększona do 6 m.

Elbląg — nad Zalewem Wiślanym, port, połączony kanałem z Mazurami, posiada stocznię.

Kamień — nad Dziwną, prawym ramieniem Odry, port rybacki, przystań jachtowa.

Ustka — powierzchnia wodna portu wynosi 10,83 ha. Głębokość od 3—6 m, 3 elewatory. Przeladunki eksportowe węgla i łupku szamotowego.

Derłowo — głębokość wody w porcie i kanale 4—5,5 m. Długość nabrzeży eksploatowanych 1260 m. Powierzchnia magazynów 4130 m².

POLSKIE UZDROWISKA

1. **Busko** (pow. Stopnica, woj. kieleckie), źródła siarczano-stone, znane od XVIII wieku.
2. **Ciechocinek** (pow. Nieszawa, woj. warszawskie), 36 m npm, solanka jodowo-bromowa, znana od XIII wieku.
3. **Cieplice** (pow. Jelenia Góra, D. Śląsk), 347 m npm, cieplice o 44° C.
4. **Duszniki** (pow. Kłodzko, D. Śląsk), 568 m npm, szczawa alkaliczno-żelaziste.
5. **Głębokie** (pow. Nowy Sącz, woj. krakowskie), szczawa alkaliczna (źródł Kinga).
6. **Goczałkowice** (pow. Pszczyzna, G. Śląsk), solanki z wapnem i magnezem.
7. **Inowroc.aw** (woj. poznańskie), 90 m npm, solanka jodowo-bromowa.
8. **Jastrzębie** (pow. Rybnik, G. Śląsk), solanka jodowo-bromowa, radoczyzna.
9. **Krościenko** (pow. Nowy Targ, woj. krakowskie), 400 m npm, szczawa alkaliczna, źródła radoczyzne.
10. **Krynica** (pow. Nowy Sącz, woj. krakowskie), 600 m npm, szczawy alkaliczne, alkaliczno-solankowe, źródła wapniowo-żelaziste, kąpiele kwasowęglowe.
11. **Krzyszowice** (pow. Chrzanów, woj. krakowskie), 270 m npm, zoroje siarczano-wapienne i żelaziste.
12. **Kudowa** (pow. Kłodzko, D. Śląsk), 400 m npm, szczawa alkaliczno-żelazisto-arsenowa.
13. **Lądek** (pow. Bystrzyca, D. Śląsk), 500 m npm, radoczyzna cieplice siarkowe (29° C).
14. **Naleczów** (pow. Puławy, woj. lubelskie), 250 m npm, szczawa żelazista.
15. **Obiegorek** (pow. Kielce), szczawa alkaliczna (Ursus).
16. **Połczyn-Zdrój** (pow. Białogród, woj. szczeciński), wody żelaziste, kąpiele borowinowe.
17. **Podgórze** (koło Krakowa), kąpiele siarczane.
18. **Polanica-Zdrój** (pow. Kłodzko, D. Śląsk), 400 m npm, szczawa alkaliczno-żelazista.
19. **Rabka** (pow. Mysłowice, woj. krakowskie), 540 m npm, solanka jodowo-bromowa.
20. **Rymanów** (pow. Sanok, woj. rzeszowskie), 364 m npm, szczawa siana z zawartością jodu i bromu.
21. **Sławinek** (pow. Lublin), źródła żelaziste.
22. **Solec** (pow. Stopnica, woj. kieleckie), źródła siarczano-wapniowe.
23. **Solice** (pow. Wałbrzych, D. Śląsk), 410 m npm, szczawy alkaliczne.
24. **Swoszowice** (pow. Kraków), źródła siarczane.

5. **Szczawnica** (pow. Nowy Targ, woj. krakowskie), 500 m npm, szczawy alkaliczno-stone.
26. **Wieniec** (pow. Lwówek, D. Śląsk), 650 m npm, szczawy radoczyzne proste, alkaliczno-ziemno-żelaziste, ziemno-żelaziste, źródła radoczyzne.
27. **Wysowa** (pow. Gorlice, woj. krakowskie), 525 m npm, szczawy alkaliczne, źródła wapniowo-żelaziste.
28. **Zegiestów** (pow. Nowy Sącz, woj. krakowskie), 486 m npm, szczawa wapniowo-żelazista.
29. **Iwonicz** (pow. Krosno, woj. rzeszowskie), 410 m npm, szczawa stono-alkaliczna, jodowo-bromowa, żelazista, woda siarczana, borowina.
30. **Muszyna** (pow. Nowy Sącz, woj. krakowskie), 452 m npm, szczawa wapniowo-magnezowa.
31. **Piwniczna** (pow. Nowy Sącz, woj. krakowskie), 400 m npm, szczawa alkaliczno-żelazisto-wapniowo-sodowa, borowina.

WSKAZANIA LECZNICZE

Nieżyty dróg oddechowych: 2, 5, 6, 7, 9, 10, 14, 17, 19, 23, 24, 25, 29, 31.

Gruźlica: 4, 19, 25 — i w niektórych stacjach klimatycznych.

Choroby serca i narządów krążenia: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 18, 26, 29, 31.

Choroby krwi, błednica, niedokrwistość: 5, 6, 8, 10, 12, 14, 21, 26, 27, 28, 31.

Choroby nerek i dróg moczowych: 9, 10, 14, 23, 29, 30.

Artretyzm (dna) i skaza moczanowa: 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 29, 30.

Cukrzyca: 5, 23.

Zła przemiana materii: 12, 21, 26.

Choroby wątroby: 2, 4, 5, 7, 25.

Choroby dróg pokarmowych: 2, 5, 6, 7, 9, 10, 14, 15, 20, 25, 27, 28, 29.

Choroby kobiece: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 18, 20, 21, 22, 26, 27, 28, 29.

Choroba Basedowa: 12, 18.

Choroby nerwowe: 2, 4, 6, 7, 8, 10, 14, 17, 18, 21, 22, 26, 27, 28, 29.

Reumatyzm (gościec): 1, 2, 3, 4, 7, 8, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 31.

Schorzenia stawów: 1, 3, 13, 22, 29.
 Stany pourazowe: 1, 3, 11, 13, 17, 24.
 Stany wyczerpania, rekonwalescencja: 3, 12, 26, 29, 30, 31
 Choroby skóry: 1, 11, 13, 17, 22, 24.
 Zoiży, krzywica, choroby dziecięce: 2, 7, 8, 19, 20, 21, 22.
 Przewlekłe wysięki błon surowicznych: 11, 17, 24.
 Zatrucia metalami: 13, 17, 29.
 Schorzenia gruczołów dokrewnych: 26, 29.
 Zaburzenia wieku podeszłego: 13.
 Choroby kości: 11, 17.

STACJE KLIMATYCZNE

(Stany wyczerpania nerwowego, ogólne osłabienie, choroby dróg oddechowych, wypoczynek dla dzieci i rekonwalescentów, zapobieganie chorobom przez uodpornienie).

Bierutowice (pow. Jelenia Góra, D. Śląsk) 700—900 m npm.
 Bukowina (pow. Nowy Targ, woj. krakowskie), 957 m npm.
 Bystra (pow. Bielsk, G. Śląsk), 470 m npm.
 Czarniecka Góra (pow. Końskie, woj. kieleckie), 350 m npm.
 Głucholazy (pow. Nysa, G. Śląsk), 300—540 m npm.
 Jar (pow. Wałbrzych, D. Śląsk), 600 m npm.
 Jaworze (pow. Bielsk, G. Śląsk), 380 m npm.
 Karpacz (pow. Jelenia Góra, D. Śląsk), 550—750 m npm.
 Korczaków (pow. Jelenia Góra, D. Śląsk), 330 m npm.
 Krzyżatka (pow. Jelenia Góra, D. Śląsk).
 Maków (pow. Myślenice, woj. krakowskie), 357 m npm.
 Oborniki Śląskie (pow. Trzebnica, D. Śląsk), 200 m npm.
 Ojców (pow. Olkusz, woj. kieleckie), 405 m npm.
 Otwock (pow. Warszawa), 97 m npm.
 Poronin (pow. Nowy Targ, woj. krakowskie), 743—763 m npm.
 Szklarska Poręba (Jelenia Góra, D. Śląsk), 500—900 m npm.
 Ustroń (pow. Cieszyn, G. Śląsk), 480 m npm.
 Wisła (pow. Cieszyn, G. Śląsk) 480 m npm.
 Zakopane (pow. Nowy Targ, woj. krak.), 837—1006 m npm.
 Zawoja (pt.w. Maków, woj. krakowskie), 530 m npm.

*Nie kładź Prusaków na ludów karłę,
 W braterswa świętym kościele;
 My dla nich serca mieli otwarte,
 A oni dla nas szrapnele!
 Oj! prawda święta: póki świat światem,
 Niemiec Polaka nie będzie bratem!*

Karol Brzozowski

WYŻSZE UCZELNIE W POLSCE

Szkoły akademickie

L. p.	Miasto	Nazwa uczelni	Wydziały
1	Warszawa	Uniw. Warszawski (państw.)	Teologii Katolickiej Teologii Ewangelick. Teologii Prawosławnej. Prawa Lekarski Farmaceutyczny Weterynaryjny Humanistyczny ze Stud. Pedag. Matemat.-Przyrodn.
2	„	Polit. Warszawska (państw.)	Inżynierii lądowej Geodezji Architektury Mechaniczny Elektryczny Chemiczny
3	„	Szk. Gł. Gospod. Wiejsk. (państw.)	Rolniczy Leśny Ogrodniczy
4	„	Akad. Szt. Pięknych (państw.)	Rzeźby Malarstwa Grafiki
5	„	Akad. Stomatolog. (państw.)	
6	„	Akad. Wych. Fiz. (państw.)	
7	„	Akad. Nauk Polit. (państw.)	Dypl.-Konsularny Dziennikarski Administracji Nauk Społecznych
8	„	Akad. Sztabu Gen.	

L. p.	Miasto	Nazwa uczelni	Wydziały
9	Warszawa	Szk. Gł. Handl. (niepaństw.)	
10	Łódź	Uniwersytet Łódzki (państw.)	Prawno-Ekonom. Lekarski Farmaceutyczny Stomatologiczny Humanistyczny Matem.-Przyrodn.
11	..	Polit. Łódzka (państw.)	Mechaniczny Elektryczny Chemiczny (z oddz. włók.)
12	..	Szk. Gł. Handl. (niepaństw.)	
13	Lublin	Uniw. M. Curie (państw.)	Lekarski Farmaceutyczny Weterynaryjny Przyrodniczy Rolny
14	..	Katolicki Uniw. (niepaństw.)	Teologiczny Prawa Kanonicznego Prawa i Nauk Społ.-Ekonom Humanistyczny Filozofii Chrześc.
15	Gdańsk	Polit. Gdańska (państw.)	Inżynierii Architektury Budowy Okrętów Mechaniczny Elektryczny Chemiczny
16	..	Akad. Lekarska (państw.)	Lekarski Farmaceutyczny

L. p.	Miasto	Nazwa uczelni	Wydziały
17	Toruń	Uniw. M. Kopernika (państw.)	Prawno-Ekonom. Humanistyczny Sztuk Pięknych
18	Szczecin	Akad. Lekarska (państw.)	
19	..	Akad. Handlowa (niepaństw.) (oddz. Ak. Handl. w Poznaniu)	
20	Poznań	Uniw. Poznański (państw.)	Prawno-Ekonom. Lek. ze St. Stom. i Stud. Wych. Fiz. Humanistyczny Matem.-Przyrodniczy w tym Oddz. Farmaceut. Rolniczo-Leśny
21	..	Akad. Handlowa (niepaństw.)	
22	Wrocław	Uniw. i Politechnika (państw.)	Wydz. Uniwersytetu: Prawno-Administrac. Lekarski w tym Oddz. Farm i Stud. Wych. Fiz. Weterynaryjny Humanistyczny Przyrodniczy Rolniczy z oddz. ogrodn.
			Wydz. Politechniki: Budownictwa Elektro-Mechan. Chemii Technicznej Hutniczy Matemat., Fizyki, Chemii.
23	Gliwice	Politechnika Śląska (państw.)	Inżyn.-Budowlany Mechaniczny

L. p.	Miasto	Nazwa uczelni	Wydziały
	Głiwice	Politechnika Śląska	Elektryczny Chemiczny
24	Bytom	Akad. Lekarska (państw.)	
25	Kraków	Uniwersytet Jagielloński (państw.)	Teologiczny, Prawa Lekarski ze St. Wych. Fiz. i St. Farmac. Humanistyczny Matem.-Przyrodn. Rolniczo-Leśny w tym St. Spółdz.
26	"	Akad. Górnicza (państw. łącznie z wydz. Politechn.)	Górnictwo Hutniczy Elektro-Mechaniczny Architektury Inżynierii Komunikacji
27	"	Akad. Szt. Pięk. (państw.)	Malarstwa Rzeźby
28	"	Akad. Handlowa (niepaństw.)	
Szkoty nieakademickie			
29	Warszawa	Szk. Inż. Wawelberga i Rotwanda (państw.)	Mechaniczny Elektryczny
30	Łódź	Wyższa Szk. Gosp. Wiejsk. (państw.)	Rolniczy Przemysłu Rolnego Ogrodnictwo Spółdzielczy Społeczny

L. p.	Miasto	Nazwa uczelni	Wydziały
31	Częstochowa	Wyż. Szk. Admin.- Handl. (niepaństw.)	
32	Olsztyn	Studium Prawno- Administracyjne (niepaństw.)	
33	Gdynia	Wyż. Szk. Handlu Morsk. (państw.)	
34	Poznań	Szkoła Inżynierska (państw.)	Budownictwa Mechaniczny Elektryczny
35	Wrocław	Wyż. Szk. Handlowa (niepaństw.)	
36	Cieszyn	Wyższa Szk. Gosp. Wiejsk. (państw.)	Rolniczy Mleczarski Naucz.-Instruktorski
37	Katowice	Wyż. Studium Nauk Społ.-Gosp. (niepaństw.)	Administracji Publ. Organizacji Przem. Centr. St. Kontroli Ekonom.
38	Kraków	Wyższa Szkoła Nauk Społ. (niepaństw.)	Ogólny Dziennikarski Społ.-Samorządowy Bibliotek.-Oświat.
39	Szczecin	Szkoła Inżynierska (państw.)	

WYKAZ INSTYTUCYJ, TOWARZYSTW I BIBLIOTEK NAUKOWYCH

Stan na 1 kwietnia 1948 r.

A. INSTYTUCJE NAUKOWO-BADAWCZE MIN. OŚWIATY

1. Państw. Muzeum Zoologiczne W-wa Wilcza 64.
2. Muzeum Ziemi Warszawa, ul. Rakowieckie 4
3. Państw. Inst. Biologii Doświadczalnej Im. M. Nenckiego, Łódź, ul. Południowa 66
4. Biuro Delegata Ministra Oświaty do Spraw Ochrony Przyrody, Kraków, Ariańska 1.
5. Państw. Inst. Książki, Łódź, ul. Narutowicza 59a.

B. INSTYTUCJE NAUKOWO-BADAWCZE INNYCH RESORTÓW

1. Państw. Zakłady Higieny W-wa, ul. Chocimska 24.
2. Państw. Inst. Higieny Psychicznej Warszawa, ul. Dolna 42.
3. Inst. Badawczy Leśnictwa, Warszawa, ul. Wawelska 54.
4. Państw. Inst. Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego, Puławy.
5. Państw. Inst. Weterynaryjny, Puławy.
6. Inst. Badawczy Budownictwa, Warszawa, ul. Chałubińskiego 26.
7. Państw. Inst. Hydrologiczno-Meteorologiczny, Warszawa Oleandrów 6.
8. Państw. Inst. Telekomunikacyjny, Warszawa, ul. Ratuszowa 11.
9. Polski Inst. Spraw Międzynarodowych, Warszawa, Al. I Armii W.P. 11.
10. Państw. Muzeum Archeologiczne, Warszawa, Al. Gen. Sikorskiego 3.
11. Państw. Inst. Badania Sztuki Ludowej, Warszawa, ul. Rakowiecka 4a.
12. Państw. Inst. Historii Sztuki, Warszawa, Plac Małachowskiego 3.
13. Morski Inst. Rybacki, Gdynia, Starowiejska 7.
14. Morskie Laboratorium Rybackie, Gdynia, port Molo Prezydenta.
15. Biuro Stud. Osadniczo-Przedsiębiorczych, Kraków, Pl. Szczepański 5.

C. INSTYTUTY TYPU SPOŁECZNEGO

1. Inst. Bałtycki Gdańsk, ul. Elżbietąńska 3.
2. Inst. Śląski Katowice, ul. Warszawska 37.
3. Inst. Zachodni Poznań, ul. Chelmońskiego 1.
4. Inst. Mazurski Olsztyn, ul. Kętrzyńskiego 4.

D. TOWARZYSTWA OGÓLNO-NAUKOWE (PRZEWAŻNIE TYPU AKADEMICKIEGO)

1. Polska Akademia Umiejętności Kraków, ulica Ślawkowska 17
2. Tow. Naukowe Warszawskie W-wa, N. Świat 72.
3. Wrocław. Tow. Naukowe, Wrocław, Uniwersytet.
4. Poznańskie Tow. Przyjaciół Nauk Poznań ul. Mielżyńskiego 26/27.
5. Tow. Naukowe w Toruniu, ul. Wysoka 16
6. Łódzkie Tow. Naukowe, Łódź, ul. Sienkiewicza 29.
7. Tow. Naukowe KUL, Lublin, Al. Racławickie 14.

E. TOWARZYSTWA OGÓLNO-NAUKOWE CHARAKTERU REGIONALNEGO

1. Tow. Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, Gdańsk, ul. Wałowa 16.
2. Śląsko-Dąbrowskie Tow. Przyjaciół Nauk, Katowice, Warszawska 37.
3. Tow. Przyjaciół Nauk w Lublinie Graniczna 1c.
4. Tow. Naukowe Płockie, Płock Pl. Narutowicza 8.
5. Tow. Przyjaciół Nauki, Literatury i Sztuki w Inowrocławiu Państw. Gimn. dla dorosłych.

F. TOWARZYSTWA NAUKOWE SPECJALNE

1. Polska Akademia Nauk Technicznych Warszawa ul. Koszykowa 75.
2. P. Tow. Przyrodników Im. Kopernika Kraków ul. św. Anny 6.
3. P. Tow. Anatomiczne, W-wa Chałubińskiego 5
4. P. Tow. Archeologiczne, Wrocław, ul. Szewska 37.
5. P. Tow. Antropologiczne, Poznań, ul. Święcickiego 4.
6. P. Tow. Botaniczne, W-wa Narbutta 40, m. 5.
7. P. Tow. Chemiczne, Warszawa, ul. Lwowska 7.
8. P. Tow. Ekonomiczne, W-wa, Nowy Świat 49.
9. P. Tow. Farmaceutyczne, Warszawa ul. Złota 9.
10. P. Tow. Filologiczne, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 2F/28.
11. P. Tow. Filozoficzne, Łódź, Rektorat Uniwers.
12. P. Tow. Fizjologiczne, Łódź, ul. Południowa 66.
13. P. Tow. Fizyczne, Warszawa, ul. Hoza 69
14. P. Tow. Geologiczne, Kraków, ul. św. Anny 6.
15. P. Tow. Geograficzne, Warszawa, ul. Wilcza 22.
16. P. Tow. Historyczne, W-wa Pałac pod Blachą.
17. P. Tow. Językoznawcze, Kraków, ul. Gołębia 20.

18. P. Tow. Ludoznawcze Lublin, Al. Racławickie 14.
19. P. Tow. Matematyczne, Warszawa, ul. Hoża 69.
20. P. Tow. Meteorologiczne i Hydrologiczne, Warszawa, Oleandrów 6
21. P. Tow. Miłośników Astronomii, Kraków, ul. św. Tomasza 30.
22. P. Tow. Okulistyczne, Warszawa, ul. Cezki 6.
23. P. Tow. Orientalistyczne, Kraków, ul. Sławkowska 17.
24. P. Tow. Polityki Społecznej, Warszawa, ulica Czerniakowska 231.
25. P. Tow. Prehistoryczne Poznań, ul. Sew Mielżyńskiego 26/27.
26. P. Tow. Zoologiczne, Kraków, ul. św. Anny 6.
27. P. Tow. Zootechniczne, W-wa, ul. Kaliska, III p.
28. P. Związek Ertomologiczny, Wrocław, ulica Sienkiewicza 21.
29. Tow. Miłośników Historii Medycyny i Nauk Przyrodniczych, Poznań, ul. Święcickiego 4.
30. Tow. Literackie im. A. Mickiewicza, Warszawa, Krak. Przedmieście 26/28.
31. Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, ul. Sienna 16.
32. Tow. Miłośników Języka Polskiego, Kraków, ul. Gołębia 20.
33. Tow. Numizmatyczne, Kraków, ul. św. Anny 12.
34. Tow. Urbanistów Polskich, Warszawa, Aleja Stalina 36.
35. Krakowskie Tow. Techniczne, Kraków, ul. Straszewskiego 28
36. Pozn. Tow. Psychologiczne, Poznań, Fredry 10.
37. Naukowe Tow. Pedagogiczne, Kraków, ul. Piłsudskiego 13
38. P. Naukowe Tow. Leśne, W-wa, Wawelska 54.

G. TOWARZYSTWA FILIALNE

1. Warsz. Tow. Filozoficzne — Oddział P. Tow. Filoz
2. Krakowskie Tow. Filozoficzne — oddział P. Tow. Filoz
3. Poznańskie Tow. Filozoficzne — oddział P. Tow. Filoz.
4. Lubelskie Tow. Filozoficzne i psychologiczne — oddział P. Tow. Filoz.
5. Wrocławskie Tow. Filozoficzne im. prof. Twardowskiego — oddział P. Tow. Filoz
6. Toruńskie Tow. Filozoficzne — oddział P. Tow. Filoz.
7. Wrocławskie Tow. Miłośników Historii — oddział P. Tow. Historycznego.
8. Tow. Miłośników Historii, Warszawa — oddział P. Tow. Histor

H. RÓŻNE

1. Obserwatorium Geofizyczne, Swider, ul. Brzozowa 2.
2. Konserwatorium Naukoznawcze, Kraków, ulica Piłsudskiego 13, m. 2.
3. P. Inst. Socjologiczny, Łódź, Uniwersytecka 3.
4. Inst. Szerzenia Kultury i Oświaty, Kraków, ul. Krupnicza 22.
5. Inst. Węglerski, Kraków, ul. Karmelicka 3.
6. Inst. Naukowy Organizacji i Kierownictwa, W-wa, Niemcewicza 9,14.
7. P. Inst. Służby Społecznej, Łódź, ul. Uniwersytecka 3, m. 2.
8. Naukowy Inst. Rzemieślniczy, Warszawa, ul. Złota 58.

I. SAMODZIELNE BIBLIOTEKI NAUKOWE PAŃSTWOWE

1. Biblioteka Narodowa, W-wa, ul. Rakowiecka 6.
2. Główna Biblioteka Lekarska, Warszawa, ulica Chocimska 22.
3. Publ. Biblioteka Techniczna, Warszawa, ulica Górnośląska 45.
4. Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa, Al. Gen. Sikorskiego,

J. BIBLIOTEKI NAUKOWE MINISTERSTW I URZĘDÓW

1. Bibl. Sejmowa, Warszawa, ul. Daszyńskiego 4.
2. Bibl. Minist. Administracji Publicznej, Warszawa, Rakowiecka 4.
3. Bibl. Minist. Komunikacji, Warszawa, ul. Chałubińskiego 4.
4. Bibl. Minist. Kultury i Sztuki, Warszawa, ulica Rakowiecka 4a.
5. Bibl. Minist. Oświaty, Warszawa, Al. I Armii W. P. 25.
5. Bibl. Minist. Pracy i Opieki Społecznej, Warszawa, ul. Jasna 19.
7. Bibl. Minist. Przemysłu i Handlu, Warszawa, ul. Wilcza 69.
8. Bibl. Minist. Rolnictwa i Reform Rolnych, W-wa, ul. Nowogrodzka 50.
9. Bibl. Minist. Sprawiedliwości, Warszawa, Al. Wyzwolenia 30
10. Bibl. Minist. Spraw Zagranicznych, Warszawa, Al. I Armii W. P. 23.
11. Bibl. Centr. Urzędu Planowania, Warszawa, ul. Senacka 3.
12. Bibl. Gł. Urzędu Statystycznego, Warszawa, ul. Narbutta 33.
13. Centr. Bibl. Pedagogiczna Kuratorium O. S. Krakowskiego, Kraków.

K. BIBLIOTEKI NAUKOWE NIEPAŃSTWOWE

1. Śląska Bibl. Publiczna, Katowice, Francuska 12.
2. Bibl. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław, ul. Szewska 37.
3. Centr. Bibl. Żydowska, Warszawa, ul. Szeroka 31.
4. Bibl. Kórnicka, Kórnik, ul. Zamkowa
5. Bibl. Ordynacji Książskich, Warszawa, ul. Rakowiecka 6.
6. Bibl. Zamoyskich, Warszawa, ul. Rakowiecka 6.
7. Bibl. im. Łopacińskiego, Lublin, ul. Narutowicza 4.
8. Bibl. Publiczna m. st. Warszawy, Koszykowa 26.
9. Bibl. Miejska, Gdańsk, ul. Wałowa 16.
10. Książnica Miejska im. Kopernika, Toruń, ulica Wysoka 16.
11. Bibl. Miejska, Tarnów.
12. Bibl. Miejska, Bydgoszcz
13. Bibl. Wojewódzka, Kielce.
14. Miejska Bibl. Publiczna, Łódź, ul. Andrzeja 14.
15. Publ. Bibl. Miejska im. Raczyńskich Poznań, św. Marcina 35.
16. Bibl. Rady Miejskiej i Zarządu m. Poznania: Poznań, ul. Matejki 48 49.
17. Bibl. KC PPR, W-wa, Al. Róż 2.
18. Bibl. Zarządu Głównego ZNP Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8.

POLSKIE STACJE NADAWCZE

	Moc w kilowatach	Długość fali w m
1. Warszawa I	50	395,8
2. Wrocław	50	315,8
3. Toruń	24	304,3
4. Warszawa II	10	1.339,3
5. Katowice	10	243,7
6. Kraków	10	293,5
7. Poznań	10	345
8. Łódź	10	224
9. Warszawa III	7,5	48,25
10. Szczecin	0,55	216,8
11. Gdańsk	0,5	1.073

Dla radiosłuchaczy zagranicznych nadawane są codziennie audycje przez W-wę III od godziny 17.00 do 24.00 w językach angielskim, bułgarskim, czeskim, esperanto, francuskim, hiszpańskim, jugosłowiańskim, polskim, rosyjskim, rumuńskim, słowackim oraz żydowskim.

URZĘDY DYPLMATYCZNE I KONSULARNE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

AFRYKA WSCHODNIA
Nairobi — Konsulat Generalny z kompetencją terytorialną na Kenię, Ugandę, Tanganikę i Pin. Rodezję.
Kurytyba — Konsulat, Curitiba (Parana, Brasil), Rua Monsenhor Celso, 225.
Sao Paulo — Konsulat Generalny, Alameda Clete 238.

BULGARIA
Sofia — Ambasada, Car. Krum 46.

CHINY
Nankin — Ambasada, (Chiny) Linyinlu 26.

ARGENTYNA
Buenos Aires — Poselstwo Las Heras 3868.
Buenos Aires — Wydział Konsularny.

AUSTRIA
Wiedeń — Misja Polityczna.
Wien III, Rennweg 1.

BELGIA
Bruksela, Poselstwo, Bruxelles, 29 Avenue des Gaulois.
Bruksela — Konsula Generalny.
Bruxelles, 174 Avenue Brugmann.

DANIA
Antwerpia — Agencja Konsularna.
Anvers, 85 Molenstr.
Kopenhaga — Poselstwo. Copenhagen, Krausevej 3 (Danemark).
Kopenhaga — Wydział Konsularny.
Copenhague, Lundsgade 9.

BRAZYLIA
Rio de Janeiro — Poselstwo, Rua Saint Romania 20 — Brasil.
Wydział Konsularny, Rua Miguel Lemos 44.
Kair — Poselstwo. Cairo, 13 Sharia Gabalaya, Zamalek.

EKWADOR

Quito — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

ETIOPIA

Addis Abeba — Poselstwo (z siedzibą w Kairze).

FINLANDIA

Helsinki — Poselstwo. Boulevarden 14.

FRANCJA

Paryż — Ambasada
Paris, 1-3, rue de Talleyrand (biura).

Paryż — Konsulat Generalny.

Paris VIII, 31, rue Jean Goujon.

Lille — Konsulat Generalny.

Lille (Nord) 45, Bd. Carnot.
Strassburg — Konsulat, 10, rue du Général de Castelnau.

Metz — Agencja Konsularna.

Metz (Moselle) 18, rue des Augustins

Lyon — Konsulat.

Lyon 6, Quai Général Sarraill; 2, rue Cuvier.

Saint-Etienne — Agencja Konsularna, 31, rue Paul Doumer.

Marsylia — Konsulat Generalny.

Marseille, 2 pl. Felix Barret.

Tuluza — Konsulat.

Toulouse — (H-te Garonne), 10, rue Ninau.

FRANCUSKIE**POSIADŁOŚCI W AFRYCE**

Alger — Konsulat.
Alger, 13 Bd. Carnot.

HAITI

Porte au Prince — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

HOLANDIA

Haga — Poselstwo
La Haye, 25 Aleksanderstraat.

Amsterdam — Konsulat Generalny.

Koningslaan 56.

HONDURAS

Tegucigalpa — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

IRAN

Teheran — Poselstwo.
Khiane Rasherestan Park.
Amin ed Dark.

ISLANDIA

Reykjavik — Poselstwo (z siedzibą w Oslo)

JUGOSŁAWIA

Belgrad — Ambasada
Beograd, Kneza Milosa 28.
Beograd, Milosa Porcerca 23a (Wydział Konsularny).
Zagrzeb — Konsulat Generalny. Pantovcak 112.

KANADA

Ottawa — Poselstwo, 183 Carling Avenue (Canada, Ont).

Montreal — Konsulat, 985 Sherbrooke St. West (Canada).

Toronto — Agencja Konsularna.

Winnipeg — Konsulat, 238 Roslyn Road (Canada)

KOLUMBIA

Bogota — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

LUKSEMBURG

Luksemburg — Konsulat.
Luxembourg, 13, Avenue Guillaume.

MEKSYK

Meksyk — Poselstwo.
Mexico D.F. Calle Merida 121

NICARAGUA

Managua — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku)

NIEMCY

Berlin — Polska Misja Wojskowa. Charlottenburg — Schlütterstrasse 42 (Zone Britannique)

Berlin — Wydział Konsularny. Pankow, Thalstrasse 15-17.

Frankfurt n/M — Konsulat Generalny.

Frankfurt a/M Schaumannkai 43 (Zone Americaine).
Düsseldorf — Konsulat Generalny z siedzibą w Bad Salzuflen.

Bad Salzuflen, Sophienstr. 7. (Zone Britannique).

Monachium — Konsulat (Zone Americaine).

München, Merckommerstr. 8.
Rastatt i. Baden — Konsulat (Zone Française), Kaiserstr. 41.

Hannover - Buchholtz — Konsulat (Zone Britannique). Meermannsufer 7.

Hamburg — Konsulat (Zone Britannique), Sprinkenhof Burchardstr. 14.

NORWEGIA

Oslo — Poselstwo, Olav Kyrres Pl. 1 (Norwège).

PALESTYNA

Jeruzolima — Konsulat Generalny
Jerusalem, Katamon Road Plot 3. (Palestine).
Tel-Aviv — Konsulat Generalny, 42 Aachad Haanstr. (Palestine).

PANAMA

Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

REPUBLICA DE EL SALVADOR

San Salvador — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

REPUBLICA DOMINICANA

Ciudad Truji — Poselstwo (z siedzibą w Meksyku).

RUMUNIA

Bukareszt — Ambasada.
Bucuresti Al. Alexandru 23.
Wydział Konsularny, Piata Lascaz Gatargiu 7.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓLNOCNEJ

Waszyngton — Ambasada.
Washington, D. C. 2640, 16-th. Street N. W.

Chicago — Konsulat Generalny,

Chicago II, 710 Rush Str.

Detroit — Konsulat

Detroit 26 — 1846, National Bank Bld. (Michigan).

Nowy Jork — Konsulat Generalny

New-York N. Y. 21, 149-151 East 67-th Str.

Pittsburg — Konsulat, 249, North Craig Str.

SYRIA

Damaszek — Poselstwo
(z siedzibą w Kairze)
Damaszek — Konsulat
Damas Boltte Postale 501.

SZWAJCARIA

Berno — Poselstwo, Efen-
strasse 20.
Bern — Wydział Konsular-
ny, Thunstrasse 21.
Genewa — Agencja Kon-
sularna
Géneve, Romilly 4.

SZWECJA

Stockholm — Poselstwo
Karlavägen 35.
Stockholm — Konsulat
Karlavägen 71.
Góteborg — Agencja Kon-
sularna, Kopmangatan
50/52.

TURCJA

Ankara — Ambasada,
Kavaklidere.
Stambuł — Konsulat Ge-
neralny.
Istambul, Ayaz Pasa 26'6.

VENEZUELA

Caracas — Poselstwo (z sie-
dzibą w Meksyku).

WĘGRY

Budapeszt — Poselstwo.
Budapest V, Benczur utca 7.
Budapeszt — Wydział Kon-
sularny,
Budapest, Palne utca 9.

WIELKA BRYTANIA

London — Ambasada
London W. I, 47, Portland
Place.
London — Konsulat Gene-
ralny,
London, 52/54 Queen Anne
Str.
Glasgow — Konsulat, Burn-
bank Gardens.
Manchester — Agencja
Konsularna.
Southampton — Agencja
Konsularna.

WŁOCHY

Rzym — Ambasada,
Roma, Via Vigillo 44.
Rzym — Wydział Konsu-
larny.
Roma, Pompeo Magno 9.
Mediolan — Konsulat Ge-
neralny.
Milano, Via San Michele
del Corso 4.
Wenecja — Agencja Kon-
sularna.
Wenecja, Lido via Rotti,
San Samuele 3316.
Genua — Vicekonsulat.

**ZWIĄZEK SOCJALI-
STYCZNYCH REPUBLIK
RADZIECKICH**

Moskwa — Ambasada —
Tołstoj Aleksiego 30.
Kijów — Konsulat Gene-
ralny, Liebknechta 28.

NARODY ZJEDNOCZONE

Nowy York — Delegacja
R. P.
New York.

WYKAZ ORGANIZACJI POLONIJNYCH**ARGENTYNA**

Centralny Komitet Niesie-
nia Pomocy Polsce, Bue-
nos Aires, Frellis 2735.

AUSTRIA

Związek Polaków w Austrii
„Strzecha“,
Wien, Rennwegstr.
Polonia Academica, Ognisko
Wien IX, Wasagasse 6.

BELGIA

Rada Narodowa Polaków
w Belgii — Bruksela,
Bruxelles, Rue Belle vue 58
W skład Rady Narodowej
Polaków w Belgii wcho-
dzą m. in. następujące or-
ganizacje.
Związek Kupców i Prze-
mysłowców, Związek
Harcerstwa Polskiego, Or-
ganizacja Kobiet im. Ma-
rii Konopnickiej, Orga-
nizacja Młodzieży „Grun-
wald“, Związek b. Ucze-
stników Walk o Niepod-
ległość Polski, Związek
Patriotów Polskich, —
OMTUR, Stowarzyszenie
Żydów Polskich.

BOLIWIA

Polski Związek Demokra-
tyczny w Boliwii, Casilla
1030 La Paz.

BRAZYLIA

Stowarzyszenie Polskie —
Villa Anastazio, Curitiba,
Parana-Brasil Rue Co-
mandador Moçedo 5 (Cal-
xa postal 508).

BULGARIA

Polskie Towarzystwo Wza-
jemnej Pomocy Sofia —
Car. Krum 46.

CHIUE

Komitet Patriotów Polskich
Casilla 7043 — Santiago
de Chile.

CHINY

Dom Polski w Tientsinie.

CZECHOSŁOWACJA

Polski Związek Kulturalno-
Oświatowy, Stowarzysze-
nie Młodzieży Polskiej,
Praha XIX, Pelléova 24.

DANIA

Związek Polaków w Danii,
Kopenhaga, Palaegade 6.

FRANCJA

Rada Narodowa Polaków
we Francji, Paris XVI,
50, avenue Victor Hugo.
W skład Rady Narodowej
Polaków we Francji wcho-
dzi 28 organizacji, wśród
nich najliczniejsze:

Organizacja Pomocy Ojczy-
źnie, Związek Kobiet im.
Marii Konopnickiej, Zw.
Młodzieży Polskiej „Grun-
wald“, Związek Harcer-
stwa Polskiego, Zw. In-
walidów Wojennych.

FINLANDIA

Zjednoczenie Polskie.

HOLANDIA

Ognisko Polaków w Rotterdamie, Związek Polaków w Rotterdamie, Związek Polaków w Heerlehaide (Limburgia), Stowarzyszenie Polek w Heerlehaide, Rada Narodowa Polaków w Eygelshoven, Stowarzyszenie Polskie w Brunssum, Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej i Męskiej, Amsterdam Konigslaan 56.

KANADA

Polskie Stowarzyszenie Demokratyczne Ont-Canada 1129, Dundas str., W. Toronto 3.

LUKSEMBURG

Związek Patriotów Polskich Luxembourg — Avenue Guillaume 13.

NIEMCY

Związek Polaków w Niemczech, Bochum, Klosterstr. 6, Komitet Opieki nad Dzieckiem Polskim w Niemczech, Berlin-Pankow, Thalstrasse 19.

RUMUNIA

Dom Polski, Bucuresti, Al. Alexandru 23, Związek Żydów Polskich w Bukareszcie, Bucuresti, Al. Alexandru 23.

SZWAJCARIA

Zjednoczenie Demokratyczne Polaków w Szwajcarii, Bern, Thunstrasse 21

SZWECJA

Związek Patriotów Polskich, Stockholm, Stads-garden 18, Związek Żydów Polskich w Szwecji, Göteborg, Kapmansgatan 50/52.

WIELKA BRYTANIA

Polskie Towarzystwo Kulturalno-Spoleczne, London W. C. 2 28/29 Southampton Street.

STANY ZJEDNOCZONE

Stowarzyszenie „Polonia“ M. Z. R. 80-th Avenue N. Y. 11, Sekcja Polska Kongresu Słowian Amerykańskich, 1004 Pittson St. Scranton, Pa, Liga Kościuszkowska, 5856 Che-ne St. Detroit Michigan, Związek Polaków w Cle-veland.

WŁOCHY

Stowarzyszenie Studentów Polaków, Roma, Via Pompeo Magno 9.

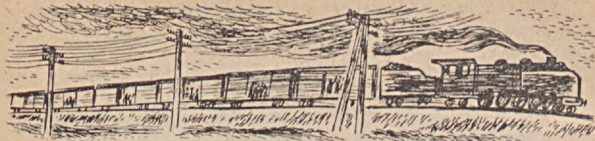
AMBASADY I POSELSTWA PAŃSTW OBCYCH W POLSCE

AMBASADY:

1. Stany Zjedn. Am. Póln. — Al. Stalina 33.
2. Czechosłowacja — ul. Koszykowa 18.
3. Francja — u. Zakopiańska 9.
4. Jugosławia — ul. Aldony 18 i 19.
5. Rumunia — Hotel Polonia.
6. Turcja — Hotel Polonia.
7. Wielka Brytania — Al. Róż 1.
8. Związek Socjal. Republ. Rad — Al. I Armii W. P. 2/4

POSELSTWA:

1. Argentyna — Hotel Polonia.
2. Austria — ul. Willowa 2.
3. Belgia — Hotel Polonia.
4. Brazylia — Hotel Bristol.
5. Bułgaria — ul. Słoneczna 15.
6. Chiny — ul. Słoneczna 3.
7. Dania — Hotel Polonia.
8. Egipt — Hotel Polonia.
9. Finlandia — Hotel Polonia.
10. Hiszpania — Hotel Polonia.
11. Holandia — Nowy Świat 47.
12. Iran — Hotel Bristol.
13. Islandia — Hotel Bristol.
14. Kanada — Hotel Bristol.
15. Luxemburg — Hotel Polonia.
16. Meksyk — Hotel Bristol.
17. Norwegia — Hotel Bristol.
18. Szwecja — Bagatela 3.
19. Szwajcaria — Rakowiecka 19.
20. Węgry — Hotel Polonia
21. Włochy — Plac Dąbrowskiego 6.

Po raz pierwszy w dziejach naszych zwycięska demokracja polska odwróciła kierunek wędrowki polskiej. Nie z Polski do obcych krajów po gorzki chleb talaczy, ale z krajów obcych do Polski płynie dziś rzesza Polaków.

Ta zmiana jest symbolem naszego odrodzenia demokratycznego, symbolem Polski Ludowej. W imię tej Polski kształtuje się w kraju jedność narodu w imię tej Polski budujecie Wy tam na wychodźstwie jedność wszystkich Polaków dobrej woli, w których sercach żyje prawdziwa miłość Ojczyzny.

Z orędzia Prezydenta Rzeczypospolitej Bolesława Bieruta do Polaków we Francji, z okazji zjazdu w dniu 9. V. 1947 r., w Paryżu.

OSADNICTWO NA ZIEMIACH ZACHODNICH

Tereny osadnictwa

W skład Ziemi Zachodnich wchodzi województwa: olsztyńskie, gdańskie, szczecińskie, część poznańskiego (Ziemia Lubuska), wrocławskie, część katowickiego (Opolszczyzna) i część białostockiego. Na Ziemiach tych zamieszkuje już ponad 5 i pół miliona Polaków i liczba ta dalej wzrasta. Województwa olsztyńskie, gdańskie, i szczecińskie mogą przyjąć jeszcze wielką ilość osadników rolnych. Chłonność pozostałych województw, jeżeli chodzi o osadnictwo rolnicze, zwiększy się po przeprowadzeniu szczegółowej regulacji gruntów.

Co się tyczy osadnictwa nierolniczego, miejskiego: robotnicy fachowcy, rzemieślnicy, handlowcy, kupcy, przemysłowcy itp. — mają możliwości osadnictwa na całym terenie Ziemi Zachodnich.

Szczególnie poszukiwani są fachowcy, jak: górnicy, hutnicy, włókiennicy, farbiarze, chemicy, rzemieślnicy rybacy i inni specjaliści.

Osadnictwo rolnicze

Osoby ubiegające się o nabycie gospodarstw rolnych winny wykazać, że:

- a) posiadają praktyczne przygotowanie do prowadzenia gospodarstwa, oraz, że praca na roli stanowi ich główny zawód, albo
- b) posiadają fachowe wykształcenie rolnicze.

Osadnictwo rolnicze może być indywidualne, tj. osadnik otrzymuje działkę ziemi wraz z zabudowaniami gospodarskimi i domem mieszkalnym lub też spółdzielczo-parcelacyjne i grupowo-parcelacyjne.

Spółdzielnie parcelacyjno-osadnicze

Na terenach Ziemi Zachodnich pozostały majątki wielkich obszarników niemieckich, szczególnie w północnych województwach, gdzie trudniej było zastosować indywidualne osadnictwo rolne, tym bardziej, że majątki te zajmują niejednokrotnie duże obszary ziemi i budynki są skoncentrowane w jednym miejscu.

Celem zagospodarowania tych terenów utworzono spółdzielnie parcelacyjno-osadnicze.

Spółdzielnie zawilazuje się w celu ułatwienia swym członkom jak najszybszego utworzenia samodzielnych gospodarstw rolnych z obszaru parcelacyjnego, przeznaczonego na osadnictwo.

Osadnictwo grupowo-parcelacyjne

Polega na tym, że grupa rodzin rolniczych obejmuje wspólnie majątek ziemski celem zagospodarowania.

Każdy z osadników jest właścicielem swojej działki i części zabudowań.

Ile ziemi może otrzymać osadnik?

W zależności od rodzaju gospodarstwa, tj. ogrodniczego, ogrodniczo-rolnego lub rolnego, od jakości gleby, która dzieli się na 6 klas i od położenia gospodarstwa, w zależności od odległości do miast, uzdrowisk, dróg komunikacyjnych, rynków zbytu itp., osadnik może otrzymać działkę ziemi:

W STREFIE PODMIEJSKIEJ w gospodarstwie ogrodniczym do 3 ha, o ile gospodarstwo posiada urządzenia przemysłowe, i do 5 ha bez urządzeń. To wszystko dotyczy gruntów I, II i III klasy. Na glebie IV kl. może osadnik dostać gospodarstwo do 7 ha i na glebie V i VI do 9 ha.

W STREFIE DOGODNYCH WARUNKÓW EKONOMICZNYCH osadnik dostaje:

na glebie I kl. do 7 ha
" " II kl. do 9 ha
" " III kl. od 9 do 12 ha.

W związku z powrotem żołnierzy II Korpusu — ROZKAZUJE:

1. Powracającym żołnierzom II Korpusu wydać broń na stacji granicznej i skierować ich do punktów tymczasowego zakwaterowania.
2. Departament Personalny i Departament Poboru i Uzupelnień MON przedstawi do odznaczeń oficerów, podoficerów i szeregowych zasłużonych w walce z faszyzmem niemieckim i w organizowaniu powrotu do kraju.
3. Podlegającym w myśl dekretu Rządu demobilizacji wydać zaopatrzenie pieniężne, dokumenty demobilizacyjne i umożliwić korzystanie z wszelkich uprawnień przysługujących zdemobilizowanym, w szczególności z prawa do osadnictwa wojskowego.
4. Nie podlegającym mobilizacji udzielić urlopów wypoczynkowych z bezpłatnym przejazdem do miejsc rodzinnych.

W imieniu Rządu i Naczelnego Dowództwa dziękuję Wam. Żołnierze, za Wasze trudy i krew przelaną na obcych ziemiach za Niepodległość i Wolność naszej Ojczyzny. Tych zasług Polska Wam nie zapomni nigdy.

Z rozkazu Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego
Marszałka M. Roli-Żymierskiego z dnia 29. XI. 45 r.

W STREFIE ZRÓŻNICZKOWANYCH WARUNKÓW EKONOMICZNYCH

na glebie I kl. od 7 do 9 ha
" " II kl. od 9 do 12 ha
" " III kl. od 12 do 15 ha

Osadnicy rybaccy i pracownicy zatrudnieni w gospodarstwie leśnym i rybnym mogą dostać działki ziemi do 3 ha.

Działka pracownicza nie może przekraczać 1 ha; w miejscowościach letniskowych (ponad 5.000 mieszkańców) do 1/2 ha, a w granicach administracyjnych miast do 1/4 ha.

Jako zasadę stosuje się, że gospodarstwo należy prowadzić osobiście, lub przez członków rodziny, żyjących we wspólnocie gospodarczej, bez zatrudniania sił najemnych.

Cena gospodarstw rolnych

Osadnik, otrzymujący gospodarstwo na własność, płaci Państwu cenę, odpowiadającą szacunkowi gospodarstwa. Szacunek gruntów ustala się w wysokości równej przeciętnemu rocznemu urodzajowi z danego obszaru ziemi, przy czym jako przeciętny urodzaj dla gruntów średniej jakości przyjmuje się 15 cetnarów żyta z jednego hektara.

Splata rozłożona jest na 20 lat

Na poczet należności osadnik płaci zaliczki w naturze lub gotówce. Szacunek budynków ustala się na podstawie oszacowań Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych dla celu ubezpieczeń od ognia.

W razie trudności płatniczych osadnika, władze państwowe stosują szereg ulg i udogodnień, jak np. uchylenie lub zmniejszenie płatności, albo odroczenie lub rozłożenie na raty.

Osadnicy, należący do spółdzielni parcelacyjno-osadniczych korzystają ze specjalnych ulg i przywilejów.

Pomoc państwa rolnikom

Państwo udziela wielkiej pomocy rolnikom w kredytach:

1. Na pomoc w zasiewach i orce dla osadnictwa indywidualnego oraz grupowego, na zakup inwentarza, na drobne remonty budynków, na zakup lub remont inwentarza martwego. Są to kredyty średnioterminowe, spłacane w 3 ratach rocznych.
2. Na pomoc budowlaną (kredyty długoterminowe).
3. Na zakup nawozów sztucznych.

Poza tym większa ilość inwentarza żywego, pochodzącego z importu, zostaje skierowana na Ziemię Zachodnie.

Osadnictwo nierolnicze

Jak wyżej powiedziano na Ziemiach Zachodnich potrzebni są fachowcy ze wszystkich specjalności.

Kupcy i rzemieślnicy, dysponujący pewnym, niewielkim nawet funduszem na remont lokalu sklepowego lub rzemieślniczego, mogą założyć sobie tam wartościowy warsztat pracy.

Pracownicy najemni

W powrocie do kraju naszych rodaków fachowców zainteresowany jest specjalnie przemysł państwowy, który poczynił poważne przygotowania, wiążące się z przyjęciem i rozmieszczeniem powracających reemigrantów.

Rząd Rzeczypospolitej umożliwił wszystkim najemnie pracującym nabytce na własność domu lub mieszkania na warunkach ulgowych, mieszczących się w granicach ich zarobków i uposażeń.

Cena kupna w wysokości ok. 5% wartości szacunkowej obiektu jest rozłożona na spłaty miesięczne, na przeciąg 5 lat.

Zarobkujący samodzielnie

Warunki kupna nieruchomości na Ziemiach Zachodnich są i dla nabywców spoza świata pracy najmniej szczególnie korzystne.

Cena nabycia obiektu kalkuluje się od 20 do 50% wartości szacunkowej. Raty spłat rozłożone są na okres 2 lat. W razie spłaty należności w całości gotówką obniża się cenę kupna o 25%. Ponadto stosowane są ulgi w wypadkach remontu, przebudowy i innych nakładów inwestycyjnych w nieruchomościach na terenie Z. Z., uskutecznionych na koszt nabywcy.

Rząd Polski zapewni każdemu Polakowi po powrocie do kraju pracę według kwalifikacji zawodowej. Rząd Polski poczyni kroki, by zabezpieczyć w umowach z czynnikami obcymi interesy reemigrantów polskich, zarówno o charakterze publiczno-jak i prywatno-prawnym, dbając zwłaszcza o przelew majątku płynnego, jak i o przeprowadzenie likwidacji wszelkich należności reemigrantów.

Z przemówienia Ministra Ziem Odzyskanych, Wicepremiera Wł. Gomułki, do delegacji Polaków z Westfalli i Nadrenii — styczeń 1947 r.

O ile naprawa przy uszkodzeniach nabytego obiektu nie przekracza 33% wartości obiektu i jeżeli żaden lokal mieszkalny nie przekracza 90 m² powierzchni użytkowej — nabywca korzysta z następujących ulg:

1. Zwolnienie naprawionych lokali od przepisów o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu.
2. Zwolnienie naprawionych lokali od przepisów o najmniejszej ilości mieszkańców.
3. Zwolnienie od podatku dochodowego na okres 5 do 10 lat dochodu z najmu lokali naprawionych.
4. Zwolnienie od podatku lokalowego na okres 5 do 10 lat lokali naprawionych, a załmowanych przez osoby, które poniosły koszt naprawy.

O ile przeprowadzony zostaje remont budowli uszkodzonych więcej niż 33%, a poniżej 50% — remont taki uważa się za budowę nową i nabywca korzysta ponadto z następujących ulg dodatkowych:

1. Pomoc i ułatwienia w nabywaniu materiałów budowlanych.
2. Zwolnienie na 5 względnie 10 lat od podatku od nieruchomości.
3. Zwolnienie od opłat skarbowych od ustanowienia hipoteki.
4. Jeżeli na skutek napraw dokonanych wartość budynku wzrosła co najmniej o 25% — o tyleż procent pomniejsza się cena nabycia.

Budynki uszkodzone w 50% otrzymują nabywcy za darmo — pod warunkiem, że dokonają ich odbudowy w sposób i w terminie ustalonym przy kupnie.

Nasze wytyczne w stosunku do Polonii są jasne. powrót do Ojczyzny dla tych wszystkich, którzy tego pragną, ale i utrzymanie jak najsilniejszej łączności z tą częścią Polonii, która nadal pragnie utrzymywać więzy z Macierzą, mimo iż pozostanie za granicą.

Z odpowiedzi Ministra Spraw Zagranicznych Zygmunta Modzelewskiego na interpelację Klubów Poselskich (1948)

Ekwiwalent za mienie pozostawione przez repatriantów

Przy nabywaniu mienia rolniczego lub też nierolniczego repatriant ma prawo do zarachowania na poczet ceny nabycia nieruchomości, mienia, pozostawionego poza granicami kraju na terenach należących przed 1 września 1939 do Państwa Polskiego,

Zarachowuje się wyłącznie wartość pozostawionego mienia nieruchomościowego. Zarachowaniu podlega każde mienie nieruchomościowe do wartości 30.000 zł przedwojennych. Jeżeli wartość mienia pozostawionego przekracza 30.000 zł przedwojennych — zarachowuje się tylko 30.000 zł.

UPRAWNIENIA DO UBEZPIECZALNI SPOŁECZNYCH I RENT

1. Reemigranci i repatrianci mają prawo do rent, które nabyli za granicą. Renty te przekazywane są do Polski.
2. W tych przypadkach, gdy renty zagraniczne nie są przekazywane do Polski — renciści nie ponoszą uszczerbku, ponieważ polskie instytucje wypłacają im bądź zaliczki, bądź też świadczenia zastępcze w wysokości rent polskich.
3. Jeżeli chodzi o reemigrację z kraju, z którym Polska nie zawarła dotychczas umów lub układów o ubezpieczeniu społecznym, przewidujących łączenie uprawnień rentowych, nabytych w tych krajach i w Polsce — Zakłady Ubezpieczeniowe polskie zaliczają okresy czasu ubezpieczeń w tych krajach na prawo do renty polskiej.

Po powrocie do kraju zainteresowani powinni zwracać się do szczegółowe informacje w sprawach uprawnień rentowych nabytych za granicą do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, ul. Czerniakowska 231.

CO NALEŻY UCZYNIĆ, ABY WRÓCIĆ DO POLSKI

1. Osoby pragnące powrócić do kraju winny zwrócić się do najbliższego konsulatu lub placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej celem otrzymania szczegółowych informacji i dokumentów na powrót.

2. Po otrzymaniu dokumentów należy przygotować się do wyjazdu, likwidując majątek posiadany na obczyźnie.
3. Wskazane jest zabrać ze sobą majątek ruchomy tj. meble, narzędzia pracy, rzeczy osobiste, inwentarz żywy i martwy i w ogóle wszystko co może być niezbędne do zainstalowania się w kraju.

Warunki podróży

Przejazd odbywa się bezpłatnie specjalnymi pociągami. W czasie podróży wydawane jest pożywienie i zapewniona opieka lekarsko-sanitarna.

Chorzy przewożeni są wagonami sanitarnymi pod opieką „IRO“ (Międzynarodowa Organizacja Uchodźców), lub Polskiego Czerwonego Krzyża.

Reemigranci i repatrianci kierowani są do kilku punktów zbornych w Polsce: z Westfalii — do Szczecina, z Francji — do Międzyzlesia, ze strefy okupacyjnej radzieckiej — do Szczecina i Wrocławia, a z Anglii — do Gdyni. Po załatwieniu formalności celnych i granicznych, przybywający mają prawo do bezpłatnego przejazdu do miejsca przez nich wskazanego na terytorium całego Państwa Polskiego.

Na punktach zbornych znajdują się delegaci Państwowego Urzędu Repatriacyjnego, Urzędu Zatrudnienia, Min. Przemysłu i Handlu oraz innych instytucji, którzy udzielają szczegółowych informacji co do możliwości zatrudnienia lub osadnictwa.

Myśli nasze polecą i do Was Rodacy, rozsiani po całej kuli ziemskiej. Do Was, których rzuciła na obczyźnę wojna i którzy oczekujecie na chwilę powrotu do Macierzy. I do Was Bracia w Ameryce, Francji i tylu innych krajach, którzy dawno opuściliście ziemię rodzinną, a teraz z daleka od Polski pracujecie owocnie dla wspólnego dobra ludzkości.

Chcemy w ten wigilijny wieczór duchem połączyć się z Wami, Bracia na obczyźnie, podzielić się z Wami, jak opłatkiem, naszymi troskami i naszą radością, chcemy znów w ten wieczór poczuć się jedną zespoloną rodziną, mocniej zadzierzgnąć ten węzeł, jaki zawsze Was łączy z Macierzą.

Z przemówienia wigilijnego Prezydenta Rzeczypospolitej Bolesława Bieruta z dnia 24 grudnia 1945 r.

NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE Z PRAWA FAMILIJNEGO I SPADKOWEGO

Obowiązujące w Polsce prawo cywilne — po uwzględnieniu zmian, wprowadzonych po wojnie, przedstawia się w ogólnych zarysach następująco:

Prawo osobowe (z dn. 29. VIII. 1945 r. — Dz. U. R. P. nr 40, poz. 223) zawiera przepisy o osobach fizycznych i prawnych, o zdolności prawnej i zdolności do działań prawnych. Prawo to postanawia, że dziecko do 7 lat nie posiada zdolności do działań prawnych, oraz że w jego imieniu działania mogą tylko przedstawiciele ustawowi, tj. rodzice lub opiekun. Po ukończeniu 7 lat dziecko zyskuje ograniczoną zdolność do działań prawnych, która polega na tym, że może ono bez zgody rodziców lub opiekuna przyjmować np. darowizny itp. Pełną zdolność do działań prawnych nabywa osoba z chwilą dojścia do pełnoletności tj. z ukończeniem 18 lat życia. Nowe prawo osobowe wprowadza to obniżenie granicy wieku dojrzałości do pełnoletności o trzy lata.

Osoba cierpiąca na chorobę umysłową lub niedorozwój umysłowy może być przez sąd ubezwłasnowolniona całkowicie lub częściowo, tzn. jej zdolność do działań prawnych zostaje ograniczona podobnie jak zdolność dziecka lub osoby niepełnoletniej.

Nowe prawo osobowe zawiera przepisy o „uznaniu za zmarłego” osoby zaginionej, o której nie jest wiadome czy pozostaje przy życiu. Jeżeli zaginięciu nie towarzyszyły żadne szczególne okoliczności, sąd może uznać osobę za zmarłą po upływie 10 lat od roku zaginięcia. Jeżeli zaginięcie nastąpiło w związku z działaniami wojennymi, sąd może uznać zaginionego za zmarłego po upływie roku od zakończenia działań wojennych, a po upływie trzech lat, jeżeli zaginięcie nastąpiło wskutek wywiezienia poza granice Polski. Uznanie za zmarłego przez sąd powoduje skutki prawne rzeczywistej śmierci, tj. następuje otwarcie spadku, małżonek zaginionego może wstąpić w nowy związek małżeński itp. W razie gdyby osoba uznana za zmarłą odnalazła się, nowe małżeństwo, zawarte przez jej współmałżonka nie może być z tego powodu rozwiązane.

Prawo małżeńskie osobowe (z dn. 7. XI. 1945 r. — Dz. U. R. P. nr 48, poz. 270) i majątkowe (z dn. 17. VII. 1946 r. — Dz. U. R. P. nr 31, poz. 196) reguluje stosunki osobiste i majątkowe małżonków.

Nowe prawo postanawia przede wszystkim, że małżeństwo zawarte przed urzędnikiem stanu cywilnego jest ważne w obliczu prawa, a sprawy wynikające ze stosunków małżeńskich należą do sądów powszechnych. Przepis ten nie zabrania oczywiście zawierania ślubów kościelnych, jednakże śluby takie bez aktu sporządzonego przed urzędnikiem Stanu Cywilnego nie mają skutków prawnych.

Zawrzeć małżeństwo może osoba po dojściu do pełnoletności, tj. po ukończeniu 18 lat życia, przed tym terminem zawarcie małżeństwa nastąpić może tylko za zgodą rodziców lub opiekuna. Obok powszechnie obowiązujących przeszkód do zawarcia małżeństwa nowe prawo małżeńskie postanawia, że przeszkodą do zawarcia małżeństwa jest choroba umysłowa, otwarta gruźlica i choroba weneryczna w stanie zaraźliwym. Z postanowienia tego przebiega troska państwa o zdrowie młodego pokolenia. W związku z tym przed wstąpieniem w związek małżeński należy przedłożyć świadectwo lekarskie.

Nacelną zasadą prawa małżeńskiego jest zasada trwałości małżeństwa. W myśl tej zasady prawo zezwala na rozwody jedynie w wypadkach, gdy małżeństwo znajduje się w stanie rozkładu. Orzeczenie rozwodu przez sąd musi być oparte na faktach, wymienionych przez ustawę, a powodujących rozkład wspólnoty małżeńskiej, tj. w wypadkach gdy pożycie małżonków jest niemożliwe. Niedopuszczalne jest natomiast udzielenie rozwodu za wzajemną zgodą obojwojga małżonków bez podania powodów. W drodze wyjątku jednak, celem usunięcia skomplikowanych sytuacji życiowych, spowodowanych wojną, prawo zezwala do 1 stycznia 1949 r. na udzielanie rozwodów bez podania powodów przez strony, jeżeli ich małżeństwo trwało co najmniej 3 lata.

Udzielając rozwodu Sąd obowiązany jest w orzeczeniu zdecydować o losie dzieci zrodzonych z małżeństwa, ulegające rozwodowi, powierzając dzieci opiece jednego z rodziców, lub opiekuna i ustalając udział każdego z rodziców w kosztach ich utrzymania i wychowania.

Małżonkowie posiadają równe prawa i obowiązki. Zrównanie żony z mężem przejawia się m. in. w tym, że żona może zachować swoje panięńskie nazwisko, dodając do niego nazwisko męża.

Prawo małżeńskie majątkowe postanawia, że każdy z małżonków zarządza i rozporządza swoim majątkiem. Żona nie podlega zatem dawnym ograniczeniom w tej dziedzinie. Każdy z małżonków obowiązany jest przyczynić się do utrzymania wspólnego gospodarstwa, wychowania dzieci i zaspokajania potrzeb osobistych drugiego małżonka. Jeżeli małżonek nie spełnia obowiązków utrzymania rodziny, drugi z małżonków może drogą sądowną zmusić go do tego.

Przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna oraz przedmioty potrzebne do wykonywania zawodu, stanowią osobistą własność każdego małżonka bez względu na to, kto je nabył. Przedmioty użytku domowego, jak meble, naczynia itp. stanowią współwłasność małżonków.

Małżonkowie mogą uregulować swoje stosunki majątkowe drogą umowy, ustanawiając albo 1) rozdzielność majątkową, tzn. że każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku, albo 2) wspólnie majątkową, tzn. że cały majątek obojga małżonków zarówno istniejący przed zawarciem małżeństwa jak i nabyty później stanowi wspólną własność obojga małżonków, lub wreszcie 3) wspólność dorobku, tzn. że majątek nabyty w czasie trwania małżeństwa stanowi w równych częściach współwłasność małżonków.

Jeżeli małżonkowie nie uregulowali umową swoich stosunków majątkowych — obowiązują wtedy z mocy samego prawa zasada, że każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku osobistego i dorobku. Z chwilą śmierci lub rozwiązania małżeństwa dorobek zmarłego ulega podziałowi po połowie między małżonkiem pozostałym przy życiu a spadkobiercami zmarłego małżonka.

Prawo rodzinne (z dn. 12. I. 1946 r. Dz. U. R. P. nr 6, p. 52) reguluje stosunki między rodzicami i dziećmi.

Prawo to postanawia, że rodzice wspólnie sprawują władzę rodzicielską, w razie zaś niezgodności między rodzicami rozstrzyga sąd grodzki, będący władzą opiekuńczą. Sąd ten powołany jest również do odebrania rodzicom władzy rodzicielskiej, jeżeli rodzice nie przestrzegają swoich obowiązków wobec dzieci. Rodzice zobowiązani są do ponoszenia ciężarów, związanych z wychowaniem dzieci aż do uzyskania przez nie możności samodzielnego utrzymania się. Władza rodzicielska kończy się z chwilą dojścia dziecka do pełnoletności tj. z ukończeniem 18 lat życia.

Prawo rodzinne reguluje sytuację dzieci nieślubnych, kierując się interesem tych dzieci. Ustawa dopuszcza poszukiwanie ojcostwa, tzn. że zarówno matka jak i dziecko

mogą żądać ustalenia ojcostwa przez sąd. Gdy ojcostwo zostało ustalone, sąd nadaje dziecku nazwisko ojca i nakłada nań obowiązek ponoszenia wspólnie z matką kosztów utrzymania i wychowania dziecka.

Poza sądowym czyli przymusowym ustaleniem ojcostwa nieślubnego, prawo zna trzy rodzaje dobrowolnego ustalenia tego ojcostwa, a mianowicie:

1. uprawnienie — tzn. dziecko nieślubne uważa się za ślubne z chwilą zawarcia związku małżeńskiego przez jego rodziców;
2. uznanie — tzn. stwierdzenie przez ojca w formie aktu urzędowego, że uważa on dziecko za swoje;
3. zróżnienie — tj. postanowienie sądu, że dziecko zrodzone z stosunku pozamałżeńskiego uzyskuje wobec ojca i matki wszelkie prawa, jakie służą dzieciom, zrodzonym w związku małżeńskim.

Wreszcie prawo rodzinne zawiera szereg postanowień w sprawie przysposobienia czyli adopcji. Instytucja ta ma duże znaczenie dla rodziców, którzy utracili dzieci w czasie wojny, i dla sierot, które utraciły rodziców. Osoba, która ukończyła lat 35, a w szczególnych wypadkach nawet lat 25, może przysposobić tj. uznać za swoje dziecko, osobę niepełnoletnią (mniej niż 18 lat), z tym że przysposabiający musi być o 15 lat starszy od przysposobionego. Dziecko przysposobione uzyskuje nazwisko przysposabiającego i prawo dziedziczenia po nim, nie tracąc praw spadkowych w stosunku do swojej rodziny.

Prawo opiekuńcze (z dn. 14. 5. 1945 r. Dz. U. R. P. nr 20, poz. 135) zawiera przepisy o opiece nad osobami, nie posiadającymi pełnej zdolności prawnej. Przewiduje ono 2 instytucje: opiekę i kuratelę.

Opiekę ustanawia się nad osobami niepełnoletnimi, jeżeli obydwoje rodzice nie żyją, lub jeżeli obojgu rodzicom została odebrana władza rodzicielska. Ponadto opiekę ustanawia się nad osobami całkowicie ubezwłasnowolnionymi przez sąd z powodu choroby umysłowej lub niedorozwoju umysłowego. Każda osoba, którą sąd wyznaczy do sprawowania opieki jest obowiązana przyjąć ten obowiązek na siebie i sprawować opiekę pod nadzorem sądu w interesie osoby poddanej jej opiece oraz w interesie społeczeństwa. Obowiązki opiekuna są podobne do obowiązków rodzicielskich.

Kuratelę ustanawia się nad osobami częściowo ubezwłasnowolnionymi, nieobecnyimi, nieznanymi itp.

Prawo spadkowe (z dn. 20. XI. 1946 r. Dz. U. R. P. nr 60, poz. 328) reguluje dziedziczenie po osobach zmarłych. Jeżeli osoba zmarła pozostawiła testament, do dziedziczenia powołane są osoby, wyznaczone tym testamentem. Prawo postanawia jednak, że pewne kategorie osób, mianowicie zstępni (dzieci, wnukowie), małżonek i rodzice zmarłego nie mogą być pozbawieni legitymy, tj. należnej im z mocy prawa części spadku. Legityma ta wynosi połowę tego, co dany spadkobierca otrzymałby przy dziedziczeniu ustawowym.

Dziedziczenie ustawowe zachodzi wówczas, gdy zmarły nie zostawił testamentu.

W tym przypadku spadek przypada w równych częściach dzieciom zmarłego (zarówno dzieciom małżeńskim, jak i pozamałżeńskim i przysposobionym). W braku dzieci przychodzą do dziedziczenia rodzice i rodzeństwo zmarłego w częściach ustalonych ustawowo.

Dziedziczy zawsze z ustawy pozostały przy życiu małżonek osoby zmarłej, który w zbiegu z dziećmi otrzymuje $\frac{1}{4}$ część spadku, w zbiegu z rodzicami i rodzeństwem zmarłego $\frac{1}{2}$ spadku, a w braku spadkobierców cały spadek.

W braku powołanych do spadku krewnych i małżonka zmarłego dziedziczy z ustawy gmina ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego, a jeżeli to miejsce znajdowało się za granicą — Skarb Państwa.

Szczególne postanowienia zawiera prawo spadkowe w przypadku, gdy przedmiotem działu spadkowego jest nieruchomości ziemską lub przedsiębiorstwo zarobkowe, których podział jest niemożliwy lub niepożądanym. W przypadku tym sąd przyznaje majątek jednemu ze spadkobierców, innym zaś przyznaje spłaty. Gdy podział spadku dotyczy gospodarstwa rolnego, sąd może dokonać podziału, jeżeli stwierdzone zostanie przez powiatową władzę ziemską, że gospodarstwa mające powstać w wyniku podziału, będą żywotne.

WAŻNIEJSZE INFORMACJE O NABYWANIU I UTRACIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Na mocy postanowień traktatów pokojowych w Wersalu (i Saint-Germain-en-Laye) oraz ustawy zasadniczej o obywatelstwie Państwa Polskiego z dnia 20 stycznia 1920 r. obywatelami Państwa Polskiego z mocy samego prawa stały się wszystkie osoby bez różnicy płci i wieku, wyznania i narodowości, które w chwili ratyfikacji traktatów i ogłoszenia ustawy:

1. posiadały, jako obywatele państw zaborczych, stałe zamieszkanie na obszarze Państwa Polskiego;
2. były osiedlone na obszarze Państwa Polskiego, o ile nie służyło im obywatelstwo innego państwa (z wyłączeniem obywatelstwa państw zaborczych);
3. urodziły się na obszarze Państwa Polskiego, o ile nie służyło im obywatelstwo innego państwa.

W ten sposób określone zostało, kto w chwili powstania Państwa Polskiego po pierwszej wojnie światowej posiadał obywatelstwo polskie.

Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. ustaliła ponadto porządek prawny w dziedzinie obywatelstwa na przyszłość, a więc w jaki sposób w normalnym trybie obywatelstwo polskie zdobywa się i traci.

Tytułami nabycia obywatelstwa polskiego są:

1. urodzenie;
2. uprawnienie, uznanie lub przysposobienie;
3. zamążpójście;
4. nadanie.

Przez: 1. urodzenie (art. 5), 2. uprawnienie, uznanie lub przysposobienie (art. 6), 3. zamążpójście (art. 7), obywatelstwo polskie nabywa się automatycznie. Dzieci nieślubne przez urodzenie nabywają obywatelstwo matki. Przez uprawnienie, uznanie lub przysposobienie nabywa obywatelstwo polskie dziecko liczące nie więcej niż 18 lat.

Obywatelka polska, która przez nabycie obywatelstwa obcego z tytułu zamążpójścia za cudzoziemca utraciła obywatelstwo polskie, odzyskuje obywatelstwo polskie automatycznie, jeśli po ustaniu tego małżeństwa i osiedleniu się w Polsce złoży odpowiednie oświadczenie w urzędzie administracyjnym miejsca swego zamieszkania.

Poza tym ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. ustaliła uproszczony tryb nabycia obywatelstwa polskiego przez tzw. uznanie za obywatela polskiego. Art. 3 ustawy głosi, iż obywatele państw innych pochodzenia polskiego oraz ich potomkowie uznani będą za obywateli Państwa Polskiego, skoro po powrocie do Państwa Polskiego w urzędzie administracyjnym miejsca swego zamieszkania złożą dowody swego pochodzenia polskiego wraz z oświadczeniem, że chcą być obywatelami polskimi i zrzekają się obywatelstwa innego państwa.

Utrata obywatelstwa polskiego następuje przez:

1. nabycie obcego obywatelstwa;
2. przyjęcie urzędu publicznego lub wstąpienie do służby

wojskowej w państwie obcym bez zgody właściwego wojewody, wyrażonej w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu.

Osoby obowiązane do czynnej służby wojskowej nabyć mogą obywatelstwo obce nie inaczej, jak po uzyskaniu zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego, zgodnie z obowiązującymi przepisami. W przeciwnym razie wobec Państwa Polskiego nie przestaną być uważane za obywateli polskich (art. 11).

Zwolnień od powszechnego obowiązku wojskowego osobom stale zamieszkałym za granicą udzielają kierownicy właściwych urzędów konsularnych.

Osoby podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, które nabyły obywatelstwo obce bez otrzymania zwolnienia od powyższego obowiązku mogą uzyskać zwolnienie to jedynie z urzędu decyzją Ministra Obrony Narodowej.

Utrata obywatelstwa polskiego może nastąpić również na skutek pozbawienia obywatelstwa. W chwili obecnej pozbawienie obywatelstwa może być orzeczone:

1. na podstawie art. 114 Ustawy z dn. 9 kwietnia 1938 r.
  - a) o powszechnym obowiązku wojskowym w stosunku do obywateli polskich, którzy:
    - a) wbrew swemu obowiązkowi wojskowemu opuścili swą jednostkę lub swe stanowisko służbowe i przebywają za granicami Państwa Polskiego lub na obszarze zajęтым przez nieprzyjaciela;
    - b) w celu uchylecia się od swego obowiązku wojskowego nie czynią zadość powołaniu lub publicznemu wezwaniu do służby, lecz udają się za granicę Państwa Polskiego lub na obszar zajęty przez nieprzyjaciela i tam przebywają;
    - c) przebywają stale za granicami Państwa Polskiego i w celu uchylecia się od swego obowiązku wojskowego nie zgłosili się w terminie wyznaczonym przez władzę w urzędzie konsularnym R. P. lub u właściwej władzy wojskowej w kraju;
    - d) przebywają za granicami Państwa Polskiego i werbują do obcego wojska lub innej organizacji wojskowej obywateli polskich przebywających w kraju lub za granicą.
2. Na podstawie dekretu z dnia 13 września 1945 r. o wyłączeniu ze społeczeństwa polskiego osób narodowości niemieckiej w stosunku do obywateli polskich, którzy wykazali po ukończeniu 18 roku życia niemiecką odrębność narodową, lub którzy jako współmałżonkowie osób niemieckiej odrębności narodowej wyrażą chęć opuszczenia obszaru Państwa Polskiego.

Pozbawienie obywatelstwa polskiego z tytułu niemieckiej odrębności narodowej pociąga za sobą przepadek majątku, utratę praw do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wysiedlenie z obszaru Państwa Polskiego.

Kwestię obywatelstwa polskiego na obszarze Ziemi Odzyskanych normuje Ustawa z dn. 28 kwietnia 1946 r. Według powyższej Ustawy prawo obywatelstwa polskiego służy każdej osobie, która przed dniem 1 stycznia 1945 r.:

1. miała na obszarze Ziemi Odzyskanych stałe miejsce zamieszkania, oraz
2. udowodniła swą polską narodowość przed Komisją Weryfikacyjną (narodowościową) i uzyskała na tej podstawie, lub bezpośrednio, stwierdzenie swej polskiej narodowości i
3. złożyła deklarację wierności Narodowi i Państwu Polskiemu.

W zakresie obywatelstwa na obszarze b. Wolnego Miasta Gdańska prawo obywatelstwa polskiego służy każdemu, kto zadość uczyni tym samym wymogom, co na Ziemiach Odzyskanych (jak wyżej) z tą jedynie różnicą, że termin, przed którym miał stałe zamieszkanie na terenie b. Wolnego Miasta Gdańska został ustalony na dzień 1 września 1939 r. (Dekret z dnia 28 X, 47 r. Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 378).

Postanowienia ustawodawstwa polskiego o obywatelstwie popadają często w kolizję z postanowieniami ustawodawstw obcych. Kolizje te zachodzą zwłaszcza wtedy, gdy ustawodawstwo obce hołduje zasadzie, według której obywatelstwo nabywa się przez urodzenie na terytorium danego państwa. Ustawodawstwo polskie oparte jest głównie na zasadzie, według której obywatelstwo ojca (lub matki — jeśli chodzi o dzieci nieślubne) automatycznie przechodzi na dzieci.

Niektóre ustawodawstwa nie dopuszczają zmian obywatelstwa kobiety z tytułu zamałżóejścia za cudzoziemca. W tych wypadkach również zachodzi kolizja między ustawodawstwami obcymi a polskim (np. obywatelka amerykańska, wychodząc za mąż za obywatela polskiego, staje się na podstawie ustawodawstwa polskiego automatycznie obywatelką polską; natomiast według ustawodawstwa amerykańskiego zachowuje swoje dotychczasowe obywatelstwo).

Należy mieć na uwadze, że postanowienia ustawodawstw obcych, sprzeczne z postanowieniami ustawodawstwa polskiego, są w obliczu prawa polskiego nieważne.

**NAJTAŃSZY I NAJDOGODNIEJSZY SPOSÓB
WYSYLANIA PACZEK ZE ST. ZJEDNOCZONYCH A. P.
DO KRAJU**

Zarządzeniem Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 30 marca 1948 r. powołana została do życia organizacja, mająca na celu ułatwienie przesyłania paczek ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej do Polski.

Przebywający w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej może, uwzględniając życzenia osób zamieszkujących w kraju, nabywać na podstawie przedstawionych mu za granicą próbek rozmaite towary najlepszej jakości, z przeznaczeniem dla odbiorcy w kraju. Zakupu można dokonać na podstawie certyfikatów towarowych, które nabywa się za dolary w „Pekao Trading Corporation” (New York, 25, Broad street, Room 818, N. Y. U.S.A.) lub u jej agentów, rozsiłanych po całej Ameryce, a Bank PKO spowoduje, by wymienione w certyfikacie towary zostały niezwłocznie wydane osobie zamieszkującej w Polsce.

Asortyment towarów objętych certyfikatami zawiera: artykuły spożywcze, tekstylia, meble, rowery, aparaty radiowe, narzędzia rolnicze itd.

Celowość tego „eksportu wewnętrznego” jest oczywista. Daje on odbiorcy w Polsce towar tańszy, gdyż nie obciążony wysokimi kosztami przesyłki zza granicy.

POLSKI CZERWONY KRZYŻ

Polski Czerwony Krzyż zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi rozwija działalność sanitarną i opiekuńczą na terenie kraju i wśród Polaków za granicą.

Ponadto współdziała w repatriacji dzieci polskich wywiezionych w czasie okupacji celem zgermanizowania do Niemiec, oraz w repatriacji Polaków, utrzymując w tym celu specjalne pociągi sanitarne. Po sprowadzeniu odzyskanych dzieci roztacza nad nimi opiekę do czasu oddania ich rodzicom lub umieszczenia w zakładach opiekuńczych, a repatriantów otacza opieką sanitarną i udziela im pomocy materialnej, by jak najszybciej mogli wrócić do pełnej zdolności gospodarczej.

PKC organizuje również kolonie letnie w kraju dla dzieci polskich zza granicy i uczestniczy w wszelkich innych akcjach dla dzieci polskich za granicą, jak: w wysyłce książek polskich, prezentów gwiazdkowych i in. dla polskich dzieci w Westfalii, we Francji itd.

Akcja opiekuńcza PKC polega głównie na niesieniu pomocy materialnej (w żywności i odzieży) ludności terenów, dotkniętych klęskami żywiołowymi i epidemiami.

Do podniesienia kultury sanitarnej kraju Polski Czerwony Krzyż dąży poprzez szeroko zakrojoną akcję szkolenia sanitarnego — od dyplomowanych pielęgniarek do szereżnego przeszkolenia, szczególnie młodzieży, w niesieniu pierwszej pomocy sanitarnej.

Pracę sanitarną Polskiego Czerwonego Krzyża obrazuje wykaz prowadzonych placówek lecznictwa otwartego i zamkniętego.

Według stanu na dzień 31. XII. 1947 r. PKC posiadał: 15 szpitali, 4 sanatoria, 3 prewentoria, 3 domy zdrowia, 2 izby chorych, 7 ośrodków zdrowia, 279 przychodni lekarskich, 10 pracowni rentgenowskich, 16 stacji opieki nad matką i dzieckiem, 20 punktów sanitarnych dworcowych, 4 pracownie analityczne, 110 stacji wiejskich, 15 ambulanсів ruchomych, 40 pogotowi ratunkowych, 6 wagonów sanitarnych, 3 pociągi sanitarne, 10 kapielisk publicznych, 522 punkty sanitarne, 311 punktów sanitarnych drogowych oraz 4 instytuty i stacje przetaczania i konserwowania krwi.

Dla celów szkolenia dyplomowanych pielęgniarek PKC prowadził 4 szkoły o 405 kursantkach; czas nauki trwa dwa lata.

W ciągu roku 1947 Polski Czerwony Krzyż zorganizował: 3 kursy siostr pogotowia sanitarnego i przeszkolił 100 osób
24 „ przodownic zdrowia „ 362 osoby
74 „ ratowników drogowych „ 2012 osób
31 „ „ młodzieży „ 1273 osoby

Dla wykonania zadań opiekuńczych PKC wg stanu na dzień 31. XII. 1947 r. posiadał:

1 dom dziecka dla dzieci do lat 3, 2 domy starców, 3 żłobki, 99 domów noclegowych, 54 kuchnie ludowe, 3 bursy, 1 świetlicę, 5 domów wypoczynkowych, 4 schroniska, 26 izb dworcowych, 32 punkty sanitarно-odżywcze, 8 domów dziecka dla dzieci od lat 3 do 18, 12 przedszkoli, 47 punktów dożywiania dzieci.

PKC obejmuje swoją siecią organizacyjną cały obszar państwa i polskie ośrodki za granicą; w każdym mieście wojewódzkim znajduje się Okręg, w każdym zaś mieście powiatowym Oddział PKC; poza tym cały kraj jest usiany kołami PKC.

PKK zrzesza w swych szeregach ponad 800.000 członków dorosłych i ponad 1.500.000 młodzieży.

Dla powiązania swej działalności z ośrodkami polskimi za granicą PKK posiada następujące delegatury, które poza ogólną akcją opiekuńczą i sanitarną okazują pomoc Polakom w repatriacji i reemigracji do kraju, oraz wysyłają paczki do kraju na zlecenie zainteresowanych osób:

1. Anglia — 35, Roland Gardens, London S. W. 7. Delegatura ta pośredniczy też w pobieraniu należności demobilizowanych repatriowanych żołnierzy i wysyła do Polski paczki indywidualne dla żołnierzy repatriowanych i ich rodzin za pieniądze uzyskane z odpraw demobilizacyjnych.
2. Argentyna — adres tymczasowy: Legaçao de Polonia, Las Heras 3868, Buenos Aires.
3. Austria — Rennwegstr. 1, Wien III.
4. Belgia — 192, avenue Brugmann, Bruxelles.
5. Brazylia — rua Miguel Lemos 44, Rio de Janeiro.
6. Francja — 2, rue Euler, Paris VIII.
7. Niemcy — Berlin-Zehlendorf, Waldhuterfad 31.
8. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej — Silvermine (Conn.) U. S. A.
9. Szwajcaria — 4, rue Munier Romilly, Genève.

*To czyn ludu — nie piosenka —
To nie w herbie z mieczem ręka,
To nie ród imieniem świetny,
To nie pieśni próżny twór,
To nie buntu próżna mara,
To nie chmurny lot Ikara,
Gdzie zasługą upaść z chmur;
Z kochankami mdlejąc lać,
Włosy spletać i rozplatać,
Tchnienie tracić w błyskawicy —
Ale twardo — ale jasno
Śród narodu swego stać.*

Juliusz Słowacki

Scena egzekucji z reportażu filmowego o Oświęcimiu „Ostatni etap”

Więźniowie obozów hitlerowskich

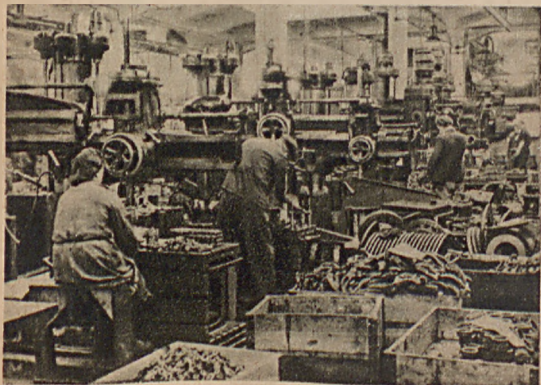
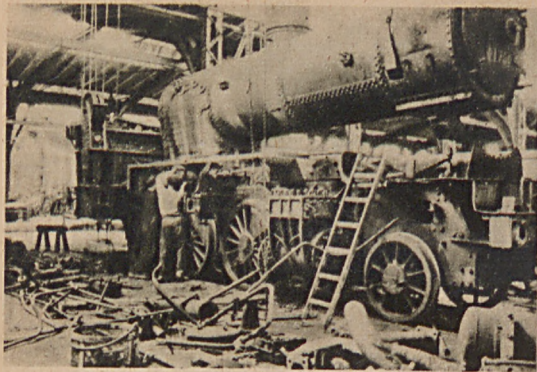

Urna z prochami ofiar hitlerowskich obozów

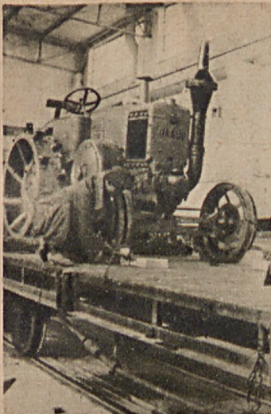

Zjazd księż b. więźniów obozów hitlerowskich — Kalisz 1948

POLSKI PRZEMYSŁ

ODBUDOWUJE SIĘ I ROZKWITA

WIEŚ POLSKA NIE POZOSTAJE W TYLE

ZA ODBUDOWĄ PRZEMYSŁU

Burmistrz
New Yorku
La Guardia
w
Warszawie

Obrady
uczestników
Konferencji
Warszawskiej
(czerwiec 1948)

Klement
Gottwald
na czele cze-
chosłowackiej
delegacji
rządowej
w Warszawie.
Od prawej:
Premier Józef
Cyraniewicz
i Min. Spraw
Zagr. Zygmunt
Modzelewski

Goście zagraniczni
w Polsce

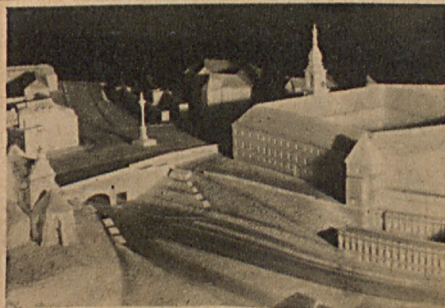
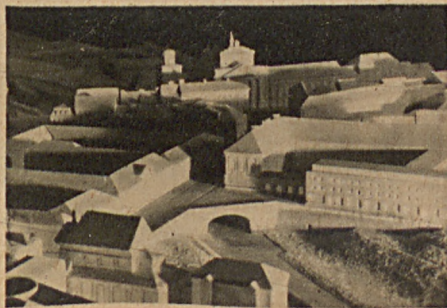
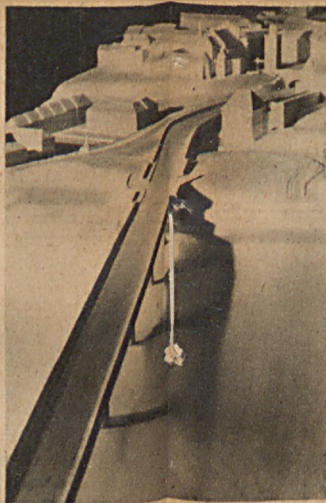
Wicepremier i minister
Spraw Zagranicznych ZSRR
W. Mołotow na lotnisku
warszawskim

Gen. Eisenhower w tow. gen. Spychalskiego ogląda Warszawę

TAK BEDZIE WYGLĄDAŁA ODBUDOWANA STOLICA

Restauracja
ołtarza
Mariackiego
wywiezionego
przez
Niemców
do
Norymbergi

Bohaterko
ukrywanemu
dzieci
„Bitwa pod
Grunwaldem“
konserwatorzy
przywracają
dawną
światłość

Tysiące ludzi
oglądają
znakomite
widowisko
„Krakowiacy
i Górale“
(w rez.
L. Szyllera)
na Stadionie
sportowym

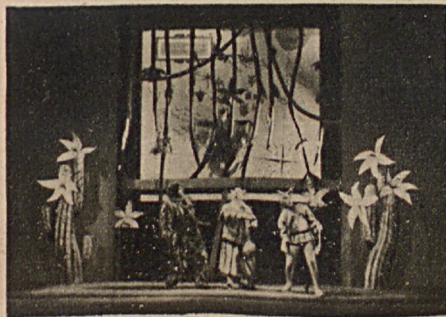
NA ODBUDOWANYCH SCENACH

Chory z urojenia Moliera

Rewizor Gogola

Burza
Szekspira

Powrót żołnierzy
i repatriantów.

„Tak nas powrócisz cu-
dem na Ojczyzny łono”...

„MYSZY PRZY-

SZŁOŚCIĄ NARODU”

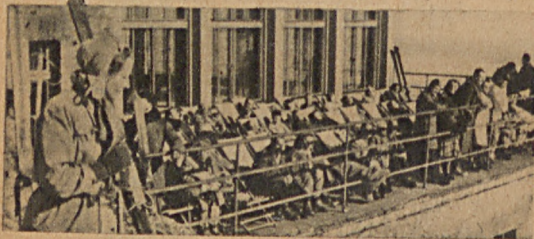

Związek Młodzieży Polskiej — Związek Harcerstwa Polskiego
— „Służba Polsce”

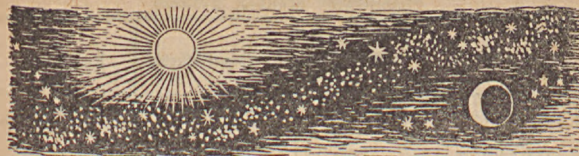
1 Maja — Święto Pracy

Wesołe robotnicze

22 lipca — Rocznica Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego na ulicach miast polskich.

ZIEMIA, KSIEŻYC, SŁOŃCE, PLANETY

Promień równikowy Ziemi — 6378.39 km
 Promień biegunowy Ziemi — 6356.91 km
 Średnia prędkość Ziemi po orbicie — 29.766 km/sek.
 Średnia odległość Ziemi od Słońca — 149.500.000 km
 Średnia odległość Ziemi od Księżyca — 384.400 km
 Średnica Słońca — 1.391.000 km
 Średnica Księżyca — 3.476 km
 Prędkość Słońca w ruchu międzygwiazdowym 19.5 km/sek
 Szybkość światła na sekundę — 299.860 km

Ziemia

Powierzchnia ziemi	509950714 km ²
Objętość „	1 082 841 300 000 km ³
Masa „	5 981 024 kg

Łądy i wody na kuli ziemskiej

Powierzchnia kuli ziemskiej	Północna półkula	Południowa półkula	Ogółem
Łądy	39	19	29
Wody	61	81	71
Ogółem	100	100	100

Ważniejsze szczyty górskie

N a z w a	Wysokość nad poziom. morza w m	Systemat górski	Po'żenie
Ewerest	8848	Himalaje	Tybet (Chiny)
Szczyt Stalina	7495	Pamir (grzbiet Akademii Nauk)	ZSRR
Akonkagua	7040	Andy	Argentyna
Han Tengri	6997	Tiań-Szań	ZSRR
Mac Kinley	6187	grzbiet Alaski	Alaska USA
Kibo	6010	Kilimandżaro	Tanganiaica
Elbrus	5630	Kaukaz	ZSRR
Popocatepetl	5452		Meksyk
Kenia	5242		Kenia
Ararat	5156	wzgórze Armeńskie	Turcja
Kazbek	5143	Kaukaz	ZSRR
Montblanc	4810	Alpy Centr.	Francja
Kluczewska Sopka	4775	Góry Kameczatki	ZSRR
Erebus	4054		Antarktyda
Fudżijama	3778		Japonia
Etna	3272		Włochy-Sycylia
Gar'uch	2663	Tatry	Czechosłowacja
Rysy	2503	Tatry	Polska
Kościuszko	2241	Alpy Austral.	Australią
Giewont	1900	Tatry	Polska
Narodowa	1885	Ural	ZSRR
Śnieżka	1605	Karkonosze	Polska
Wezuwiusz	1186		Włochy

Części świata

N a z w a	Obszar w tys. km ²	Największy rozmiar w km		Ludność w tys. (z pocz. 1938 r.)
		wg szerokości	wg d'ugości	
Azja	41 839	9 650	8 620	1 159 792
Afryka	29 841	7 400	8 000	153 600
Pln. Ameryka	24 259	5 950	9 300	181 440
Pld. Ameryka	18 280	5 100	7 500	89 880
Antarktyda	ok. 14 000	—	—	—
Europa	11 609	3 860	5 560	531 391
Australia				
i Oceania	8 963	4 100 ¹⁾	3 200 ¹⁾	10 884
Łąq ogółem	ok. 149 000	—	—	ok. 2.127.000

¹⁾ Dot. Australii

Oceany

N a z w a	Powierzchnia w tys. km ²	Największa głębokość w m
Ocean Spokojny	179 679	10 830
.. Atlantycki	93 363	8 525
.. Indyjski	74 917	7 450
.. Lodowaty Pln.	13 100	5 440

Ludność

Zaludnienie kuli ziemskiej przekracza 2 miliardy, z czego na poszczególne części świata przypada:

Azja	1235	milionów	mieszkańców
Europa	534	"	"
Ameryka	276	"	"
Afryka	160	"	"
Australia i Oceania	11	"	"

Pod względem gęstości zaludnienia przoduje Europa z 51 ludźmi na 1 km². Azja liczy — 27, Ameryka — 5,5, Afryka — 5, Australia i Oceania — 1,2 na 1 km².

Ilość żywych języków określa się na mniej więcej pięć tysięcy. Ścisłe ustalenie tej liczby jest bardzo trudne ze względu na różnice dialektów.

W samej Europie, używa się 120 języków.

Językiem chińskim mówi ok. 450 milionów ludzi

„ angielskim	250	„	„
„ rosyjskim	200	„	„
„ niemieckim	85	„	„
„ japońskim	80	„	„
„ francuskim	70	„	„
„ hiszpańskim	70	„	„
„ włoskim	50	„	„
„ polskim	32	„	„

Na 1000 mężczyzn przypada kobiet		Na 1000 osób przypada dzieci w wieku do lat 9		Na 1000 osób przypada starców powyżej 60 lat	
Kraje	Ilość	Kraje	Ilość	Kraje	Ilość
Polska	1 215	ZSRR	281	Francja	170
Francja	1 196	Polska	249	Anglia	145
Anglia	1 187	Włochy	205	Szwecja	138
ZSRR	1 070	Holandia	185	Niemcy	125
Włochy	1 061	Niemcy	166	Włochy	111
Niemcy	1 048	Stany Zjedn.	161	Holandia	109
Szwecja	1 016	Anglia	142	Stany Zjedn.	104
Holandia	1 013	Francja	141	Polska	88
		Szwecja	134	ZSRR	65

Przyrost naturalny ludności w niektórych krajach na 1000 mieszkańców

K r a j e	1937	1939	1943	1947
Europa				
Anglia Zj. Król.	2,7	3,1	3,3	8,3
Austria	-0,5	5,4	4,2	5,4
Belgia	2,2	1,6	1,4	4,3
Bułgaria	10,6	8,0	8,8	12,0*
Czechosłowacja	3,2	5,3	7,4	11,5
Dania	7,2	7,7	11,8	12,5
Finlandia	6,9	6,4	6,9	18,3
Francja	-0,3	-0,7	-0,7	8,0
Hiszpania	3,7	1,9	9,6	9,4
Holandia	11,0	12,0	13,0	19,7
Irlandia	3,9	4,9	7,1	8,2
Norwegia	4,7	5,7	8,6	12,3
Polska	10,9	—	—	11,5
Portugalia	10,9	10,9	9,6	10,6
Rumunia	11,5	9,7	5,3	5,8*
Szwajcaria	3,6	3,4	8,2	8,1
Szwecja	2,4	3,9	9,1	8,2
Węgry	6,0	5,9	4,9	6,4
Włochy	8,7	10,1	4,7	10,5
Azja				
Indie	11,8	11,2	2,3	10,4*
Japonia	13,6	8,7	13,6	20,0
Palestyna a)	22,6	24,1	28,6	32,1*
Afryka				
Związek Pld. Afr. b)	14,8	15,9	16,4	18,5
Ameryka				
Chile	9,5	10,6	13,2	17,1
Ekwador	17,8	19,5	20,9	21,8**
Kanada	9,7	10,7	13,9	17,5*
Kolumbia	15,1	14,0	15,2	17,4*
Meksyk	19,7	21,6	23,1	23,8*
Nikaragua	21,0	20,7	17,3	23,9
Peru	—	—	12,8	12,7*
St. Zjedn. Ameryki	5,8	6,7	10,6	15,8
Venezuela	15,8	17,2	20,3	23,5*
Oceania				
Australia	8,0	7,8	10,4	14,3
Nowa Zelandia	8,2	9,5	9,7	17,0

a) procentowość prawdopodobnie za nisko obliczona; b) tylko ludność europejska.

*) — 1946 r.; **) — 1945 r.

Ważniejsze miasta

M i a s t a	R o k	Liczba mieszkańców w tys.
Chiny		
Szanghaj	1935	3 490
Pekin	1936	1 556
Kanton	1936	1 123
Nankin	1936	1 019
Mandżuria		
Mukden	1940	1 135
Meksyk		
Meksyk	1940	1 464,8
Polska		
Warszawa	1938	1 265,7
	1946	478,8
Łódź	1945	497,0
Kraków	1946	299,4
Poznań	1946	268,0
Wrocław	1946	170,7
Szczecin	1946	73,0
Gdańsk	1946	117,9
Stany Zj. Am.		
New York	1940	7 455
New York (z przedm.)	1940	11 564
Chicago	1940	3 396,8
Chicago (z przedm.)	1940	4 575
Filadelfia	1940	1 931,3
Filadelfia (z przedm.)	1940	2 953
Detroit	1940	1 623,5
Detroit (z przedm.)	1940	2 374
Los-Angeles	1940	1 594,3
Los-Angeles (z przedm.)	1940	2 914
Boston	1940	2 350,5
Pittsburg	1930	1 953,7
Saint-Louis	1930	1 293,5
San-Francisco	1930	1 290,1

Ważniejsze miasta

M i a s t a	R o k	Liczba mieszkańców w tys.
Francja		
Paryż	1940	2 725,3
Paryż (z przedm.)	1940	4 963,0
Lyon	1941	451,6
Marsylia	1941	729,5
Lille	1941	167,0
Tuluza	1941	258,2
Japonia		
Tokio	1940	6 778,3
Osaka	1940	3 252,8
ZSRR		
Moskwa	1939	4 137,0
Leningrad	1939	3 191,3
Kijów	1939	846,3
Charków	1939	833,4
Mińsk	1939	238,8
Odessa	1939	614,2
Nowosybirsk	1939	405,6
Taszkent	1939	585,0
Władywostok	1939	127,2
Zw. Australijski		
Sydney	1940	1 310,5
Melbourne	1940	1 070,0
Austria		
Wiedeń	1939	1 920,4
Argentyna		
Buenos-Aires	1942	2 408,9
Brazylia		
Rio de Janeiro	1939	1 782,0
San Paulo	1939	1 322,6

Miasta	Rok	Liczba mieszkańców w tys.
Anglia		
Londyn	1938	4062,8
Londyn (z przedm.)	1938	8700,0
Birmingham	1938	1029,7
Glasgow	1940	1141,8 ⁱ
Liverpool	1938	827,4
Manchester	1938	732,9
Węgry		
Budapeszt	1941	1162,8
Niemcy		
Berlin	1939	4338,8
Hamburg	1939	1712,8
Frankfurt n/M	1939	553,5
Egipt		
Kair	1937	1312,1
Indie		
Kalkuta	1941	1729,6
Bombaj	1941	1489,9
Włochy		
Rzym	1941	1364,6
Mediolan	1941	1236,1
Neapol	1936	865,9
Hiszpania		
Madryt	1940	1088,6
Barcelona	1940	1079,6
Kanada		
Montreal	1931	1000,2

Straty wojenne niektórych państw

Kraje	Straty w zabitych i zamordowanych		Kraje	Straty w zabitych i zamordowanych	
	Ogółem w tys.	na 1000 mieszk.		Ogółem w tys.	na 1000 mieszk.
ZSRR	7000	40	Stany Zj. Am.	187	1,4
Polska	6028	220	Belgia	59	7
Jugosławia	1706	108	Kanada	41	3,4
Indie	759	2	Albania	28	24
Francja	653	15	Australia	12	2
Grecja	558	70	Nowa Zelandia	10	6
Anglia	368	8	Norwegia	8,6	3
Czechosłowacja	250	15	Zw. Pld. Afryki	6	0,6
Holandia	200	22	Luksemburg	5	17

Dane oparte na materiałach przedstawionych Konferencji Reparycyjnej w Paryżu — dane dotyczące Związku Radzieckiego oparte na sprawozdaniu zawartym w czasopiśmie „Gospodarka światowa i polityka światowa” Nr 10—11 październik — listopad 1946 r.

Źródło: Sprawozdanie w przedmiocie strat i szkód wojennych Polski w latach 1939—1945, Warszawa, styczeń 1947 r.

**Zestawienie strat wojennych
na głowę ludności Polski i innych krajów okupowanych**

Kraje	Straty ogólne	
	w miliardach zł	w zł na głowę
Polska	258	9571
ZSRR	1740	9650
Jugosławia	248	3900
Norwegia	22	7300
Holandia	69	7900
Francja	169	4270
Czechosłowacja	43,6	4150
Grecja	17,8	2540
Belgia	13,9	1640

ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Kartę Narodów Zjednoczonych podpisało w San Francisco 26 czerwca 1945 r. pięć głównych mocarstw: ZSRR, W. Brytania, Stany Zjednoczone, Chiny, Francja; pięć dominiów imperium Brytyjskiego: Australia, Kanada, Nowa Zelandia, Południowa Afryka, Indie; dwie republiki ZSRR: Białoruś, Ukraina; osiem mniejszych państw europejskich: Belgia, Czechosłowacja, Dania, Grecja, Luksemburg, Holandia, Norwegia, Jugosławia; dwadzieścia państw amerykańskich: Meksyk, San Domingo, Haiti, Kuba, Kostaryka, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Salwador, Argentyna, Boliwia, Brazylia, Chile, Kolumbia, Ekwador, Panama, Paragwaj, Peru, Urugwaj, Wenezuela; siedem państw azjatyckich: Irak, Iran, Liban, Filipiny, Arabia, Syria, Turcja; trzy państwa afrykańskie: Egipt, Abisynia, Liberia. Nadto 16 października 1945 r. podpisała Kartę Polska, która razem z innymi państwami podpisała już uprzednio 1 stycznia 1942 r. Deklarację Narodów Zjednoczonych.

Karta została ułożona w pięciu językach: angielskim, francuskim, rosyjskim, hiszpańskim i chińskim:

„My, ludy Narodów Zjednoczonych, zdecydowane ochronić następne pokolenia od klęski wojny, która dwukrotnie w ciągu naszego żywota ściągnęła na ludzkość niewymowny smutek, dalej — potwierdzić wiarę w zasadnicze prawa człowieka, w godność i wartość osoby ludzkiej, w równouprawnienie mężczyzn i kobiet oraz narodów dużych i małych, dalej — zapewnić warunki, w których można będzie utrzymywać sprawiedliwość i poszanowanie zobowiązań, wynikających z traktatów i innych źródeł prawa międzynarodowego, oraz — popierać postęp społeczny i podniesienie poziomu życia przy większej wolności

„a, aby to osiągnąć, stosować tolerancję i współzycie ze sobą w pokoju jako dobrzy sąsiedzi, dalej — zjednoczyć siły dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, dalej — stworzyć gwarancje w drodze przyjęcia zasad i urzędzenia metod, do się zbrojna używana będzie tylko we wspólnym interesie oraz — używać mechanizmu międzynarodowego dla popierania postępu gospodarczego i społecznego wszystkich ludów —

„postanowiliśmy potążyć nasze wysiłki, aby spełnić te zamierzenia” (wstęp do Karty Narodów Zjednoczonych).

Oprócz członków pierwotnych, którzy podpisali Kartę, mogą do Organizacji wstąpić także inne państwa, miążące pokój, które przyjmie Zgromadzenie Ogólne na zlecenie Rady Bezpieczeństwa.

Zgromadzenie Ogólne składa się z wszystkich członków Zjednoczenia (każdy może mieć najwyżej pięciu przedstawicieli) i zbiera się na sesje roczne oraz nauczycyjalne.

Rada Bezpieczeństwa urzęduje stale, składa się z jedenastu członków: pięciu stałych (St. Zjednoczone, W. Brytania, ZSRR, Francja, Chiny), sześciu niestałych wybranych na dwa lata (w 1946: Australia, Brazylia, Polska) oraz na rok (w 1946: Egipt, Meksyk, Holandia).

Wojskowy Komitet Sztabowy składa się z szefów sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa lub ich zastępców.

Rada Gospodarczo-Społeczna składa się z 18 członków, wybranych na trzy lata (co roku zmienia się sześciu); w 1946 wybrano: Chile, Chiny, Francję, Kanadę, Peru — na trzy lata; Czechosłowację, Indie, Kubę, Norwegię, ZSRR, W. Brytanię — na dwa lata; Grecję, Jugosławię, Kolumbię, Liban, St. Zjednoczone, Ukrainę — na rok

Rada Powiernicza składa się z członków, zarządzających terytoriami powierniczymi, i z takiej samej liczby członków nie zarządzających, wybranych na trzy lata.

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości składa się z obranych na 9 lat przez Zgromadzenie Ogólne piętnastu sędziów każdy z innego państwa; co trzy lata zmienia się 5 sędziów.

Sekretarz Generalny, mianowany przez Zgromadzenie Ogólne na zlecenie Rady Bezpieczeństwa, jest naczelnym urzędnikiem Organizacji. W r. 1946 mianowany został na to stanowiska Norweg Trygve Lie.

Celem Organizacji jest: 1. utrzymać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo, 2. rozwijać przyjazne stosunki między narodami, 3. doprowadzić do współdziałania międzynarodowego przy rozwiązywaniu zagadnień międzynarodowych, 4. stanowić ośrodek harmonizowania działań narodów przy osiąganiu tych wspólnych zamiarów (art. 1.).

Zasadami Organizacji są: 1. suwerenna równość wszystkich członków; 2. spełnianie w dobrej wierze zobowiązań przez członków; 3. załatwianie przez członków swych sporów międzynarodowych środkami pokojowymi; 4. unikanie przez członków w ich stosunkach międzynarodowych groźby czy użycia siły przeciw całości terytorialnej czy niezawisłości politycznej któregoś państwa; 5. udzielanie Zjednoczeniu wszelkiej pomocy w każdej akcji, podjętej zgodnie z Kartą; 6. przeprowadzenie tego, że państwa nie będące członkami postępować będą zgodnie z wymienionymi zasadami, o ile to jest konieczne dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa; 7. nieinterweniowanie w sprawach należących do zakresu władzy któregoś państwa (art. 2).

Konferencja założycielska Zjednoczonych Narodów odbyła się w San Francisco od 25 kwietnia do 26 czerwca 1945 r. Pierwsze Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych nastąpiło w Londynie od 10 stycznia do 14 lutego 1946 r.

Karta weszła w życie 24 października 1945 r. z chwilą ratyfikowania jej przez większość podpisanych państw.

*Czym reformatorowie, pominiwszy inne błędy,
ludzą się okropnie, to mniemaniem, że można
pokonać zło nie wydając mu wojny.*

Adam Mickiewicz

Niektóre miary i wagi

a) Miary długości:

1 mila geogr. (międzynarodowa) — łuk $\frac{1}{10000000}$ stopnia równika elipsoidy ziemskiej —	7420,439 m
1 mila morska (międzynarodowa) — łuk 1 minuty równika — $\frac{1}{4}$ mili geograficznej —	1855,110 m
1 mila morska (Francja, Polska, Rosja i i.) —	1852 m
1 " " (W. Brytania, Kanada i i.) —	1853,184 m
1 " " (St. Zjednoczone Am.) —	1853,25 m
1 mila angielska (statue mills) — 1760 jardów —	1609,342 m
1 yard — 3 stopy — 0,91440 m; 1 stopa ang. (foot) — 12 cali — 0,304800 m; 1 cal (inch) — 12 linii — 0,025400 m	
2 yardy — 1 fathom (sążeń); 22 yardy — 1 chain (łańcuch)	
1 sążeń wiedeński — 1,896484 m; 1 cal wied. — 0,02634 m;	
1 mila austriacka — 4000 sążni — 7585,936 m	
1 sążeń rosyjski — 2,1336 m; 1 cal ros. — 10 linii ros. — 0,0254 m; 1 worsta — 500 sążni — 1066,800 m	
1 sążeń franc. (toise) — 1,949036; 1 cal paryski — 12 linii par. — 0,027070 m.	

b) Miary powierzchni:

1 akr — 4840 jardów ² — 0,4046850 ha; 1 ha — 2,471050 akrów	
1 mórg polski — 0,559872 ha; 1 ha — 1,786123 mórg polsk.	
1 mórg pruski — 0,255348 ha; 1 ha — 3,916230 mórg prusk.	
1 mórg austr. — 1600 sążni ² — 0,5754642 ha; 1 ha — 1,737727 morga austr.	
1 dziesięcina ros. — 2400 sążni ² — 1.092540 ha; 1 ha — 0,915298 dziesięciny.	

c) Miary objętości:

1 gallon — 454346 litrów; 1 buszel — 8 gallonów — 36,3477 litrów.	
---	--

d) Miary wagi:

1 funt ang. (pound) — 16 uncj — 0,4536 kg; 1 uncja (ounce) — 0,02835 kg; 1 kg — 2,2046 funt.	
--	--

e) Miary prędkości:

1 węzeł morski — 1 mila morska na godzinę — 0,5144 m sek. — 1.	
--	--

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

HENRYK SIENKIEWICZ

DZIEŁA

Pełne wydanie w 60 tomach

Pod redakcją prof. Juliana Krzyżanowskiego

Oparte o tekst rękopisów i pierwodruków

I. NOWELE

II. POWIEŚCI

III. POEZJE I DRAMATY

IV. LISTY Z PODROŻY

V. SZKICE LITERACKIE

VI. PUBLICYSTYKA

VII. KORESPONDENCJA

VIII. BIBLIOGRAFIA

Dla nabywców deklarujących kupno całości 20% zniżki od ceny sprzedażnej.

Warunki ulgowej prenumeraty dzieł podane zostaną w specjalnych komunikatach i prospektach.

Pierwsze tomy ukazą się wkrótce.

Wydanie

PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU WYDAWNICZEGO

KALENDARZ NA ROK 1949

STYCZEŃ

1 Sobota	Nowy Rok -- Mieczysława
2 Niedziela	Makarego
3 Poniedziałek	Genowefy
4 Wtorek	Eugeniusza
5 Środa	Telesfora, Edwarda
6 Czwartek	Trzech Króli -- Kaspra, Melch., Balt.
7 Piątek	Lucjana i Juliana
8 Sobota	Seweryna
9 Niedziela	Juliana i Marcjanny
10 Poniedziałek	Jana Dobrego, Wilhelma
11 Wtorek	Honoraty i Higlina
12 Środa	Benedykta, Arkadiusza
13 Czwartek	Weroniki
14 Piątek	Hilarego, Feliksa
15 Sobota	Pawła i pustelnika
16 Niedziela	Marcelego, Włodzimierza
17 Poniedziałek	Antoniego, Rocznica oswoj. Warszawy
18 Wtorek	Katedry św. Piotra w Rzymie
19 Środa	Mariusza i Marty
20 Czwartek	Fabiana i Sebastiana
21 Piątek	Agnieszki
22 Sobota	Wincentego i Anastazego
23 Niedziela	Zaślub. N. M. P.
24 Poniedziałek	Tymoteusza
25 Wtorek	Nawrócenie św. Pawła
26 Środa	Polikarpa
27 Czwartek	Jana Złotoustego
28 Piątek	Juliana, Walerego
29 Sobota	Franciszka Salezego
30 Niedziela	Martyny
31 Poniedziałek	Piotra z Nolasco, Marcell

LUTY

1 Wtorek	Ignacego, Brygidy
2 Środa	Matki Boskiej Gromnicznej
3 Czwartek	Błażeja
4 Piątek	Andrzeja Corsini
5 Sobota	Agaty, Izydora
6 Niedziela	Doroty, Tytusa
7 Poniedziałek	Romualda
8 Wtorek	Jana z Malty
9 Środa	Apolonii, Cyryla
10 Czwartek	Scholastyki
11 Piątek	N. M. P. z Lourdes
12 Sobota	Juliana, Modesta
13 Niedziela	Starozapusna, Katarzyny
14 Poniedziałek	Cyryla, Walentego
15 Wtorek	Faustyna, Józefa
16 Środa	Juliani
17 Czwartek	Juliana
18 Piątek	Symeona
19 Sobota	Konrada
20 Niedziela	Mięsopustna, Leona
21 Poniedziałek	Feliksa, Eleonory
22 Wtorek	Kat. św. Piotra, Małgorzaty
23 Środa	Piotra Dom.
24 Czwartek	Modesta
25 Piątek	Cezarego, Wiktoryna
26 Sobota	Aleksandra
27 Niedziela	Zapusna, Gabriela
28 Poniedziałek	Romana, Leandra

MARZEC

1 Wtorek	Albina, Antoniny
2 Środa	Popielec, Heleny Ces.
3 Czwartek	Kunegundy
4 Piątek	Kazimierza
5 Sobota	Euzebiusza
6 Niedziela	I W. Postu Wstępna, Perpetuy i Felicyty
7 Poniedziałek	Tomasza z Akwinu
8 Wtorek	Wincentego, Jana Bożego
9 Środa	Suche Dni, Franciszki
10 Czwartek	40 Męczenników
11 Piątek	Suche Dni, Konstantyna
12 Sobota	Suche Dni. Grzegorza W.
13 Niedziela	II W. Postu, Krystyny
14 Poniedziałek	Męki Pańskiej, Matyldy, Leona
15 Wtorek	Klemensa
16 Środa	Hilarego
17 Czwartek	Patrycjusza, Gertrudy
18 Piątek	Cyryla, Edwarda
19 Sobota	Józefa Obl. N. M. P.
20 Niedziela	III W. Postu, Eufemii i Teodozji
21 Poniedziałek	Benedykta
22 Wtorek	Katarzyny
23 Środa	Wiktoria, Pelagii
24 Czwartek	Gabriela Archanioła
25 Piątek	Zwłastowanie N. M. P.
26 Sobota	Emanuela, Teodora
27 Niedziela	IV W. Postu, Jana Damasc., Lidii
28 Poniedziałek	Jana Kapistrana
29 Wtorek	Wiktoryna
30 Środa	Anieli, Jana Klimaka
31 Czwartek	Balbiny, Kornelii

KWIECIEŃ

1 Piątek	Hugona, Teodory
2 Sobota	Franciszka à Paulo
3 Niedziela	V Męki Pańskiej, Ryszarda
4 Poniedziałek	Izydora
5 Wtorek	Wincentego
6 Środa	Celestyna
7 Czwartek	Rufina
8 Piątek	Dionizego
9 Sobota	Marii Kleofasowej
10 Niedziela	Palmowa, Makarego
11 Poniedziałek	Leona
12 Wtorek	Wiktora, Juliusza
13 Środa	Hermenegildy
14 Czwartek	Wielki, Justyna, Waleriana
15 Piątek	Wielki, Anastazji
16 Sobota	Wielka, Benedykta
17 Niedziela	Zmartwychwstanie Chrystusa Pana
18 Poniedziałek	Wielkanocny, Apoloniusza
19 Wtorek	Tymona
20 Środa	Agnieszki, Teodora
21 Czwartek	Anzelma, Feliksa
22 Piątek	Leona
23 Sobota	Jerzego, Wojciecha
24 Niedziela	Przewodnia, Grzegorza
25 Poniedziałek	Marka Ew.
26 Wtorek	M. B. Dobrej Rady
27 Środa	Teofila, Zyty
28 Czwartek	Pawła od Krzyża
29 Piątek	Hugona
30 Sobota	Katarzyny Sien.

MAJ

1 Niedziela	II po Wielk., Miedzyn. Święto Pracy. Filipa, Jakuba
2 Poniedziałek	Zygmunta
3 Wtorek	Królowej Korony Polskiej
4 Środa	Floriana, Moniki
5 Czwartek	Piusa V
6 Piątek	Jana w oleju
7 Sobota	Benedykta
8 Niedziela	III po Wielk., Stanisława
9 Poniedziałek	Św. Zwycięstwa i Wolności, Grzegorza
10 Wtorek	Izydora
11 Środa	Franciszka
12 Czwartek	Pankracego
13 Piątek	Serwacego
14 Sobota	Bonifacego
15 Niedziela	IV po Wielk., Zofii
16 Poniedziałek	Jana Nep., Andrzeja Boboli
17 Wtorek	Brunona
18 Środa	Feliksa, Eryka
19 Czwartek	Płotra, Celestyna
20 Piątek	Bernardyna
21 Sobota	Wiktora, Tymoteusza
22 Niedziela	V po Wielk., Julii, Heleny
23 Poniedziałek	Dezyderego
24 Wtorek	Joanny i Zuzanny
25 Środa	Grzegorza, Urbana
26 Czwartek	Wniebowstąpienie Pańskie
27 Piątek	Jana I pap.
28 Sobota	Augustyna
29 Niedziela	Po Wniebowstąpieniu, Marii Magdaleny
30 Poniedziałek	Feliksa, Ferdynanda
31 Wtorek	Anieli, Petronelli

CZERWIEC

1 Środa	Jakuba
2 Czwartek	Marcelina
3 Piątek	Klotyldy
4 Sobota	Wigilia Zesłania Ducha Św., Franciszka
5 Niedziela	Zesłanie Ducha św., Zielone Świątki
6 Poniedziałek	Świąteczny, Norberta
7 Wtorek	Roberta
8 Środa	Suche Dni, Medarda
9 Czwartek	Felicjana, Pelagii
10 Piątek	Suche Dni, Małgorzaty
11 Sobota	Suche Dni, Barnaby
12 Niedziela	Św. Trójcy, Onufrego
13 Poniedziałek	Antoniego z Padwy
14 Wtorek	Bazylego
15 Środa	Wita i Modesta, Jolanty
16 Czwartek	Boże Ciało
17 Piątek	Adolfa, Mariana
18 Sobota	Marka, Efrema
19 Niedziela	Gerwazego, Protazego
20 Poniedziałek	Sylwiusza
21 Wtorek	Alojzego Gonzagi
22 Środa	Paulina
23 Czwartek	Wandy, Zenona
24 Piątek	Nar. Jana Chrzciciela
25 Sobota	Wilhelma, Lucji
26 Niedziela	Jana i Pawła
27 Poniedziałek	Władysława
28 Wtorek	Ironeusza, Leona
29 Środa	Św. Piotra i Pawła
30 Czwartek	Lucyny

LIPIEC

1 Piątek	Przenajśw. Krwi P. Jezusa
2 Sobota	Nawiedzenie N. M. P.
3 Niedziela	Anatola
4 Poniedziałek	Teodora, Innocentego
5 Wtorek	Antoniego, Filomeny
6 Środa	Lucji, Dominiki
7 Czwartek	Cyryla i Metodego
8 Piątek	Elżbiety, Prokopa
9 Sobota	Weroniki, Zenona
10 Niedziela	7 Braci Męczenn., Amalii
11 Poniedziałek	Piusa, Pelagii
12 Wtorek	Jana Gwalberta
13 Środa	Anakleta
14 Czwartek	Bonawentury, Marcelina
15 Piątek	Henryka cesarza
16 Sobota	N. M. P. Szkaplerznej
17 Niedziela	Aleksego, Marceliny
18 Poniedziałek	Kamilla
19 Wtorek	Wincentego à Paulo
20 Środa	Czesława
21 Czwartek	Praksedy, Wiktora
22 Piątek	Maril Magdaleny. Odrodzenia Polski
23 Sobota	Apolinarego
24 Niedziela	Krystyny, Kingi
25 Poniedziałek	Jakuba, Krzysztofa
26 Wtorek	Anny Matki N. M. P.
27 Środa	Aurelego, Natalii
28 Czwartek	Wiktora, Innocentego
29 Piątek	Marty, Olasa
30 Sobota	Abdona i Julity
31 Niedziela	VIII po Z. Św., Ignacego Loyoli, Heleny

SIERPIEŃ

1 Poniedziałek	Piotra w okowach
2 Wtorek	Alfonsa Liguori
3 Środa	Znal. rel. św. Szczepana, Lidii
4 Czwartek	Dominika
5 Piątek	N. M. P. Śnieżnej
6 Sobota	Przemienienie Pańskie
7 Niedziela	Kajetana, Donata
8 Poniedziałek	Cyriaka
9 Wtorek	Romana
10 Środa	Wawrzyńca
11 Czwartek	Zuzanny
12 Piątek	Klary, Hilarii
13 Sobota	Hipolita, Kasjana
14 Niedziela	X po Z. Św., Euzebiusza
15 Poniedziałek	Wniebowzięcie N. M. P.
16 Wtorek	Joachima, Ojca N. M. P., Rocha
17 Środa	Jacka, Julianny
18 Czwartek	Heleny ces., Klary
19 Piątek	Mariana, Juliusza, Bolesława
20 Sobota	Bernarda, Samuela
21 Niedziela	Joanny
22 Poniedziałek	Niep. Serca Marii
23 Wtorek	Filipa, Apolinarego
24 Środa	Bartłomieja
25 Czwartek	Ludwika
26 Piątek	N. M. P. Częstochowskiej
27 Sobota	Józefa Kalas.
28 Niedziela	Augustyna
29 Poniedziałek	Ścięcie św. Jana Chrzciciela
30 Wtorek	Róży Lim.
31 Środa	Rajmunda, Paulina

WRZESIEŃ

1 Czwartek	Idziego, Bronisławy
2 Piątek	Stefana, Juliana
3 Sobota	Szymona, Eufemii
4 Niedziela	Rozalii, Róży
5 Poniedziałek	Wawrzyńca, Doroty
6 Wtorek	Zachariasza
7 Środa	Reginy, Melchiora
8 Czwartek	Nar. N. M. P.
9 Piątek	Piotra Klaw., Sergiusza
10 Sobota	Mikołaja, Pulcherii
11 Niedziela	XIV po Ziel. Św., Prota i Jacka
12 Poniedziałek	Najśw. imienia N. M. P.
13 Wtorek	Filipa
14 Środa	Podw. Krzyża Św.
15 Czwartek	N. M. P. Bolesnej
16 Piątek	Kornela, Cypriana
17 Sobota	Styg. św. Franciszka
18 Niedziela	Józefa z Kap.
19 Poniedziałek	Januarego, Konstancji
20 Wtorek	Eustachego
21 Środa	Suche Dni, Mateusza
22 Czwartek	Tomasza z Will.
23 Piątek	Suche Dni, Tekli
24 Sobota	Suche Dni, N.M.P. od wykupienia jeńców
25 Niedziela	XVI po Z. Św., Ładysława z Gielniowa
26 Poniedziałek	Cypriana, Just.
27 Wtorek	Kosmy i Damiana
28 Środa	Wacława
29 Czwartek	Michała Archaniola
30 Piątek	Hieronima i Grzegorza

PAŹDZIERNIK

1 Sobota	Remigiusza, Jana z Dukli
2 Niedziela	Anioła Stróża
3 Poniedziałek	Teresy
4 Wtorek	Franciszka z Asyżu
5 Środa	Placyda
6 Czwartek	Brunona
7 Piątek	N. M. P. Różańcowej
8 Sobota	Brygidy, Pelagii
9 Niedziela	Dionizego, Bogdana
10 Poniedziałek	Franciszka Borg.
11 Wtorek	Brunona
12 Środa	Maksymiliana
13 Czwartek	Edwarda
14 Piątek	Kaliksta
15 Sobota	Teresy, Jadwigi
16 Niedziela	Gerarda
17 Poniedziałek	Małgorzaty
18 Wtorek	Łukasza Ewang.
19 Środa	Piotra z Alkantary
20 Czwartek	Jana Kantego, Ireny
21 Piątek	Urszuli, Celiny
22 Sobota	Filipa, Korduli
23 Niedziela	Teodora, Ignacego
24 Poniedziałek	Rafała Archanioła, Marcina
25 Wtorek	Chrynunta, Daril
26 Środa	Ewarysta
27 Czwartek	Sabiny
28 Piątek	Szymona, Tadeusza
29 Sobota	Narcyza
30 Niedziela	Chrystusa Króla, Edmunda
31 Poniedziałek	Lucylli

LISTOPAD

1 Wtorek	Wszystkich Świętych, Marcela
2 Środa	Dzień Zaduszny, Jerzego
3 Czwartek	Huberta
4 Piątek	Karola Boromeusza
5 Sobota	Zachariasza, Elżbiety
6 Niedziela	Leonarda
7 Poniedziałek	Salomei, Florentego
8 Wtorek	Sewera, Wiktoryna
9 Środa	Teodora, Ursyna
10 Czwartek	Andrzeja
11 Piątek	Marcina, Bartłomieja
12 Sobota	5 Braci Męczenników
13 Niedziela	Stanisława Kostki
14 Poniedziałek	Józefata
15 Wtorek	Gertrudy, Leopolda
16 Środa	N. M. P. Ostrobramskiej
17 Czwartek	Salomei, Grzegorza
18 Piątek	Romana
19 Sobota	Elżbiety
20 Niedziela	Feliksa
21 Poniedziałek	Ofiarowanie N. M. P.
22 Wtorek	Cecylii
23 Środa	Klemensa
24 Czwartek	Jana od Krzyża
25 Piątek	Katarzyny
26 Sobota	Konrada, Sylwestra
27 Niedziela	I niedz. adwentu, Waleriana
28 Poniedziałek	Zdzisława
29 Wtorek	Saturnina
30 Środa	Andrzeja Apostoła

GRUDZIEŃ

1 Czwartek	Eligiusza
2 Piątek	Biblijny, Pauliny
3 Sobota	Franciszka Ksawerego
4 Niedziela	II niedz. adwentu, Barbary
5 Poniedziałek	Sabby, Krystyny
6 Wtorek	Mikołaja
7 Środa	Ambrozego
8 Czwartek	Niep. Poczęcie N. M. P.
9 Piątek	Leokadii i Walerii, Wiesława
10 Sobota	N. M. P. Loretańskiej
11 Niedziela	III niedz. adwentu, Damazego, Daniela
12 Poniedziałek	Aleksandra
13 Wtorek	Lucji, Otylii
14 Środa	Suche Dni, Izydora
15 Czwartek	Waleriana
16 Piątek	Suche Dni, Euzebiusza
17 Sobota	Suche Dni, Łazarza
18 Niedziela	IV niedz. adwentu, Gracjana
19 Poniedziałek	Urbana
20 Wtorek	Dominika, Juliusza
21 Środa	Tomasza Apostoła
22 Czwartek	Zenona
23 Piątek	Wiktorii
24 Sobota	Wigilia, Adama i Ewy
25 Niedziela	Boże Narodzenie, Eugenii
26 Poniedziałek	Św. Szczepana I męczennika
27 Wtorek	Jana Apostoła
28 Środa	Młodzianków, Antoniego
29 Czwartek	Tomasza, Dawida
30 Piątek	Sabiny, Eugeniusza
31 Sobota	Sylwestra, Melanii

SKRÓCONY KALENDARZYK NA ROK 1949

STYCZEN							LUTY							
P.	W.	Ś.	Cz.	P.	S.	N.	P.	W.	Ś.	Cz.	P.	S.	N.	
					1	2					1	2	3	
3	4	5	6	7	8	9	7	8	9	10	11	12	13	
10	11	12	13	14	15	16	14	15	16	17	18	19	20	
17	18	19	20	21	22	23	21	22	23	24	25	26	27	
24	25	26	27	28	29	30	28							
31														
MARZEC							KWIECIEŃ							
	1	2	3	4	5	6					1	2	3	
7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10	
14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17	
21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24	
28	29	30	31				25	26	27	28	29	30		
MAJ							CZERWIEC							
					1	2				1	2	3	4	5
2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	
9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19	
16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26	
23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30				
30	31													
LIPIEC							SIERPIEŃ							
					1	2	1	2	3	4	5	6	7	
4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14	
11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21	
18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28	
25	26	27	28	29	30	31	29	30	31					
WRZESIEŃ							PAŹDZIERNIK							
			1	2	3	4					1	2		
5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9	
12	13	14	15	16	17	18	10	11	12	13	14	15	16	
19	20	21	22	23	24	25	17	18	19	20	21	22	23	
26	27	28	29	30			24	25	26	27	28	29	30	
							31							
LISTOPAD							GRUDZIEŃ							
	1	2	3	4	5	6					1	2	3	4
7	8	9	10	11	12	13	5	6	7	8	9	10	11	
14	15	16	17	18	19	20	12	13	14	15	16	17	18	
21	22	23	24	25	26	27	19	20	21	22	23	24	25	
28	29	30					26	27	28	29	30	31		

ŚWIĘTA OBOWIĄZUJĄCE W ROKU 1949

1 stycznia — Nowy Rok. 6 stycznia — Trzech Króli.
2 lutego — Matki Boskiej Gromniczej. 17—18 kwietnia —
Wielkanoc. 1 maja — Święto Pracy. 9 maja — Święto
Zwycięstwa i Wolności. 26 maja — Wniebowstąpienie
Pańskie. 5—6 czerwca — Zielone Świątki. 16 czerwca —
Boże Ciało. 29 czerwca — Św. Piotra i Pawła. 22 lipca —
Święto Odrodzenia Polski. 15 sierpnia — Wniebowzięcie
N. M. P. 1 listopada — Wszystkich Świętych. 8 grudnia —
Niepokalane Poczęcie N. M. P. 25—26 grudnia — Boże
Narodzenie.

ŚWIĘTA I OKRESY LITURGICZNE W 1949 ROKU

1 stycznia	— Nowy Rok
6 „	— Trzech Króli
2 lutego	— M. B. Gromniczej
13 „	— Niedziela Starozapustna
20 „	— Niedziela Mięsopestna
27 „	— Niedziela Zapustna
2 marca	— Poplelec
6 „	— I Niedziela W. Postu — Wstępna
9 „	— Środa — Suche Dni
11 „	— Piątek — Suche Dni
12 „	— Sobota — Suche Dni
13 „	— II Niedziela W. Postu
20 „	— III Niedziela W. Postu
27 „	— IV Niedziela W. Postu
3 kwietnia	— V Niedziela Męki Pańskiej
10 „	— Niedziela Palmowa
14 „	— Wielki Czwartek
15 „	— Wielki Piątek
16 „	— Wielka Sobota
17 „	— Wielkanoc
18 „	— Poniedziałek Świąteczny
24 „	— Niedziela Przewodnia
3 maja	— Królowej Korony Polskiej
26 „	— Wniebowstąpienie Pańskie

4 czerwca	— Wigilia Zesłania Ducha Św.
5 „	— Zesłanie Ducha Św. — Zielone Świątki
6 „	— Poniedziałek Świąteczny
8 „	— Suche Dni
10 „	— „ „
11 „	— „ „
12 „	— Św. Trójcy
16 „	— Boże Ciało
29 „	— Św. Piotra i Pawła
15 sierpnia	— Wniebowzięcie N. M. P.
21 września	— Suche Dni
23 „	— „ „
24 „	— „ „
30 października	— Chrystusa Króla
1 listopada	— Wszystkich Świętych
2 „	— Dzień Zaduszny
27 „	— I Niedziela adwentu
4 grudnia	— II Niedziela adwentu
8 „	— Niepokalane Poczęcie N. M. P.
11 „	— III Niedziela adwentu
14 „	— Suche Dni
16 „	— „ „
17 „	— „ „
18 „	— IV Niedziela adwentu
25 „	— Boże Narodzenie
26 „	— Św. Szczepana

*Od nas samych zależy poprawa rządu, od oby-
czajów naszych. A gdy podli będziemy, chciwi,
interesowni, nie dbający o kraj swój, słusnie,
abyśmy potem mieli kajdany na szyjach i tego
warci będziemy.*

Tadeusz Kościuszko

PIEŚNI

Pieśń poranna

Kiedy ranne wstają zorze,
Tobie ziemia, Tobie morze,
Tobie śpiewa żywioł wszelki,
Bądź pochwalon, Boże wielki!

A człowiek, który bez miary
Obsypany Twymi dary,
Coś go stworzył i ocalił,
A czemuż by Cię nie chwalił?

Ledwie oczy przetrzeć zdołam,
Wnet do mego Pana wołam,
Do mego Pana na niebie,
I szukam Go koło siebie.

Wielu snem śmierci upadli,
Co się wczoraj spać pokładli,
My się jeszcze obudzili,
Byśmy Cię, Boże, chwaliłi.

Pieśń wieczorna

Wszystkie nasze dzienne sprawy
Przyjm litośnie, Boże prawy.
A gdy będziem zasypiali,
Niech Cię nawet sen nasz chwali.

Twoje oczy obrócone,
Dzień i noc patrzą w tę stronę,
Gdzie niedołętność człowieka
Twojego ratunku czeka!

Odwracaj nocne przygody,
Od wszelakiej broń nas szkody,
Miej nas zawsze w swojej pieczy,
Stróżu i Sędzio Człowieczy.

Serdeczna Matko

1. Serdeczna Matko, Opiekunko ludzi, — Niech Cię płacz sierót do litości wzbudzi. — Wygnańcy Ewy do Ciebie wołamy, — Zmituj się, zmituj, niech się nie tułamy.
2. Do kogóż mamy wdychać, nędzne dziatki? — Tylko do Ciebie, ukochanej Matki, — U której Serce otwarte każdemu, — A osobliwie nędzą strapionemu.
3. Zasłużyliśmy, to prawda, przez złości, — By nas Bóg karał różgą surowości; — Lecz, kiedy Ojciec rozgniewany siecze, — Szczęśliwy, kto się do Matki uciecze.
4. Ty masz po Sobie i Ojca i Syna, — Snadnie Go Twoja przejedna przyczyna; — Pokazawszy Mu piersi i wnętrzności, — Łatwo Go skłoniż, Matko łaskawości.
5. Dla Twego Serca wszystko Bóg uczyni, — Daruje plagł, choć człowiek zawini; — Jak Cię, cna Matko, nie kochać serdecznie, — Gdy się skryć możemy pod Twój płaszcz bezpiecznie.
6. Ratuj nas, ratuj, Matko ukochana, — Zagniewanego gdy zobaczysz Pana, — Mieczem przebite pokazuj Mu serce, — Gdy-ć Syna na krzyż wbiłaił morderce
7. Dla tych boleści, któreś wycierpiała, — Kiedyś pod krzyżem Syna swego stała, — Bóg nam daruje, byśmy nie cierpieli — Cośmy wytrzymać za złość naszą mieli.
8. A gdy ujdziemy tak gniewu jak chłosty, — Pokaż nam, Matko, tor do nieba prosty; — Niechaj to Serce, z którego opieki — Dotąd żyjemy, kochamy na wieki!

Pieśń o Opatrzności Boskiej

1. Kto się w opiekę poda Panu swemu, — A całym sercem szczerze ufa Jemu, — Śmiało rzec może: mam obrońcę Boga, — Nie przyjdzie na mnie żadna straszna trwoga.
2. Ciebie On z łowczych obieży wzuje — I w zaraźliwym powietrzu ratuje. — W cieniu Swych skrzydeł zachowa Cię wiecznie, — Pod Jego pióry uleżysz bezpiecznie.
3. Stateczność Jego, tarcz i puklerz mocny, — Za którym stojąc, na żaden strach nocny, — Na żadną trwogę, ani dbaj na strzały, — Którymi sieje przygoda w dzień biały.
4. Stąd wedle ciebie tysiąc głów poleże, — Stąd drugi tyśiąć, ciebie nie dosięże — Miecz nieuchronny, a ty przecie swymi — Oczyma ujrzysz pomstę nad grzesznymi.

5. Iżeś rzekł Panu: „Tyś nadzieja moja“, — Iż Bóg Najwyższy jest obrona twoja: — Nie dostąpi cię żadna zła przygoda, — Ani się znajdzie w domu twoim szkoda.
6. Aniołom Swoim każe cię pilnować, — Gdziekolwiek stąpisz, którzy cię piastować — Na rękę będą, abyś idąc drogą — Na ostry kamień nie ugodził nogą.
7. Będziesz bezpiecznie po zmiłjach zjadliwych — I po padalcach deptał niecierpliwych; — Na lwa srogię bez obrazu wsłędzisz — I na ogromnym smoku jeździć będziesz.
8. Słuchaj, co mówi Pan: „Kto Mię miłuje — A ze Mną sobie szczerze postępuje, — Ja go też także w jego każda trwoę — Nie zapamiętam, i owsem wspomogę.
9. Głos jego u Mnie nie będzie wzgardzony, — Ja z nim w przygodzie, ode Mnie obrony — Niech pewien będzie, pewien i zacności — I lat sędziwych i Mej życliwości“.

KOLEDY

Bóg się rodzi

1. Bóg się rodzi, moc truchleje, — Pan Niebiosów obnażony! — Ogień krzepnie, blask ciemnieje: — Ma granice Nieskończony! — Wzgardzony, okryty chwałą, — Śmiertelny Król nad wlekami. — A Słowo Ciałem się stało — I mieszkało między nami!
2. Cóż masz, niebo, nad ziemiany? — Bóg porzucił szczęście twoje, — Wszedł między lud ukochany — Dzielać z nim trudy i znoje: — Niemało cierpiał, niemało, — Ześmy byli winni sami. — A Słowo Ciałem się stało — I mieszkało między nami!
3. W nędznej szopie urodzony, — Żłob Mu za kolebkę dano, — Cóż jest, czym był otoczony? — Bydło, pasterze i siano. — Ubodzy! Was to spotkało! — Witac Go przed bogaczami. — A Słowo Ciałem się stało — I mieszkało między nami!
4. Potem i króle widziani — Cisną się między prostotą, — Niosąc dary Panu w dani: — Mire, kadzido i złoto. — Bóstwo to razem zmieszało — Z wieśniaczymi ofiarami! — A Słowo Ciałem się stało — I mieszkało między nami!
5. Podnieś rękę, Boże Dziecię, — Błogosław ojczyznę miłą, — W dobrych radach, w dobrym bycie — Wspieraj jej siłę Swą siłą, — Dom nasz i majątność całą — I Twoje włoski z miastami. — A Słowo Ciałem się stało — I mieszkało między nami!

Przybieżeli do Betlejem

1. Przybieżeli do Betlejem pasterze, — Grając skocznie Dzieciąteczku na lirze: — Chwała na wysokości, chwała na wysokości, — A pokój na ziemi!
2. Oddawali swe ukłony w pokorze — Tobie z serca ochotnego, o Boże! — Chwała na wysokości, chwała na wysokości, — A pokój na ziemi!
3. Anioł Pański sam ogłosił te dziwy, — Których oni nie słyszeli, jak żywi. — Chwała na wysokości, chwała na wysokości, — A pokój na ziemi!
4. Dziwili się na powietrzu muzycy — I myśleli: Co to będzie za Dziecię? — Chwała na wysokości, chwała na wysokości, — A pokój na ziemi!
5. Któremu się wół i osioł kłaniają, — Trzej królowie podarunki oddają? — Chwała na wysokości, chwała na wysokości — A pokój na ziemi!
6. I Anieli gromadami pilnują, — Panna czysta i z Józefem piastują? — Chwała na wysokości, chwała na wysokości — A pokój na ziemi!
7. Poznali Go Mesyjaszem być prawym, — Narodzonym dzisiaj Panem łaskawym, — Chwała na wysokości, chwała na wysokości, — A pokój na ziemi!

Wśród nocnej ciszy

1. Wśród nocnej ciszy głos się rozchodzi: — „Wstańcie, pasterze, Bóg się wam rodzi, — Czym prędzej się wybierajcie, do Betlejem pośpieszajcie — Przywitac Pana“.
2. Poszli, znaleźli Dzieciątko w żłobie — Z wszystkimimi znakli danymi sobie. — Jako Bogu cześć Mu dali, — A witając zawołali — Z wielkiej radości:
3. Ach witaj, Zbawco z dawna żądany, — Cztery tysiące lat wyglądany! — Na Ciebie króle, prorocy — Czekali, a Tyś tej nocy — Nam się objawił“.
4. I my czekamy na Ciebie, Pana, — A skoro przyjdiesz na głos kapłana, — Padniemy na twarz przed Tobą, — Wierząc, żeś jest pod osobą — Chleba i wina.

1. W żłobie leży, któż pobieży kołędować Małemu — Jezusowi Chrystusowi, dziś do nas zesłanemu? — Pastuszkowie, przybywajcie, — Jemu wdzięcznie przygrzywajcie — Jako Panu naszemu.
2. My zaś sami z piosneczkami za wami pośpieszymy. — A tak, Tego Małego niech wszyscy zobaczymy. — Jak ubogo narodzony, płacze w stajni położony, — Więc Go dziś ucieszymy.
3. Najprzód tedy niechaj wszędy zabrmi świat wesołości, — Ze posłany nam jest dany Emanuel w niskości. — Jego tedy przywitajmy, z Aniołami zaśpiewajmy: — „Chwała na wysokości!“
4. Witaj, Panie, cóż się stanie, że rozkosze niebieskie — Opuściłeś, a zstąpiłeś na te niskości ziemskie? — „Miłość Moja to sprawiła, by człowieka wywyższyła — Pod nieba emprejskie“.
5. Czym w żłóbeczku, nie w łódeczku, na slanku-ś położony? — Czym z bydłety, nie z panięty. w stajni jesteś złożony? — „By człek sianu przyrównany, grzesznik bydłębem nazwany, — Przeze Mnie był zbawiony“.
6. Twoje państwo i poddaństwo jest świat cały, o Boże! — Tyś polny Kwiat; czemuż Cię świat przyjąć nie chce, choć może? — „Bo świat doczesne wolności zwykt kochać, Mnie zaś w swej złości — Krzyżowe ściele łoże“.
7. W Ramie głasy pod niebiosy wzbijają się Racheli, — Gdy swe syny bez przyczyny w krwawej widzi kąpiel. — „Większe Mnie dla nich kąpanie w krwawym czeka oceanie, — Skąd będą niebo mieli“.
8. Trzej królowie, monarchowie wschodni, kraj opuszczają, — Serc ofiary z trzema dary Tobie Panu oddają. — Darami się kontentujesz, bardziej serca ich szacujesz, — Za co niech niebo mają.

*Gdy człowiek powie sobie: klęskom moim sam
jestem ja winien i nikt inny — w tej chwili
czuje się jędrniejszym i bardziej zdecydowanym.*

Bolesław Prus

I
Sobota
Nowy Rok, Mieczysława

STYCZEŃ

2

NIEDZIELA

Makarego

3

Poniedziałek

Genowefy

4

Wtorek

Eugeniusza

5

Sroda

Telesfora, Edwarda

6

CZWARTEK

trzech Króli — Kaspra, Melch., Balt.

7

Piątek

Lucjana i Juliana

8

Sobota

Seweryna

172

STYCZEŃ

9

NIEDZIELA

Juliana i Marcjanny

10

Poniedziałek

Jana Dobrego, Wilhelma

11

Wtorek

Honoraty i Higdina

12

Sroda

Benedykta, Arkadiusza

13

Czwartek

Weroniki

14

Piątek

Hilarego, Feliksa

15

Sobota

Pawła I pustelnika

STYCZEŃ

16

NIEDZIELA

Marcelego, Włodzimierza

17

Poniedziałek

Antoniego Rocznica oswob. Warszawy

18

Wtorek

Katedry św. Piotra w Rzymie

19

Sroda

Mariusza i Marfy

20

Czwartek

Fabiana i Sebastiana

21

Piątek

Agnieszki

22

Sobota

Wincentego i Anasztazego

STYCZEŃ

23

NIEDZIELA

Zasłub. N. M. P.

24

Poniedziałek

Tymoteusza

25

Wtorek

Nawrócenie św. Pawła

26

Sroda

Polikarpa

27

Czwartek

Jana Złotoustego

28

Piątek

Juliana, Walerego

29

Sobota

Franciszka Salezego

STYCZEŃ

30

NIEDZIELA

Martyny

31

Poniedziałek

Piotra z Nolasco, Marcelli

LUTY

1

Wtorek

Ignacego, Brygidy

2

SRODA

Matki Boskiej Gromnicznej

3

Czwartek

Błażeja

4

Piątek

Andrzeja Corsini

5

Sobota

Agaty, Izydora

12 Kalendarz

LUTY

6

NIEDZIELA
Doroty, Tytusa

7

Poniedziałek
Romualda

8

Wtorek
Jana z Malty

9

Sroda
Apolonii, Cyryla

10

Czwartek
Scholastyki

11

Piątek
N. M. P. z Lourdes

12

Sobota
Juliana, Modesta

LUTY

13

NIEDZIELA
Starozapustna, Katarzyny

14

Poniedziałek
Cyryla, Walentego

15

Wtorek
Faustyna, Józefa

16

Sroda
Julianny

17

Czwartek
Juliana

18

Piątek
Symeona

19

Sobota
Konrada

LUTY

20

NIEDZIELA

Mięsopustna, Leona

21

Poniedziałek

Feliksa, Eleonory

22

Wtorek

Kat. św. Piotra, Małgorzaty

23

Sroda

Piotra Dom.

24

Czwartek

Modesta

25

Piątek

Cezarego, Wiktoryna

26

Sobota

Aleksandra

LUTY

27

NIEDZIELA

Zapustna, Gabriela

28

Poniedziałek

Romana, Leandra

MARZEC

1

Wtorek

Albina, Antoniny

2

Środa

Popielec, Heleny ces.

3

Czwartek

Kunegundy

4

Piątek

Kazimierza

5

Sobota

Euzeblusza

MARZEC

6

NIEDZIELA

I W. Postu, Wstępna, Perpetuy i Felcylty

7

Poniedziałek

Tomasza z Akwinu

8

Wtorek

Wincentego, Jana Bożego

9

Środa

Suche Dni, Franciszki

10

Czwartek

40 Męczenników

11

Piątek

Suche Dni, Konstancya

12

Sobota

Suche Dni, Grzegorza W.

13

NIEDZIELA

II W. Postu, Krystyny

14

Poniedziałek

Męki Pańskiej, Matyldy, Leona

15

Wtorek

Klemensa

16

Sroda

Hilarego

17

Czwartek

Patrycjusza, Gertrudy

18

Piątek

Cyryla, Edwarda

19

Sobota

Józefa Obl. N. M. P.

20

NIEDZIELA

III W. Postu, Eufemii i Teodozji

21

Poniedziałek

Benedykta

22

Wtorek

Katarzyny

23

Sroda

Wiktoriańska, Pelagii

24

Czwartek

Gabriela Archanioła

25

Piątek

Zwiastowanie N. M. P.

26

Sobota

Emanuela, Teodora

MARZEC

27

NIEDZIELA

IV W. Postu, Jana Damasc., Lidii

28

Poniedziałek

Jana Kapistrana

29

Wtorek

Wiktoryna

30

Sroda

Anieli, Jana Klimaka

31

Czwartek

Balbiny, Kornelii

KWIECIEŃ

1

Piątek

Hugona, Teodory

2

Sobota

Franciszka à Paulo

KWIECIEŃ

3

NIEDZIELA

W Męki Pańskiej, Ryszarda

4

Poniedziałek

Izydora

5

Wtorek

Wincentego

6

Środa

Celestyna

7

Czwartek

Rufina

8

Piątek

Dionizego

9

Sobota

Marii Kleofasowej

KWIECIEŃ

10

NIEDZIELA

Palmowa, Makarego

11

Poniedziałek

Leona

12

Wtorek

Wiktora, Juliusza

13

Środa

Hermenegildy

14

Czwartek

Wielki, Justyna, Waleriana

15

Piątek

Wielki, Anastazji

16

Sobota

Wielka, Benedykta

KWIECIEŃ

17

NIEDZIELA

Zmartwychwstanie Chrystusa Pana

18

PONIEDZIAŁEK

Wielkanocny, Apoloniusza

19

Wtorek

Tymona

20

Środa

Agnieszki, Teodora

21

Czwartek

Anzelma, Feliksa

22

Piątek

Leona

23

Sobota

Jerzego, Wojciecha

KWIECIEŃ

24

NIEDZIELA

Przewodnia, Grzegorza

25

Poniedziałek

Marka Ew.

26

Wtorek

M. B. Dobrej Rady

27

Środa

Teofila, Zyty

28

Czwartek

Pawła od Krzyża

29

Piątek

Hugona

30

Sobota

Katarzyny Sien.

1

NIEDZIELA

II po Wielk.. Międzyn. Święto Pracy, Filipa, Jakuba

2

Poniedziałek

Zygmunta

3

WTOREK

Królowej Korony Polskiej, Rocznica Konstytucji 3 Maja 1791

4

Sroda

Floriana, Moniki

5

Czwartek

Piusa V

6

Piątek

Jana w oleju

7

Sobota

Benedykta

8

NIEDZIELA

III po Wielk., Stanisława

9

PONIEDZIALEK

Św. Zwycięstwa i Wolności, Grzegorza

10

Wtorek

Izydora

11

Sroda

Franciszka

12

Czwartek

Pankracego

13

Piątek

Serwacego

14

Sobota

Bonifacego

13 Kalendarz

15

NIEDZIELA

IV po Wielk., Zofii

16

Poniedziałek

Jana Nep., Andrzeja Boboli

17

Wtorek

Brunona

18

Środa

Feliksa, Eryka

19

Czwartek

Piotra, Celestyna

20

Piątek

Bernardyna

21

Sobota

Wiktora, Tymoteusza

22

NIEDZIELA

V po Wielk., Julii, Hżleny

23

Poniedziałek

Dezyderego

24

Wtorek

Joanny i Zuzanny

25

Środa

Grzegorza, Urbana

26

CZWARTEK

Wniebowstąpienie Pańskie

27

Piątek

Jana i pap.

28

Sobota

Augustyna

29

NIEDZIELA

po Wniebowstąpieniu, Marii Magdaleny de Pazzis

30

Poniedziałek

Feliksa, Ferdynanda

31

Wtorek

Anieli, Petronell

1

Sroda

Jakuba

2

Czwartek

Marcelina

3

Piątek

Klotyldy

4

Sobota

Wigilia Zesłania Ducha Św., Franciszka

CZERWIEC

5

NIEDZIELA

Zesłanie Ducha Św., Zielone Świątki

6

PONIEDZIAŁEK

Świąteczny, Norberta

7

Wtorek

Roberta

8

Środa

Suche Dni, Medarda

9

Czwartek

Felicjana, Pelagii

10

Piątek

Suche Dni, Małgorzaty

11

Sobota

Suche Dni, Barnaby

CZERWIEC

12

NIEDZIELA

Św. Trójcy, Onufrego

13

Poniedziałek

Antoniego z Padwy

14

Wtorek

Bazylego

15

Środa

Wita i Modesta, Jolanty

16

CZWARTEK

Boże Ciało

17

Piątek

Adolfa, Mariana

18

Sobota

Marka, Efrema

CZERWIEC

19

NIEDZIELA

Gerwazego, Protazego

20

Poniedziałek

Sylwermusza

21

Wtorek

Alojzego Gonzagi

22

Sroda

Paulina

23

Czwartek

Wandy, Zenona

24

Piątek

Nar. Jana Chrzciciela

25

Sobota

Wilhelma, Lucji

CZERWIEC

26

NIEDZIELA

Jana i Pawła

27

Poniedziałek

Władysława

28

Wtorek

Ireneusza, Leona

29

SRODA

św. Piotra i Pawła

30

Czwartek

Lucyny

10

NIEDZIELA

7 Braci Męczen., Amalii

11

Poniedziałek

Piusa, Pelagii

12

Wtorek

Jana Gwালberta

13

Sroda

Anakleta

14

Czwartek

Bonawentury, Marcelina

15

Piątek

Henryka cesarza

16

Sobota

N. M. P. Szkaplerznej

17

NIEDZIELA

Aleksego, Marceliny

18

Poniedziałek

Kamila

19

Wtorek

Wincentego à Paulo

20

Sroda

Czesława

21

Czwartek

Praksedy, Wiktora

22

PIĄTEK

Marii Magdaleny, Odrodzenia Polski

23

Sobota

Apolinarego

24

NIEDZIELA
Krystyny

25

Poniedziałek
Jakuba, Krzysztofa

26

Wtorek
Anny Matki N. M. P.

27

Sroda
Aurelego, Natalii

28

Czwartek
Wiktora, Innocentego

29

Piątek
Marty, Olasa

30

Sobota
Abdona i Julity

31

NIEDZIELA
VIII po Z. Św., Ignacego Loyoli, Heleny

1

Poniedziałek

Piotra w okowach

2

Wtorek

Alfonsa Liguori

3

Środa

Znal. rel. św. Szczepana, Lidii

4

Czwartek

Dominika

5

Piątek

N. M. P. Śnieżnej

6

Sobota

Przemienienie Pańskie

7

NIEDZIELA

Kajetana, Donata

8

Poniedziałek

Cyriaka

9

Wtorek

Romana

10

Środa

Wawrzyńca

11

Czwartek

Zuzanny

12

Piątek

Klary, Hilarii

13

Sobota

Hipolifa, Kasjana

SIERPIEŃ

14

NIEDZIELA

X po Z. św., Euzebiusza

15

PONIEDZIAŁEK

Wniebowzięcie N. M. P.

16

Wtorek

Joachima, Ojca N. M. P., Rccha

17

Środa

Jacka, Julianny

18

Czwartek

Heleny ces., Klary

19

Piątek

Mariana, Juliusza, Bolesława

20

Sobota

Bernarda, Samuela

SIERPIEŃ

21

NIEDZIELA

Joanny

22

Poniedziałek

Niep. Serca Marii

23

Wtorek

Filipa, Apolinarego

24

Środa

Bartłomieja

25

Czwartek

Ludwika

26

Piątek

N. M. P. Częstochowskiej

27

Sobota

Józefa Kalas.

SIERPIEŃ

28

NIEDZIELA

Augustyna

29

Poniedziałek

Ścięcie św. Jana Chrzciciela

30

Wtorek

Róży Lim.

31

Sroda

Rajmunda, Paulina

WRZESIEŃ

1

Czwartek

Idziego, Bronisławy

2

Piątek

Stefana, Juliana

3

Sobota

Szymona, Eufemii

WRZESIEŃ

4

NIEDZIELA
Rozalii, Róży

5

Poniedziałek
Wawrzyńca, Doroty

6

Wtorek
Zachariasza

7

Środa
Reginy, Melchiora

8

Czwartek
Nar. N. M. P.

9

Piątek
Piotra Klaw., Sergiusza

10

Sobota
Mikolaja, Pulcherii

WRZESIEŃ

11

NIEDZIELA
XIV po Z. Św., Prota i Jacka

12

Poniedziałek
Najśw. imienia N. M. P.

13

Wtorek
Filipa

14

Środa
Podw. Krzyża Św.

15

Czwartek
N. M. P. Bolesnej

16

Piątek
Kornela, Cypriana

17

Sobota
Styg. św. Franciszka

18

NIEDZIELA

Józefa z Kap.

19

Poniedziałek

Januarego, Konstancji

20

Wtorek

Eustachego

21

Sroda

Suche Dni, Mateusza

22

Czwartek

Tomasza z Will.

23

Piątek

Suche Dni, Tekli

24

Sobota

Suche Dni, N. M. P. od wykupienia jeńców

25

NIEDZIELA

XVI po Z. Św., Ładysława z Gielniowa

26

Poniedziałek

Cypriana, Just.

27

Wtorek

Kosmy i Damiana

28

Sroda

Wacława

29

Czwartek

Michała Archanioła

30

Piątek

Ilieronima i Grzegorza

1

Sobota

Remigiusza, Jana z Dukli

2

NIEDZIELA

Aniela Stróża

3

Poniedziałek

Teresy od Dz. Jezus

4

Wtorek

Franciszka z Assyżu

5

Sroda

Placyda

6

Czwartek

Brunona

7

Piątek

N. M. P. Różancowej

8

Sobota

Brygidy, Pelagii

9

NIEDZIELA

Dionizego, Bogdana

10

Poniedziałek

Franciszka Borg.

11

Wtorek

Brunona

12

Środa

Maksymiliana

13

Czwartek

Edwarda

14

Piątek

Kaliksła

15

Sobota

Teresy, Jadwigi

16

NIEDZIELA

Gerarda

17

Poniedziałek

Małgorzaty

18

Wtorek

Łukasza Ewang.

19

Środa

Piotra z Alkantary

20

Czwartek

Jana Kantego, Ireny

21

Piątek

Urszuli, Celiny

22

Sobota

Filipa, Kordull

PAŹDZIERNIK

23

NIEDZIELA

Teodora, Ignacego

24

Poniedziałek

Rafala Archanioła, Marcina

25

Wtorek

Chrynutta, Darii

26

Środa

Ewarysta

27

Czwartek

Sabiny

28

Piątek

Szymona, Tadeusza

29

Sobota

Narcyza

PAŹDZIERNIK

30

NIEDZIELA

Chrystusa Króla, Edmunda

31

Poniedziałek

Lucylii

LISTOPAD

1

WTOREK

Wszystkich Świętych, Marcela

2

Środa

Dzień Zaduszny, Jerzego

3

Czwartek

Huberta

4

Piątek

Karola Boromeusza

5

Sobota

Zachariasza, Elżbiety

LISTOPAD

6

NIEDZIELA

Leonarda

7

Poniedziałek

Salomei, Florentego

8

Wtorek

Sewera, Wiktoryna

9

Środa

Teodora, Ursyna

10

Czwartek

Andrzeja

11

Piątek

Marcina, Bartłomieja

12

Sobota

5 Braci Męczenników

15 Kalendarz

LISTOPAD

13

NIEDZIELA

Stanisława Kostki

14

Poniedziałek

Józefata

15

Wtorek

Gertrudy, Leopolda

16

Środa

N. M. P. Ostrobramskiej

17

Czwartek

Salomej, Orzegorza

18

Piątek

Romana

19

Sobota

Elżbiety

LISTOPAD

20

NIEDZIELA

Feliksa

21

Poniedziałek

Ofiarowanie N. M. P.

22

Wtorek

Cecylii

23

Środa

Klemensa

24

Czwartek

Jana od Krzyża

25

Piątek

Katarzyny

26

Sobota

Konrada

LISTOPAD

27

NIEDZIELA

I niedr. adwentu, Waleriana

28

Poniedziałek

Zdzisława

29

Wtorek

Aspucynina

30

Środa

Andrzeja Apostoła

GRUDZIEŃ

1

Czwartek

Eligiusza

2

Piątek

Bibianny, Pautny

3

Sobota

Franciszka Ksawerego

GRUDZIEŃ

4

NIEDZIELA

II niedz. adwentu, Barbary

5

Poniedziałek

Sabby, Krystyny

6

Wtorek

Mikołaja

7

Sroda

Ambrożego

8

CZWARTEK

Niep. Pocz. N. M. P.

9

Piątek

Leokadii i Walcerii, Wiesława

10

Sobota

N. M. P. Loretańskiej

GRUDZIEŃ

11

NIEDZIELA

III niedz. adwentu, Damazego, Daniela

12

Poniedziałek

Aleksandra

13

Wtorek

Lucji, Otylii

14

Sroda

Suche Dni, Izydora

15

Czwartek

Waleriana

16

Piątek

Suche Dni, Euzebiusza

17

Sobota

Suche Dni, Łazarza

18

NIEDZIELA

IV niedz. adwentu, Gracjana

19

Poniedziałek

Urbana

20

Wtorek

Dominika, Juliusza

21

ŚRODA

Tomasza Apostoła

22

Czwartek

Zenona

23

Piątek

Wiktoria

24

Sobota

Wigilia Bożego Narodzenia, Adama i Ewy

25

NIEDZIELA

Boże Narodzenie, Eugenii

26

PONIEDZIAŁEK

św. Szczepana i męczennika

27

Wtorek

Jana Apostoła

28

ŚRODA

Młodzianków, Antoniego

29

Czwartek

Tomasza, Dawida

30

Piątek

Sabiny, Eugeniusza

31

Sobota

Sylwestra, Melanii

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

WARSZAWA, FOKSAL 17

Do nabycia:

Cena zł 180.

Cena zł 120.

Cena zł 180.

Cena zł 180.

W przygotowaniu:

Stanisława Wyspiańskiego

DZIEŁA ZBIOROWE

SPIS TREŚCI:

Str.

I. Obszar	5
Granice Polski	6
Ludność	8
Geografia gospodarcza	8
Bogactwa naturalne	10
Przemysł	11
Rolnictwo	14
Morze	15
Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej	16
Ważniejsze przepisy tzw. „Małej Konstytucji”	18
Deklaracja Sejmu Ustawodawczego	19
Ustrój gospodarczy Polski	20
Życie społeczne	21
Odrodzone Wojsko Polskie	23
Wiersze i piosenki żołnierskie	
Warszawskoje szosse	27
Serce w tornistrze	28
Oka	29
Pieśń o Monte Cassino	30
Rozszumiały się wierzyby	31
Stosunki międzynarodowe Rzeczypospolitej	32
Straty wojenne Polski	36
Podstawowe reformy — dzwignia odbudowy	38
Reforma rolna i odbudowa rolnictwa	38
Nacjonalizacja i odbudowa przemysłu	42
Przemysł węglowy	44
Przemysł energetyczny	44
Hutnictwo i przemysł metalowy	45
Przemysł włókienniczy	46
Przemysł chemiczny	46
Wytwórczość przemysłowa	47
Transport	48
Trzyletni plan odbudowy	48
Odbudowa kulturalna	52
Szkolnictwo	52
Ruch wydawniczy	55
Teatr	57
Radio	58

235

	Str.
Odbudowa Warszawy	59
A tu jest Warszawa!	64
II. Dziesiąta rocznica wybuchu drugiej wojny świat.	65
Piąta rocznica utworzenia Krajowej Rady Nar.	66
Pięćdziesiąt lat Manifestu Polskiego Komitetu Wy-	
zwolenia Narodowego	68
Piąta rocznica Powstania Warszawskiego	70
Kalendarz historyczny	74
III. Ordery, odznaczenia, medale i odznaki	89
Władze, urzędy i instytucje Rzeczypospolitej	90
Centralne Przedsiębiorstwa Państwowe	91
Monopole	91
Banki	91
Ważniejsze organizacje społeczne i zawodowe	91
Wykaz województw i powiatów na 1. IV. 1948 r.	92
Miasta w Polsce (według wielkości)	96
Morze, porty	97
Polskie uzdrowiska	98
Wyższe uczelnie w Polsce	101
Wykaz instytucji, towarzystw i bibliotek na-	
ukowych	106
Polskie stacje nadawcze	110
Urzędy dyplomatyczne i konsularne	111
Wykaz organizacji polonijnych	115
Ambasady i poselstwa państw obcych w Polsce	117
Osadnictwo na Ziemiach Zachodnich	118
Pomoc państwa rolnikom	121
Osadnictwo nierolnicze	122
Ekwiwalent za mienie pozostawione przez	
repatriantów	124
Uprawnienia do ubezpieczalni społecznych i rent	124
Co należy uczynić, aby wrócić do Polski?	124
Najważniejsze informacje z prawa rodzinnego	
i spadkowego:	
Prawo osobowe	126
„ małżeńskie	126
„ rodzinne	128
„ opiekuńcze	129
„ spadkowe	130
Ważniejsze informacje o nabywaniu i utracie	
obywatelstwa polskiego	130
Najtańszy i najdogodniejszy sposób wysyłania	
paczek ze St. Zj. A. P. do kraju	134
Polski Czerwony Krzyż	134

	Str.
IV. Ziemia, księżyc, słońce, planety	137
Ważniejsze szczyty górskie	138
Części świata, oceany	139
Ludność	142
Ważniejsze miasta	145
Straty wojenne niektórych państw	146
Organizacja Narodów Zjednoczonych	149
Niektóre miary i wagi	151
V. Kalendarz na rok 1949 (skrócony)	151
Święta obowiązujące w roku 1949	164
Święta i okresy liturgiczne w roku 1949	164
Pieśni:	
Pieśń poranna	166
Pieśń wieczorna	166
Serdeczna Matko	167
Pieśń o Opatrzności Boskiej	167
Kolędy:	
Bóg się rodzi	168
Przybieżeli do Betlejem	169
Wśród nocnej ciszy	169
W żłobie leży	170
Kalendarz-notes na rok 1949	171

